COMMENTARIUM

DE

JUREPATRONATUS

CAROLI GAGLIARDI

OLIM IN REGIO NEAPOLITANO ARCHI-GYMNASIO JURIS CANONICI
PROFESSORIS IN CATHEDRA DECRETI

IN HAC NOVISSIMA EDITIONE ACCESSERUNT ANIMADVERSIONES
ET ADDITIONES

JOSEPHI ROMANI PRESB. NEAP.

IN ARCHIEPISCOPALI LYCEO

UTRIUSQUE JURIS ANTECESSORIS SUBSTITUTI

TOMUS II.

NEAPOLI
EX TYPOGRAPHEO AD SIGNUM ANCHORAE

MDCCCXLII.

DE

JUREPATRONATUS

CAP. XII.

DE MIXTI PATRONATUS SUCCESSIONE.

I. Ad successores sanguinis, qui simul heredes sint, mixtas patronatus devolvitur.
II. Cujus reservatio pro heredibus, et successoribus mixtam indicat qualitatem.
III. Eaque in dubio praesumitur, nisi aliam aperte qualitatem fundator maluerit.
IV. Tam fundatoris, quam ultimi morientis heres esse debet filius: consanguineis collateralibus sufficit hereditas primi, et proximitas sanguinis ultimi patroni.
V. Quemadmodum jure feudorum constitutum est.
VI. Non actu, sed potentia adquiritur qualitas hereditaria.
VII. Mixtus patronatus enim jus personale est, non reale.
VIII. Ad quem succedit particularis heres de sanguine.
IX. Magis cum feudornm, quam fideicommissorum natura congruit patronatus mixtus.
X. In eoque praeponderat gentilitia qualitas.
XI. Si tamen fundator actu hereditariam qualitatem exegerit, ei parendum est.
XII. Qui non possunt esse heredes ab intestato, a mixto patronatu excludantur.
XIII. Deficientibus de sanguine successoribus ad heredes extraneos devolvitur.
XIV. Defertur in stirpes, non in capita.

XV. Filius cum patre insimul non succedunt, sed gradatim.
XVI. Jus accrescendi locum habet in patronatu mixto, aeque ac gentilitio.

I. Mixtus ex qualitate familiari, ac hereditaria patronatus fere pertransit ad heredes sanguinis, simul et rei familiaris. Duplex profecto qualitas in successore hujusmodi patronatus requiritur: descendentia sanguinis e familia, vel gente patronorum, et hereditas bonorum legitima (1). Nec una sine altera sufficit.

II. Conjicitur proinde mixtam qualitatem in patronatu a fundatore fuisse volitam, quotiescumque illum heredibus, et successoribus vel suis, vel certarum personarum reservaverit: aut ubi filios, ac descendentes de sanguine cum hereditaria qualitate vocaverit: aut gentiles, agnatosque tamquam heredes fuerit contemplatus (2). Profecto *heredum*, et *successorum* appellatione venire sanguinis tantum heredes, non autem extraneos docuit Peregrinus (3). Pariter adpellatione *successorum* intelligi dumtaxat descendentes consanguineos, non extraneos heredes, tradit Fusarius (4). Quin si ambiguis verbis fundator usus fuerit (III.), pugnantibus conjecturis pro qualitate hinc hereditaria, hinc gentilitia, mixtum patronatum dijudicavit Rota (5). Verumtamen ubi hereditariam qualitatem nec expresse, nec tacite adjecerit fundator in patronatus reservatione pro se, suisque liberis in infinitum; aut pro illis personis, earumque descendentibus; tametsi loquens de fundanda, vel dotanda ecclesia in separato orationis articulo, se, suosque heredes obligaverit, non utique mixtus, sed pure familiaris, vel gentilitius erit (6).

IV. Num tamen mixti patronatus successor debeat esse tam primi, quam ultimi adquirentis heres, an alterutrius tantum,

---

(1) Rot. coram Burat. *dec.* 647. *num.* 3, *dec.* 267. *nu.* 3, *et* 6 *par.* 6 *rec*, *et dec.* 254 *num.* 16 *par.* 11, Tondut. *par.* 3 *quaest. benef. cap.* 157. *num.* 41. *et seq.*

(2) Rota coram Burat. *dec.* 47 *num.* 2, Piton. *de controv. patr. alleg.* 69. *num.* 10. — (3) De fideic. art. 32. n. 33; et passim Doctores. — (4) Cons. 113. n. 29. — (5) Coram Celso *dec.* 106 *num.* 11. Card. de Luca *discurs.* 60. *de jurep. num.* 15, et Piton. *discept. eccl.* 53. *num.* 16. — (6) Parisius *cons.* 38 *num.* 9 *lib.* 4, Tondutus *part.* 3 *quaest. benefic. cap.* 157 *num.* 17, *et* 19, et Piton. *de controv. patr. alleg.* 37 *num.* 4.

Doctores disputant. Utriusque hereditaria qualitas non necessaria, sed vel primi adquirentis, aut fundatoris, vel ultimi morientis patroni alternative sufficere visa est Lotherio (1). Alii solam primi adquirentis hereditariam qualitatem simpliciter requirunt, neglecta penitus hereditate ultimi morientis. Alii tandem rectius opinantur filium esse debere utriusque heredem: consanguineis vero collateralibus sufficere hereditatem fundatoris, et proximitatem sanguinis ultimi patroni absque hujus hereditate: adeoque hereditariam primi adquirentis qualitatem tunc solam praeoptant, quum successor minime indigeat medio ultimi possessoris ad consequendam primi adquirentis hereditatem. Affirmant sane filium non posse heredem esse primi ex majoribus suis adquirentis, nisi per intermediam patris sui personam: secus vero consanguineum de linea collaterali, qui sine morientis ultimi intermedio directe potest ad hereditatem primi adquirentis jure proprio accedere. Ideoque si filius, filiave paternae haereditati semel renunciaverit, mixtum patronatum, quo pater fruebatur, nequibit amplius repetere, quum censeatur hereditati primi etiam adquirentis renunciasse: quoniam sese qualitate hereditaria exuit, nomenque heredis sibi tollit, sine quo mixtum patronatum nequit ullimode adipisci. At frater, aliusve transversalis consanguineus, repudiata etiam ultimi patroni hereditate, tamquam heres primi adquirentis patronatum mixtum obtinet (2). Quibus quidem auctoribus non videtur hereditariam primi adquirentis successionem ille repudiasse: secus, si utriusque hereditatem expresse respuisset.

V. Haec sane differentia e jure feudorum eruta est, quae nonnisi ad heredes sanguinis fere transmittuntur. *Si* enim *contigerit vassallum sine omni prole decedere; agnatus, ad quem universa hereditas pertinet, repudiata hereditate, feudum retinere poterit. Ubi vero filium reliquit, ipse non potest hereditatem sine beneficio repudiare; sed aut utrumque retineat, aut utrumque repudiet*, inquit textus feudalis (3). Ceterum legibus Romanis istud discrimen adversari videtur. Nam

(1) *Lib.* 2. *quaest.* 11 *num.* 41, et Rot. *dec.* 254. *num.* 16 *par.* 11 *rec.*

(2) Surd. *cons.* 63 *num.* 25, Piton. *tom.* 1. *discept. eccl.* 4 *num* 3, *et* 7. — (3) *In cap. si contigerit* tit. *an agnatus vel filius defuncti possit retinere feudum repudiata hereditate.*

ut Paullus docuit (1): *qui totam hereditatem adquirere potest, is pro parte eam scindendo adire non potest.* Consonat Paulo Justinian. (2). Unde facile intelligimus naturam patronatus mixti esse maxime consentaneam, similemque naturae feudorum, quibus indita est regulariter qualitas mixta. Heic veriorem, et in Curia Romana receptam agnoscimus eam sententiam, quae in mixti patronatus successore qualitatem hereditariam fundatoris, seu primi adquirentis tantum cum sola ultimi morientis, seu patroni proximitate gradus exigit in linea collaterali, ex traditis per Card. de Luca (3).

VI. Qualitas isthaec hereditaria non actu quidem requiritur in successore ad patronatum mixtum, sed potentia sufficit habitualis succedendi ab intestato ad bona universa tam primi, quam ultimi adquirentis, quoties vel hic, vel ille hereditatem suam ad alios testamento non transmiserit. Hoc est juxta receptam sententiam, quod per successorem sanguinis non steterit, quominus sit ultimi patroni heres quoque bonorum: puta ubi istius ultimi patroni hereditas ab intestato ad proximum sanguinis successorem, vel communi, vel municipali jure pertineret, sed patronus moriens sibi vel extraneum, vel remotiorem de sanguine heredem nuncupaverit, aut scripserit; praedictus sanguinis successor tamquam legitimus potentia heres mixtum patronatum procul dubio obtinet (4).

VII. Quandoquidem mixtus patronatus non bonis hereditariis adnexus est, sed tamquam jus personale inhaeret ossibus legitimi ab intestato successoris, heredisque habitualis: aliterquam hereditarius patronatus cum universitate bonorum pertransiens (5).

VIII. Eoque magis heres de sanguine particularis, puta filius in legitima solummodo particulariter institutus a patre, qui alium maluisset heredem universalem, succedet utique ad patronatum mixtum, nequaquam vero ad mere hereditarium (6).

IX. Hinc qualitatem hereditariam bonorum *denominative*, non

---

(1) In L. I. D. *de adquir. vel omitt. hered.*— (2) L. 20. in fin. C. *de jure deliber.*— (3) In *summa jurisp.* n. 35.

(4) Rot. *dec.* 217, *et* 267. *num.* 8 *par.* 6 *rec. dec.* 254 *par.* 11 *rec.* et coram Coccin. *dec.* 1710 *num.* 10. Piton. *alleg.* 37. *num.* 16, *et* 18, *et alleg.* 69 *num.* 21.—(5) Piton discept. 4. n. 10.

(6) Rota coram Emerix jun. *dec.* 444 *num.* 1, Piton. *de contr. patr. alleg.* 69 *num.* 23, et Surd. *cit. cons.* 63 *num.* 25.

substantive, seu quod ad effectum perinde exigi in patronatu mixto dicemus, atque in feudo mixto probe dixit Jacobus de Belvisio laudatus a Baldo (1).

X. Quidquid aliter sit in fideicommissis. Propterea mixti patronatus natura magis cum feudis, quam cum fideicommissis congruit (2). In eoque praeponderare intelligimus qualitatem sanguinis: quoniam descendentes de sanguine sine bonorum universitate, quae perficit hereditariam qualitatem, reapse ad patronatum mixtum vocantur potius jure sanguinis et particulari fundatoris providentia, quam hereditario jure. Et hocce sensu a natura gentilitii minime differre mixtum patronatum, scripsit Pitonius (3).

XI. Limitatur nihilominus modo exposita sententia in eo casu, quo fundator expresse maluisset hereditariam bonorum qualitatem actualiter, non habitualiter in descendentibus (4). Tunc enim voluntas fundatoris tamquam lex servanda est.

XII. Dum vero in descendentibus consanguineis deficit habitualis potentia succedendi ab intestato, tam jure communi, quam municipali ad eos minime defertur patronatus mixtus (5). Istaque ratione filii, quoad supersunt parentes, et foeminae extantibus masculis jure municipali ab universa parentum hereditate exclusae, ad patronatum mixtum non succedunt. Ideoque verbum *descendens* refertur ad agnatos, et gentiles in hoc praesertim regno, ubi agnati in linea descendentium cognatos, et filiarum liberos a paternis successionibus eliminant, extruduntque.

XIII. Quoadusque supersint de sanguine descendentes, mixtus patronatus nequit fere ad extraneos heredes transmitti, ob alteram sanguinis qualitatem deficientem (6). Nisi pluribus divisim lineis patronatum fundator addixerit. Eo enim casu una earum deficiens transmittit ad heredes extraneos jus suum cum qualitate simpliciter hereditaria, licet in aliis lineis extantibus adhuc perseveret qualitas mixta, quod nequaquam repugnare ostendi in superiore *cap.* XI *n.* XXVII. Siquidem successore san-

(1) *In cap.* 1 *num.* 8. *an agnati, vel fil.* et Surd. *dict. cons. num.* 20.—(2) Piton. alleg. 37. n. 18.—(3) Alleg. 100. n. 272.
(4) Tondut. *par.* 3 *qu. benefic. cap.* 156. *num.* 16, et Card. Paris. *cons.* 48 *num.* 8 *lib.* 4.—(5) Rota coram Coccino *dec.* 1710. *n.* 9, et Surd. *loc. cit. n.* 24.—(6) Rota *dec.* 267. *n.* 5 *par.* 6 *rec.* et coram Seraphino *dec.* 364 *nu.* 9

guinis deficiente, perinde mixtus, ac gentilitius, et familiaris patronatus traducitur ad heredes extraneos, mixta qualitate in hereditariam commutata.

XIV. Hereditaria in mixto patronatu qualitas efficit, ut deferatur ad successores non in capita, sed in stirpes; vocesque compatronorum in praesentando, habita stirpium ratione, computentur: uti Rota Romana definivit post Piton. (1).

XV. Consequens hinc est filium, quoad pater suus inter vivos agat, mixtum patronatum minime obtinere posse; secus quam in patronatu mere gentilitio, vel familiari: quia viventis patris heres haudquaquam esse filius potest. *Si filius, ergo heres*, rectissime quidem pronunciavit Apostolus (2). Qui etiam vivo patre quodammodo dominus rerum paternarum existimatur a Paullo jureconsulto (3). At paternam hereditatem, bonorumque administrationem nonnisi post mortem patris percipit, et consequitur (4).

XVI. Accrescendi, seu non decrescendi jus in patronatu mixto perinde vigere, ac in gentilitio et familiari, agnovit Rota (5) (*).

---

(1) Alleg. 10. n. 25. — (2) *Epist. ad Galatas* cap. 3. in fin.
(3) In L. in suis 11. D. *de liber. et posth.*—(4) Dict. L. *in suis*.
(5) Dec. 217. par. 6. rec. n. 18. Roc. disput. jur. Cap. 193 n. 13.

(*) Iure Civili tum inter heredes, tum inter legatarios conjunctos *re*, *verbis*, aut *mixtim* jus accrescendi valet. Illud dicimus successorum jus sibi habendi vacantem eorum partem, qui una vocati sunt ad successionem. Et in hereditatibus quidem illud obtinet necessitate juris. Romanorum enim leges sanxerunt neminem pro parte testatum, pro parte intestatum decedere posse (L. 7. D. de reg. jur. §. 5. inst. de her. inst.): hinc ejusdem pecuniae alius testamento, alius lege heres esse non poterat. Quare si unus heres in uncia institueretur, is totum assem capiebat, si vero cum coherede, portio vacans superstiti accrescebat.

In legatis contra, quippe quae delibatio hereditatis, ex praesumpta testatoris voluntate illud jus ortum duxisse tradit Ulr. Huber. (Praelect. h. t. §. 23. extr). Praesumitur enim portionem vacantem ad eum potius, cui rem eamdem legavit, quam ad heredem, a quo legavit, testatorem voluisse devolvi.

Iamvero jure novissimo Cod. LL. Civ. si testator heredem, vel legatarium non universalem, sed in re certa dumtaxat instituat, in illam utique is succedet, ad reliquas vero assis partes heredes legitimi vocantur.

Eaque propter deficientibus de sanguine compatronis ad superstites, qui ab uno, eodemque stipite processerint, accrescit jus defectarum stirpium, quas conjunctim sine aliqua linearum discretione fundator vocaverit. Secus, si pluribus divisim lineis ac stirpibus patronatum mixtum legaverit: hoc enim casu locus non erit juri adcrescendi, ex rationibus in patronatu gentilitio perpensis supra *cap.* XI *num.* XXX. Quidquid aliter senserit Rochus (1).

CAP. XIII.

DE ECCLESIASTICO LAICALI ET MIXTO.

I. Patronatum ecclesiasticum adipiscuntur ecclesiae, vel dignitatis successores.

II. Rector sub nomine ecclesiae non collegialis, collegium sub collegialis ecclesiae nomine intelligitur.

III. Laicis personis non potest patronatus ecclesiasticus reservari.

IV. Sed solum ecclesiae, de cujus bonis fundatus sit.

V. Eoque minus transferri valet ab ecclesiasticis patronis ad laicos sine adsensu apostolico.

VI. Si tamen adhibitis solemnitatibus ad laicos transferatur, evadit laicalis.

VII. Et vicissim ecclesiasticus fit patronatus ab laico patrono ad ecclesiam transiens.

VIII. Nisi fundator perpetuam maluisset laicam in patronatu suo qualitatem, etiam in transitu ejus ad ecclesiam.

IX. Laicalis patronatus vel personalis, vel realis est.

X. Personalis successio defertur vel jure heredis, vel jure sanguinis.

XI. Realis ad dominum, et possessorem ejus rei, cui adnexus sit, pertinet.

Tandem jus accrescendi etiam locum habet inter heredes, et legatarios conjunctim ad successionem admissos. (Cod. LL. Civ. art. 999. et 1000.).

(1) *Disp. jur. cap.* 193. *num.* 11, *et seqq.* a Rota pluries reprobatus, itemque a Piton. *alleg.* 76 *num.* 18.

XII. Non modo ad directum dominum, sed fructuarium quoque, atque ad conductorem.
XIII. Pariter ad maritatum, si rei dotali adnexus fuerit.
XIV. Ad habitualem praeterea possessorem.
XV. Adnexus feudo profano patronatus habetur laicalis, tametsi ecclesia feudum possidet.
XVI. Æque laicalis est, qui competit confraternitatibus laicorum, vel laicis ecclesiarum administratoribus, praesertim hoc in Regno.
XVII. Aut Conservatoriis mulierum, vel Canonissis saecularibus.
XVIII. In mixto patronatu laicus compatronus ad laicos heredes, et successores suos, ecclesiasticus ad successores ecclesiasticos defert jus suum.
XIX. In capita patronatus, vel mere ecclesiasticus, vel mere laicalis defertur.
XX. In mixto autem patronatu exercitium fere ex aequo dividitur inter ecclesiasticos, et laicos compatronos.
XXI. Nisi minor, vel major quota alicujus ex laicis patronis ad ecclesiam pertransiverit.

I. Ad successorem dignitatis, vel officii, vel beneficii, vel Ecclesiae, cui reservatus fuerit patronatus ecclesiasticus, regulariter pertransit: vel ad succedentes canonicos, aut monachos, aut confratres illius ecclesiae, vel monasterii, cui competat: prout indubium est apud Doctores. Quandoquidem nomine ecclesiae, in qua collegium clericorum non est, Praelatum, ac Rectorem intelligi (II.): ubi vero collegium adsit, communem clericorum, vel monachorum congregationem venire, rescripsit Alexander III (1). (III.) Adnexus profecto ipsi ecclesiae, aut ecclesiasticae dignitati est patronatûs ecclesiasticus, nonnisi ad ecclesiasticam personam pertinens. (IV.) Nam citra manifesti sacrilegii crimen clericus redditibus, et bonis ecclesiasticis beneficium fundando patronatum nequit personis laicis, et profanis, ne assentiente quivem Ordinario reservare (2), ibi: *Si Episcopus convictus fuerit construxisse monasterium de redditibus ecclesiasticis*,

(1) In cap. *relatum est* XII. *de testam.* — (2) *Can.* 15 Synodi VIII. Oecumenicae a Gratiano exscriptum *in can. Apostolicos* 13 *caus.* 12. *qu.* 2.

tradat ipsum eidem ecclesiae monasterium. Hinc palam intelligimus cum in finem ecclesiae tradendum fore monasterium, ut habeat ea patronatum titulo fundationis sibi competens, ut animadvertit Glossa in eodem *can.* verbo *contraxisse* (1).

V. Consequens hinc est patronatum ecclesiasticum ad alios, praeterquam ad ecclesiam ipsam, de cujus bonis fundatum sit beneficium, transferri quocumque titulo non posse, nisi adhibitis sollemnitatibus ad res ecclesiae alienandas requisitis juxta Paulli II Const. (2), praesertim Sedis Apostolicae adsensu (VI.) ob evidentem necessitatem, vel utilitatem ecclesiae impetrando. Quod probavit Zypaeus (3). Istoque casu transiens ad laicam personam patronatus ecclesiasticus titulo permutationis, aliove oneroso cum auctoritate pontificia, evaderet laicalis (4).

VII. Quemadmodum e contrario ad Praelatum, aut Rectorem ecclesiae, vel ad collegium pertinebit patronatus cum ecclesiastica qualitate, quoties laicus patronatus jus suum laicale in ecclesiam transtulerit. Explorata enim res est, qualitatem patronatus laicalis in eo casu transmutari in ecclesiasticam (5). Dummodo lex fundationis minime refragetur. (VIII.) Si enim fundator expresse noluisset qualitatem patronatus laicalis perpetuo duraturam, eo etiam in casu, quo ad personas ecclesiasticas transi verit, voluntas ejus servanda est (6), et patronatus primaevam sui naturam tunc retinebit (7).

IX. *Ecclesiastico* patronatui opponitur *laicali*, tam *personalis*, quam *realis*. (X.) De *personali* universali successione titulo hereditario, vel jure sanguinis, deque multifariis ad eumdem succedendi regulis, sat in superioribus capitulis dictum est: superest nunc disserendum de *reali.*

XI. Sane realis patronatus alicui feudo, vel fundo, vel rei adnexus transit accessorie ad dominum, legitimumque ipsius

---

(1) Panormit. in Cap. *ad audientiam* n. 12. *de Eccl. aedif.* et Lotter. lib. 1. q. 23 n. 27.

(2) *Constitut. extrav.* — (3) *De jurep respons.* 4. Franc. le Roy *in prolegom. ad eumdem tit. cap.* 18, et Wan-Espen. *par.* 2 *tit.* 25 *cap.* 41 *num.* 2. — (4) Rot. *dec.* 144 *num.* 19 *par. rec* et coram Duran. *dec.* 285 *nu.* 64. — (5) Cap. *si laicus unic. de jurep.* in VI.

(7) Piton. de *controv. patronor.* alleg. 62. — (6) Rota in Parmensi beneficii coram Scotto apud cit. Piton. *discept. eccl.* 25 *num.* 21, *et* 47.

rei possessorem (1), ubi Alex. III. aperte innuit hospitalarios adquisivisse patronatum ecclesiarum paroecialium in feudis, et praediis, quae titulo emptionis, aliove adepti fuerant, existentium. (XII.) Eademque ratione idemmet Pontifex rescripsit ad militem villae conductorem ad firmam, seu ad longum tempus pertinere patronatum ecclesiae in eadem villa positae: minime vero ad monasterium, quod villam ei locaverat; propterea quod in locatione patronatum expresse non excepisset. Itaque non modo ad possidentem jure directi dominii, verum etiam ad utilem dominum, et fructuarium, et conductorem usque adeo patronatus realis, et jus praesentandi spectat, ut isti praeferantur directo domino. Patronatus quippe continetur in usufructu bonorum, ac rerum, quibus adhaeret. (XIII.) Pariter patronatum fundo dotali adnexum vir omnes dotis fructus percipiens, non uxor exercebit, quoadusque matrimonium constiterit (2).

XIV. Quin possessorem juris tantummodo, qui scilicet fundum actuali possessione non apprehenderit, si aperto jure ad eumdem fundum vocatus sit, ab alio injuste occupatum, et detentum, patronatu reali adnexo adhuc frui, eique sufficere habitum, et potentiam possidendi, seu qualitatem possessoris habitualem, definivit Rota (3).

XV. Laicalis autem fere putatur patronatus rei profanae, vel corpori laicali adnexus, etiamsi rem ipsam ecclesiasticus possideat. Si enim Episcopus feudum obtinuerit, patronatus feudo adnexus, tamquam accessorius sequitur feudi naturam, et laicalis proinde putabitur, eo vel maxime, quia ob investituram, qua utile solummodo feudi dominium feudatario conceditur, directum dominium Principi laico investienti servatur integrum (4). (*).

---

(1) Cap. *cum saeculum* XIII. de *jurep.*

(2) Roch. de Curte verbo *ille*, *vel is num.* 62. — (3) In Verulana Abbatiae 23. April. 1706 §. *minusque* coram Cardinali Caprara apud Pitonium *alleg.* 100 *num.* 168. — (4) Rot. *dec.* 329 *num.* 21. *part.* 9 *rec.* Rosental. *de feud. cap.* 19. *conclus.* 20 *num.* 6, et Piton. *allegat.* 19.

(*) Post Caroli Magni tempora tum Cathedralibus Ecclesiis, tum Monasteriis feuda largita fuerunt, atque in illis, ut vetustae aetatis monumenta testantur, Episcopi, Abbates, aliique Clerici jurisdictionem iisdem adnexam exercebant.

XVI. Eodem jure patronatum Confraternitati laicorum pertinentem qualitate laicali praeditum, praetereaque patronatum laicis ecclesiarum administratoribus, vel Oeconomis relictum, agnoscit qualitate laicali praeditum Vivianus (1). Ex novissimo jure Concordatorum an. 1741. Episcopis subjacent confraternitates laicorum, et extauritae, quod ad spiritualia tantum.

XVII. Idem dicendum videtur de Conservatoriis mulierum nulla per Sedem Apostolicam religiosa regula probatis. Quod etiam de Canonissis saecularibus sensit Pitonius (2).

XVIII. Quod vero ad patronatum ex qualitate laicali, et ecclesiastica *mixtum*, nullus dubitare valet, quin patroni ecclesiastici jus ad successorem dignitatis, vel beneficii traducatur, quemadmodum si patronatus totus foret ecclesiasticus: jus autem patroni laici ad possessorem rei principalis, si reale fuerit; ad heredes extraneos, si hereditarium; ad successores sanguinis, si gentilitium, aut familiare. Permixtio sane qualitatum ecclesiasticae, et laicalis in patronatu causatur communionem juris inter diversae conditionis compatronos: non aliter quam commixtio rerum corporalium, sive fortuita, sive voluntaria (3). Sed alteram qualitatem minime confundit, neque aliena forma, vel specie alterutram induit: altera enim suam perinde naturam, indolemque retinet, ab altera diversam, ac si patronatus non duabus, sed una eademque qualitate praeditus fuerit. Quemadmodum Proculus, et Pegasus existimarunt indiscriminatim, suam cujusque domini rem manere, ubi corpus unum ex duabus materiis conflatum sit, quarum altera non accesserit alteri, sed in-

---

In utriusque Siciliae Regno a Nortmannis erecta Monarchia Rogerius, et Guilielmus nonnullas Ecclesias feudis ditarunt, atque illarum Titulares jurium investituram habuerunt. Sub Regibus Andegavensibus, aliisque Principibus eadem politia perduravit.

Atuero sub Militari Regimine leges, quae Ius feudale respiciebant penitus abrogatae fuerunt: quam abolitionem confirmavit etiam Ferdinandus I. lege lata die XI. Dec. 1816; sarta tamen tecta beneficia feudis adnexa servando.

(1) Lib. I. Cap. 3. n. 6; et 7. — (2) *All.* 48 *num.* 17 *arg. cap. indemnitatibus §. supradicta de elect. in* 6, et Clem. *attendentes §. illas quoque de aetate monachor.*

(3) *L. adeo §.* 8, *et* 9; *et l. quidquid* 27. *D. de adquir. rer. domin.*

vicem separari ab artificibus, et in pristinam materiam reduci possit (1).

XIX. In *capita* deferri patronatum tam ad Collegium ecclesiasticum, quam confraternitatem laicalem, aeque ac ad familiae corpus, animadvertit Vivianus (2). Idque suadent rationes, quas supra innuimus *cap.* XI *num.* 1. Nec ulli dubitationi locus erit, si alterutra qualitas separatim ostendat patronatum vel simpliciter ecclesiasticum, vel mere laicalem. At ubi utraque sit qualitate mixtus, plures emergunt exinde difficultates. Quid enim dicemus, si mixtura qualitatum aequalis non sit, sed altera alteri praevaleat? Quid, si aequali in mixtura numerus personarum hinc major, illinc minor fuerit? Quid, si fundator majoribus numero laicis, quam ecclesiasticis personis, vel e contrario, patronatum mixtum reservaverit? Hasce quaestiones prudens vir ex facti circumstantiis resolvet, quum ex facto jus oriatur. Quoties enim fundator vota distribuerit inaequaliter, voluntas ejus adamussim exequutioni demandabitur. Vel si conjecturis urgentibus praesumi valeat quid is maluerit, id servandum erit (XX). Ad extremum si nulla conjectura inaequalitatem suadeat, in dubio exercitium patronatus ex aequo dividetur inter patronos ecclesiasticos, et laicos eo pacto, ut medietatem unam ecclesiastici, quotcumque sint, alteram laici sive plures, sive minores obtineant.

XXI. Verum si unius laici compatroni patronatus ad Ecclesiam ecclesiasticamve personam cum qualitate mere hereditaria deflectat, mixtus quidem efficitur (3). Tantumque juris patronus moriens ad ecclesiam transferet, quantum ipsemet habebat, et non amplius (4).

CAP. XIV.

DE ALIENATIONE AC TRANSLATIONE PATRONATUS.

I. Ad particulares successores titulis qua onerosis, qua lucrativis transfertur etiam patronatus cum adsensu Ordinarii.

---

(1) L. *quidquid*, et L. *locus* 12. D. eodem. — (2) Lib. I. cap. 2. n. 74.
(3) Archidiac. *in cap. unic. de jurep. in* 6 *num.* 2. — (4) *Cap. nemo potest* 79. *de reg. jur. in* 6, *et l. nemo plus juris* 55. *D. eod. tit.*

II. Hereditarius tamen tantum, vel realis.
III. Non autem familiaris, aut gentilitius, nec mixtus.
IV. Jus tamen gentilitium, ac familiare ad vitam possessoris alienantis vix devolvitur in extraneum.
V. Venditionis *titulo patronatus fere non devolvitur.*
VI. Ob simoniae crimen venditor patronatum amittit.
VII. Realis tamen patronatus una cum re vendita ad emptorem licite defertur.
VIII. Dummodo pretium pro ipso patronatu speciatim non augeatur.
IX. Pariter ad emptorem hereditatis, vel cessionarium una cum hereditate vendita, vel cessa.
X. Omnium jurium venditio, et cessio patronatum realem rei adnexum complectitur.
XI. Personalem patronatum, qualis est hereditarius, generalis cessio, nisi exprimatur speciatim, non continet.
XII. Labem simoniae in prohibita patronatus venditione purgare nequit adsensus Ordinarii.
XIII. Usum rei materialis in Ecclesia vendere licet.
XIV. Transactio, *dummodo ineatur sine pretio, potest patronatum transferre.*
XV. Quam Episcopus dijudicare ante debet, ac probare.
XVI. Si tamen inter ecclesiasticos patronos transactio fiet, adsensus requiritur apostolicus.
XVII. Novam transactio legem fert patronatui, et primaevam innovat.
XVIII. Personam primi adquirentis transigens assumit.
XIX. Qui semota fraude successoribus proprio jure venientibus praejudicat.
XX. Praesertim si heredes fuerint ipsius transigentis.
XXI. Partem transactionis acceptare, partem respuere prohibentur successores transigentium.
XXII. Nam rei transactioni in totum stare, vel ad primaeva jura litigiosa redire debent.
XXIII. Vitia transactionis adhibitis solemnitatibus minime abluuntur.
XXIV. Permutari *patronatus cum re temporali vetitum.*
XXV. At patronatus alter cum altero licite commutantur cum adsensu Ordinarii.
XXVI. Donatio *quoque legitimum efficit patronatum.*

XXVII. Donare laicus patronatum laico nequit sine adsensu Episcopi.

XXVIII. Quin suspicionem vitiosae, et illicitae donationis purgat auctoritas episcopalis, quum donationem possit inficere simonia.

XXIX. Ecclesiae tamen laicus patronus recte donat inscio etiam Episcopo.

XXX. Post donationem privativam fere nequit donator patronales actus exercere.

XXXI. Dummodo eam donatarius acceptaverit.

XXXII. Nam donatarius potest sub spe, seu conditione futuri adsensus praesentare.

XXXIII. Donatio enim ante adsensum quoque Ordinarii implicitum validitatis statum habet.

XXXIV. Quum possit re integra subsequi adsensus.

XXXV. Et denegari sine causa nequeat.

XXXVI. Donatarius tamen, antequam adsentiatur Episcopus, nullum reapse jus adquirit.

XXXVII. Quin posterior donatarius adsensu ante obtento priorem vincit excluditque.

XXXVIII. Nedum subsequi, sed concomitari, et praecedere donationem valet adsensus.

XXXIX. Quin tacitus etiam sufficit ex lapsu 30 annorum.

XL. Verum non retrotrahitur ad diem donationis.

XLI. Adsensum ejusmodi nequit Vicarius Episcopi sine expressa delegatione impertiri.

XLII. Compatrono quisque jus suum in patronatu recte donat sine adsensu Episcopi.

XLIII. Iisdem futuro ad patronatum successori.

XLIV. Si compatrono patronatum familiarem obtinenti accesserit jus donantis hereditarium, patronatus in totum erit familiaris, vel mixtus.

XLV. Consanguineo facta donatio inter pios actus accensetur.

XLVI. Cumulativa, non privativa in dubio praesumitur donatio patronatus.

XLVII. Nisi donans omni jure semetipsum spoliaverit expresse.

XLVIII. Partialis hinc donatio distinguitur a totali.

XLIX. Perpetua item differt a temporali.

L. Perpetua in dubio praesumitur.
LI. Inter vivos facta donatio quoque differt ab ea, quae fit causa mortis.
LII. Juris praesentandi donatio maxime partialis est.
LIII, Pro *una vice talis donatio aequipollet mandato ad praesentandum irrevocabili.*
LIV. Sub conditione, si sine filiis decesserit, donans patronatum, ad donatarium, non ad monasterium, si monachus fiat, transmittit post mortem.
LV. Rescinditur supervenientibus donanti filiis donatio.
LVI. Difformibus actibus etiam irritatur, si eam nec donans, nec donatarius observaverit.
LVII. Legari *etiam patronatus compatrono, et ecclesiae potest sine adsensu Episcopi.*
LVIII. Extraneus, et laicus vero patronatum sibi legatum non adquirit, nisi adsentiente Episcopo.
LIX. Adsensus ad diem mortis testatoris retrotrahitur.
LX. Et praesentationem ab herede interea factam irritat.
LXI. Si legatum legatarius non agnoverit vivens, patronatus ab hereditate non abdicatur.
LXII. In lucrativo legato praesumitur acceptatio, secus in oneroso.
LXIII. Ad heredes legatarii fere non transmittitur legatum conditionale.
LXIV. Nisi heredi potestas sit adimplendae conditionis.

Successionis ad patronatum universalis titulo hactenus explicito cum diversis ejusdem speciebus, et qualitatibus, operae pretium est de particularibus succedendi titulis nunc edissere-re, qui duas in classes commodissime dividuntur. Alii sane ad causam onerosam, et ultro citroque obligatoriam pertinent, qualis est emptio, venditio, permutatio, transactio: alii ad gratuitam, qualis est donatio, legatum, fideicommissum.

I. Utrisque titulis sive onerosis, sive lucrativis transferri ad particulares successores patronatum, palam est. Hoc tamen interest universales inter, et particulares successores. Universales ipso facto, ipsoque jure sine aliquo Ordinarii adsensu plenum jus adquirunt, quod demortui obtinebant patroni. Particulares vero successores, nonnisi adsentiente Ordinario, valent patrona-

tum fere adipisci, nonnullis tantum casibus exceptis, quos mox animadvertam.

II. Verum hereditarius tantum patronatus ad particulares transire valet successores : propterea quod heres patroni de patronatu disponentis voluntatem, factamque patronatus translationem impugnare, aut rescindere nequaquam potest, ex rationibus supra expensis *cap.* X *num.* XXX. (III.) Secus vero dicendum in gentilitio, et familiari, mixtove patronatu, quem ad extraneos transferri quovis titulo non posse tradunt unanimiter Doctores (1). Quoniam quaesitum successoribus ex propria persona venientibus, ab ipsoque fundatore vocatis jus auferre, infringere, vel quomodolibet minuere nequeunt patroni notissimis juribus: quin nec fundator ipse post perfectam adsentiente Episcopo fundationem mutare unquam potest voluntatem suam detrimento, damnoque successorum (2).

IV. Quoadusque tamen vixerit patronus, jus suum, etsi familiare, ac gentilitium potest quidem in extraneum transferre, quum nemini tunc praejudicium inferat, nullamque injuriam, qui jure suo utitur (3).

V. His generatim praelibatis ad singulos successionis particularis titulos enucleandos accedimus: et primo ad venditionem Patronatum principaliter, et specialim vendi nequaquam posse ob simoniae labem, irritamque prorsus venditionem haberi probe definivit Alexander III (4): *quum inconveniens sit* (ait) *vendi juspatronatus, quod est spirituali adnexum.* Simoniae crimen hinc Doctores producunt ad venditionem aliamque quamlibet, aliquo dato, vel retento translationem; propterea quod rebus tam spiritualibus, quam spirituali adnexis temporalem, seu pecuniariam dari aestimationem canones haudquaquam patiantur. *Quasi simoniam* in patronatus venditione committi rectius dixit Florens (5): quod non spiritualis quidem rei natura patronatui indita est, sed conjunctio solum, et adhaesio ad rem spiritualem. *Ne* itaque *juspatronatus venditionis*, *aut alio*

---

(1) Tondut. *par.* 3 *quaest. benefic. cap.* 144. *num.* 14, *et* 15. Covarr. *lib.* 2. *cap* 18 *num.* 14. — (2) *Cap. mutare* 33. *de reg. jur. in* 6. —(3) Garzia *par.* 5. *de benefic. cap.* 9. *num.* 70. Piton. *alleg.* 11 *nu.* 14, *et alleg.* 66. *num.* 20. —(4) *In cap. de jure.* 16. *de jurep.* — (5) Ad cap. 22, *de jurep.* tom. 2.

quocumque titulo in alios contra canonicas sanctiones transferre praesumant (VI.): *si secus fecerint, excommunicationis, et interdicti poenis subjiciantur, et dicto jurepatronatus ipso jure privati existant*, ut sanxere Tridentini Patres (1). Quorum sententia tam ementes, quam vendentes proculdubio afficit. Ementes quidem, seu comparantes quovis jurepatronatus omnino spoliandos esse, definiverat speciatim Alexander III. (2). Quod vero ad vendentes, distinguere oportet jus hereditarium a gentilitio, et familiari; praetereaque unitatem a pluralitate patronorum. Venditor quippe simoniacus hereditarium patronatum eatenus sibi, suisque heredibus in perpetuum amittit, ut, si unicus fuerit Ecclesiae patronus, Ecclesia fiat libera: si autem alii adsint compatroni, jus noxii venditoris non accrescat innoxiis, sed ad Episcopum devolvatur, non aliter quam hereditario jure ad eumdem devolvi tamquam compatronum, diximus supra *cap. XI num. 31*: sicut enim culpa unius, alteri nocere non debet, ita e contrario nec utilitatem afferre (3). At familiarem patronatum, vel gentilitium sibi dumtaxat venditor amittit, quoadusque vivet: non successoribus de familia, genteque compatronorum innoxiis, qui nullum a noxio defuncto causam habentes suo jure ad patronatum adipiscendum exercendumque veniunt.

VII. Cum aliqua tamen universitate bonorum temporalium, puta feudo, castro, villa, posse juspatronatus reale, nullo etiam accedente consensu Ordinarii, per contractum onerosum venditionis, vel dotis, vel emphiteusis, aliusve id genus transferri accessorie ad eum, qui talis rei dominium non modo plenum, sed vel directum, vel utile quaesiverit, explorati juris est (2), hoc tamen pacto, ut nullum pretio fundi, aut castri augmentum patronatu speciatim fiat. *Et quamvis praxis doceat, ut in aestimatione feudorum, seu castrorum, locorumque jurisdictionalium aliqua de hujusmodi juribus honorificis a peritis ratio habeatur, attamen id non videtur inducere simoniam, aliamve infectionem: tum quia haec non datur sine pacto, quod est ejus essentiale requisitum, tum etiam quia*

(1) Sess. XXV. de ref. cap. 9. — (2) In Cap. *quia clerici* 6. *de jurep.* — (3) Lambert. lib. III. quaest. 8. art. ult. et Card. de Luca disc 55 de jurep. n. 18. — (3) Cap. *ex litteris* 7, et cap. *cum saeculum* 13. *de jurep.*

*

major aestimatio non pendet ab eo, quod ipsum juspatronatus veniat in pretio, et aestimetur, sed quia haec et similia jura, quamvis nullam bursalem utilitatem praeseferentia, qualificant castra, seu feuda, ut scribit Card. de Luca (1). Hanc ob rem non illicitum est deducere patronatum in conventione, et palam exprimere in pactis venditionis ejus translationem *demonstrative* accessoriam, declarando quod de jure inest, ac tacite continetur in ejusmodi venditione (2). Enimvero contractu oneroso, minimeque gratuito, qui celebretur super temporali bonorum universitate, Doctores omnes unanimi sententia comprobant velut licitam patronatus translationem accessoriam (3).

VIII. At vero si certam pretii partem e patronatu accipere voluerint contrahentes, pretiumque feudi, castri, fundi speciatim adaugere, aliudve quid temporalis intuitu patronatus dare, aut adquirere, patronatum ipsum in vendendo feudo divisim aestimando, illicita proculdubio erit, ideoque irrita ipsius venditio: quum non accessorie fiat, sed principaliter.

IX. Eodem jure ad hereditatis, et universi patrimonii emptorem, aut cessionarium devolvitur patronatus in ea, eove consistens ob accessionem (4). Heres enim fundatoris, et patroni recte dicitur, qui hereditatem ejus non successione sanguinis, sed emptione legitima nactus sit: quemadmodum Jacob sese primogenitum Esau dixit sine mendacio, quum a fratre natu majori venditam primogenituram ipse comparaverit. *Non enim dixit sese primogenitum nascendo, sed jus primogeniturae, illo vendente, rite adeundo*, inquam cum Gratiano (5). Quoniam vero patronatus in hereditate consistens reapse *personalis* est, qui autem in feudo, villaque inest, *realis:* ob diversam alterius ab altero naturam dispar de utroque ratio habetur in accessoria translatione per universitatis venditionem, quoties contrahentes silentio praeteriverint patronatus quasi spiritualis accessionem.

---

(1) Discurs. 55. de jurep. n. 15.

(2) Rot. *decis.* 17 *num.* 28, *et seq. par.* 7. *rec. et cit.* de Luca *disc.* 5 *de jurepatr. num.* 11. — (3) Fagnan. *in dicto cap. ex litteris num.* 5, *et* 45. — (4) Roch. de Curte *de jurepatr. verb; ipse, vel is num.* 46, Paul. de Cittadinis *in eod. tract. quaest.* 1 *num.* 11. Fagnan. *in cit. cap. ex litteris num.* 37.

(5) Post *can. quaeritur fin. caus.* XXII *quaest.* 2.

X. Quaeritur sane, ac dubitari solet in praxi, an cum hereditate, vel feudo vendito generatim cum omnibus juribus, et pertinentiis suis translatum ipso jure, taciteque juspatronatus fuerit ad emptorem? Quam dubitationem haud raro experta est Rota Romana (1). Ad eamque dirimendam haec distinctio fere adhibita est patronatus *realis*, et *personalis*: quatenus patronatus *realis* tacite comprehensus, ac translatus intelligatur in rei universae, cui adhaeret, venditione: quoties in ea patronatum ipsum venditor expresse non exceperit: ut perspicue innuit littera textus (2).

XI. Secus autem dicendum de *personali* patronatu. Quoniam heres universum hereditatis patrimonium vendens revera non hereditatem defuncti vendere dicitur, quae post factam aditionem desivit esse defuncti, effectaque est proprium ipsius heredis patrimonium; nec jus heredis ossibus ipsius heredis adfixum. Qui propterea universa hereditatis adeptae bona si vendiderit verbis generalibus, non universitatem, seu jus universum vendit: quia verbum generale bonorum omnium ab homine prolatum non efficit proprie universitatem, nec venditionem jure universalem. Sed talis venditio respectu verborum dumtaxat erit universalis, quae proinde universitas verbo tenus resolvitur in singularitates, singula nimirum bona comprehendendo, quae realia sunt hereditatis: non jura personalia, quae a bonis hereditariis sejuncta jus presumit: ideoque nec juspatronatus personale, licet ad heredes transit cum universitate bonorum (3). Ut autem hereditatis emptor juspatronatum hereditarium adquirat, opus est ut venditor declaret in contractu sese illud etiam transferre velle ad emptorem. Et contra poterit venditor nedum hereditatis, sed feudi etiam sibi expresse reservare patronatum, ejusque translationem emptori adimere, quod aperte monuit Alexander III (4). Consequens hinc etiam est juspatronatus haudquaquam transire ad emptorem palatii, vel fundi, cum omnibus juribus illius, in quo existat Ecclesia, vel capella quoties jus ipsum patronatus non *reale* fuerit, sed aliun-

(1) *Decis.* 207. *par.* 6 *rec. decis.* 228 *par.* 7, *decis.* 164, *et* 266 *par.* 11 et aliae innumerae.—(2) *In cit. cap. ex litteris* 7 *de jurep.*
(3) Vivian. *lib.* 4 *cap.* 1 *num.* 11. Aloys. Ricc. *dec.* 179 *num.* 146, Bald. *lib.* 3 *cons.* 1, Cravetta *cons.* 139. *num.* 5. — (4) *In dicti cap. ex litteris* 8. *de jurepatr.*

de competens, quam jure accessionis ad palatium, fundumque: eo vel maxime quod palatium, et fundus reapse universitatem non praeseferunt, sed quid singulare: aliter ac feudum, et castrum (1).

XII. His ita se habentibus, Episcopo fas non erit Ecclesiae, beneficiive patronum non habere legitimum hereditatis, vel alterius rei universae emptorem, quem nullo simoniae crimine infectum agnoverit. Quemadmodum e contrario adsensus Ordinarii super illicita venditione impertitus, et episcopalis auctoritas non poterit unquam suffragari ad diluendam contractam simoniae labem, neque ad remittendas poenas sacris canonibus inflictas (2). Nullibi enim tanta facultas Ordinariis locorum in jure data est.

XIII. Usum tamen licet non profanum, sed religiosum rei materialis, puta pavimenti ad excavandam sepulcri foveam, parietis ad extruendam cappellam, aramque; ceterorum id genus a patrono vendi posse, pretioque accepto in alium transferri, consentiunt, et consuetudine adprobant Doctores (3). Non aliter quam materia vasorum sacrorum licito jure venditur. Qua de re alibi opportunius.

XIV. Ad alterum nunc titulum onerosum transferendi patronatus in particulares successores progrediamur, scilicet *transactionem*. Haec etiam, si nihil temporalis a transigentibus detur, vel vicissim adquiratur jurispatronatus intuitu, rata habebitur quod ad articulos jus ipsum spectantes: quemadmodum e contrario nullius erit momenti, ubi temporalis rei gratia concordiam super controverso patronatu iniverint. Porro ex definitionibus Alexandri III (3). *Transigi super re sacra et litigiosa non potest: etenim res sacrae ut possideantur aliquo dato vel retento, sive promisso, speciem credimus simoniae. Alias si gratis, et amicabiliter inter se litigantes componant, sacris canonibus nequaquam dicimus obviare*. Idem propterea Pontifex damnavit ut simoniacam pactionem, transactio-

---

(1) Fagnan. *in cit cap. ex litteris num.* 21.

(2) Card. de Luca *disc.* 55 *de jurepatr. num.* 18. — (3) Gratian. *discept.* 110. *num.* 6, *et* 10, de Luca *disc*, 52 *de jurepatr. num.* 10, *et disc.* 53 *num.* 3, Piton. *alleg.* 43 *de contr. patron. num.* 18. Genuen. *in prax. cur. Archiep. cap.* 41. *num.* 18.

(4) In Cap. *super eo* 7. de *transact.*

nemque super jure praesentandi initam inter laicos, et religiosos ob temporalem fructuum portionem reservatam religiosis, qui praesentationem laicis contra dimiserant (1).

XV. An vero licita, nec ne habenda sit transactio, Ordinarius loci perquiret, quum paciscentes ab eo adsensum desuper necessarium postulaverint. Hi quippe substantiam patronatus ad extraneas personas inter vivos transferre, nisi Ordinarius assentitus fuerit, nequaquam possunt; cuja interest pastorali sollicitudine providere, quominus in re sacris maxime adnexa quidpiam illicitum contra canones admittatur: eamque ob rem juspatronatum in privato hominum commercio sine superioris ecclesiastici auctoritate non existere dixerunt Pitonius (2), et Card. de Luca. Attamen si transactio non substantialem patronatus transmissionem in extraneos, aut alienationem spectet, sed qualitates solummodo declaret, ac disponat inter compatronos, et jus quaesitum obtinentes ad lites vel componendas, vel impediendas, transigentes nullo adsensu Ordinarii opus habebunt (3), adeout hereditariam patronatus qualitatem convertere in gentilitiam, vel familiarem valeant; et e converso gentilitiam deficiente familia commutare in hereditariam, praesignando successores patronos. Et Clemens V. in Concilio Viennensi aequum putavit patronos ipsos inter se posse *libere convenire* de rectore ab eis alternis vicibus praesentando (4). *Libere*, hoc est sine auctoritate Episcopi, ut ibidem observant Glossa, Abbas, ceterique.

XVI. Quibus autem in casibus laici transigentes adsensum Ordinarii ad firmandam concordiam petere coguntur in iisdem, si ecclesiatici etiam patroni ad transigendum concurrerint (puta capitulum, et collegium ecclesiasticum, aut aliqua ex dignitatibus ecslesiasticis), tunc beneplacitum apostolicum omnino requiritur (5): quoniam speciem alienationis transactio continet.

XVII. Tanta vis in transactione rite confecta inest, ut primaevos pertinentiae titulos extinguat, novisque legibus patro-

---

(1) Cap. *praeterea* 9. *de transact.* — (2) Discept. eccl. 53. n. 19.
(3) Disc. 15. de jurep. n. 9. et 24. — (4) Vivian. *lib.* 4 *cap.* 6. *num.* 55, de Luca *discurs.* 60 *num.* 22.
(5) Clement. *plures de jurep.* — (6) Arg. *cap. veniens* 8. *de transact.* Rot. *decis.* 191 *num.* 8 *par.* 5 *reo. et decis.* 129. *num.* 19 *par.* 7, Piton. *de contr. patr. alleg.* 63 *num.* 20, *et seq.*

natum subjiciat(1). Talis enim transactio locum poenitentiae non dat, neque instaurari amplius litem sinit (2)(XVIII.): quum transigentes personam primi adquirentis assumere putentur, praeditam facultate obligandi successores etiam a fundatore vocatos ad pacta conventa servandum, iisque simul ac sibimetipsis praejudicandi (3). (XIX) Quandoquidem si bona fide litem reapse dubiam super patronatus pertinentia motam legitima transactione diremerint; successores proprio etiam jure venientes ad gentilitium, aut familiarem patronatum afficiunt (4).

XX. Eoque magis devinciunt obligantque sui ipsorum heredes, quibus nefas est impugnare facta, resque gestas defunctorum, unde causam, et commodum hereditatis habuerint: aut contra auctoris sui prosilire judicium, commonente Gelasio Papa (5).

XXI. Successores proinde transigentium nequeunt pacta conventa partim rata, partim habere irrita, sed aut in totum agnoscere, aut a toto recedere, juxta Pauli Jurisconsulti sententiam (6). (XXII.) Si quo igitur vitio infirma fuerit transactio, aut si eam partes vel consensu mutuo, vel actu contrario dissolvere velint, poterunt litem reintegrare cum primaevis juribus, et actionibus (7). Et speciatim in re patronatum spectante, vel standum transactioni, vel redeundum ad primaeva jura liti obnoxia, censuit Rota (8).

XXIII. Si qua tamen transactio injusta, et vitiosa fuerit quod ad substantiam, puta quod inita sit super certo, liquidoque jure (*), aut lis per fraudem, et simulationem excitata; aut consen-

(1) Arg. cap. 1. de transact. Rota coram Merlino dec. 854. n. 5. dec 140. n. 16. et seq. par. XVI rec. dec. 777. n. 8. par. XVIII. tom. 2.—(2) L. quamvis. 38 C. *de transact.*

(3) Piton. *alleg.* 91. *de contr. patron. num.* 16, *et* 37.—(4) Piton. *loc. cit. num.* 12. post Urceol. *de transact. qu.* 27.—(5) *In can. Sylvester* 13. *caus.* XI *qu.* 1, *et l. cum a matre* 14 *Cod. de rei vindicat.*—(6) In L. *cum quaeritur.* D. *de admin. tutor.*—(7) *L. si diversa* 14, *et l. sive apud acta* 28. *Cod. de transact.*—(8) Dec. 327. n. 8. par. 15. rec.

(*) Et jure, meritoque. Transactio enim definitur: *conventio qua res dubia dato aliquo, vel retento, vel promisso*, deciditur (L. 1. D. L. 28. C. h. t.). Unde de re certa inita, in alium transit contractum. Licet vero illa jurijurando, et rei judicatae aequiparanda sit (L. 20. C. h. t. L. 31. de jurejur.), ac proinde

sus alicujus interesse habentis defecerit; catenus irrita erit, ut quaevis adhibitae solemnitates adsensus vel ordinarii, vel pontificii eam convalidare haud valeant (1).

XXIV. *Permutari* quoque patronatus cum re temporali non poterit, quod permutatio de spiritualibus ad temporalia improbetur a Gregorio IX (2). (XXV.) Quum vero canones permutationem Ecclesiae cum Ecclesia, seu beneficii cum beneficio (quod in jure spirituali consistit) accedente Episcopi auctoritate permittant, (3) tum vel maxime patronatum cum alio patronatu commutare concedant necesse est ob temporalem naturam juripatronatus inditam. Quid enim causae erit, cur clericis beneficiariis beneficia sua spiritualia commutare liceat, patronis vero laicis patronatus jura ne spiritualia quidem, sed spiritualibus adnexa prohibeatur?

XXVI. De onerosis huc usque titulis transferendi patronatus ad particulares successores dictum est: deinceps lucrativos, et gratuitos percurram; in primisque *donationem*, quae personas e sanguine fundatorum extraneas non raro efficit legitimos beneficiorum patronos. Quoniam vero Ecclesiarum patroni olim jus advocationis, seu patronatus titulo donationis, aliisque ad libitum contractibus pro voluntate sua contra canonum regulas in alios transferre non dubitabant, Lucius III. praecipue decrevit contractus ejusmodi nullam vim habere (4). (XXVII.) Quoties nimirum Episcopi consensus, vel Summi Pontificis auctoritas Episcopo abnuente non intercederet (5). Laicus idcirco patronus in extraneum laicum, nisi Dioecesanus adsentiatur, patronatum donatione haud transferre potest. (XXVIII.) Auctoritas enim Episcopalis, omnino requiritur ad simoniae labem, et illicitarum, ta-

impugnari nequeat per indebiti condictionem (L. 32. C. h. t.): aut ob laesionem enormem (L. 10; et 16 C. h. t.): aut ob instrumenta noviter reperta, nisi in caussa pupillari, et reipublicae (L. 36. D. de re judic.); attamen ob metum, dolum, falsaque instrumenta rescindi potest (L. 14. 13; et 19. C. h. t. L. 1. C. si ex fals. instrum.).

(1) Rota *dec.* 348 *num.* 9 *par.* 14 *rec.* coram Coccino *decis.* 391 *num.* 3, *et alibi.* — (2) In cap. fin. *de rer. permut.* — (3) *Cap. ad quaestiones* 6, *et cap. cum olim* 7 *de rer. permutat.* — (4) Cap. praeterea 23 de jurep.

(5) *Cap. nullus* 17 *eod. tit.*, et glos. *in eodem cap. praeterea ver. contractus.*

citarumque pactionum suspicionem submovendam, ac purgandam(1), adeout si quando Episcopus simoniacam esse inspexerit, tamquam ipso jure irritam improbet, abjiciatque.

XXIX. Si tamen laicus patronus non laico, sed Ecclesiae, locove religioso, puta Canonicis, vel Monachis, aliisve personis ac dignitatibus ecclesiasticis intuitu Ecclesiae, non personae patronatum absque adsensu Episcopi donaverit, non immerito quaeritur de actus ejusmodi valore. Quood nullus fere laicus nec decimas, Ecclesiam, aut quidquid ecclesiastici juris est, sine concessione sui Pontificis, monasteriis; vel Canonicis conferat; decrevit Alexander III (2). Ubi *Ecclesiam* glossa accipit pro patronatu. Idem nihilominus Pontifex (3) palam distinguens Ecclesiam a patronatu rescripsit Wintoniensi Episcopo laicum sine auctoritate Episcopi nemini posse Ecclesias dare; *licet religioso loco juspatronus conferendi liberam habeat facultatem.* Pariterque Bonifacius VIII. efficacem censuit ejusmodi patronatus collationem, seu donationem a laico Ecclesiae factam, quamvis absque adsensu Episcopi: voluit tamen per eamdem in aliquo non derogari juri Episcopi, qui adsensum non praebuit; puta instituendi quos donataria praesentaverit Ecclesia (4). Hinc patronatus laicalis ad Ecclesiam transiens tunc naturam, et qualitatem ecclesiasticam induet, reservationibus pontificiis obnoxiam, de quibus inferius.

XXX. Duplex forma in donationibus patronatus inspicienda est: scilicet *privativa*, et *cumulativa*. Si patronatus nihil sibi juris reservaverit, sed totum donatario contulerit, *privativa* dicitur. *Cumulativa* vero dum alium compatronum una cum seipso donante adsciverit, suumque jus donatario participaverit. Priori forma ubi donator ab semetipso patronatum omnino abdicaverit, et valida perfectaque donatione in alium transtulerit, patronumque legitimum sic privative creaverit, nequibit amplius de patronatu disponere, nec patroni jura exercere (5), ubi Alexander III irritandam rescripsit institutionem clerici, quem laicus olim

(1) Lambertin. *lib.* 1 *par.* 2 *qu.* 1 *art.* 12 *num.* 7, et Vivian. *lib.* 4 *cap.* 11 *num.* 21. — (2) In cap. nullus 17. de jurep. — (3) In praeced. cap. *illud praetereundum* VIII. eod. tit.

(4) In Cap. un eod. tit. in VI.

(5) *Dict. cap. illud praetereundum* 8 *de jurep.*

patronus post donationem patronatus religiosae domui collatam praesentaverat. Incivile est enim, atque inusitatum semel voluntate libera factas donationes, atque translato dominio in donatarium temere, ac sine causa revocare, vel regressum ad res donatas habere (1). Tantoque magis haec firma esse, si piis actibus, vel religiosis personis donatio deputata sit, inqnam cum Justiniano (2).

XXXI. Idque nullam fert dubitationem, ubi a donatario fuerit acceptata donatio, et eam Episcopus nondum acceptaverit. (XXXII.) Quandoquidem donatarius bene poterit praesentationes, aliosque patroni actus gerere sub conditione futuri adsensus ab Ordinario impetrandi, eodemque tempore adsensum postulare, quo firmabitur donatio non vitiosa, neque illicita.

XXXIII. Etenim ante adsensum Ordinarii donatio patronatus etiam laico facta eatenus implicitum statum validitatis habet, maxime ob juramentum, fidemque humanam naturali jure servandam, ut revocari nequeat, vel rescindi sine perjurio, ac perfidia (3). *Nec nos* (ait Alexander III) *alicui dare materiam volumus veniendi contra juramentum proprium, ne auctores perjurii videamur* (4). (XXXIV) Nihil quippe erit, cur donationem non simoniacam, nullaque labe maculatam non adprobaturus re integra sit Ordinarius, cujus quidem adsensus donationem, et quamlibet dispositionem fere subsequitur, et ratihabitione adprobat.

Quam ob rem non substantiam donationis, sed accidentalem solemnitatem spectat adsensus episcopalis. Non enim de sobstantia, et forma esse potest solemnitas, quae subsequatur (5). *Hinc tutor statim in ipso negotio praesens debet auctor fieri: post tempus vero, aut per epistolam interposita ejus auctoritas* nihil agit, monente Cajo Jureconsulto (6). Quoniam *auctoritas* tutoris ad formam, et substantiam contractus pupilli pertinet, Secus autem *consensus*, et voluntas, qui quaeve post finitum etiam negotium ratihabitione, et actu quolibet sine verbis ac-

---

(1) *L. incivile* 12. *Cod. de revocand. donat.* — (2) *In l. si quis argentum* 35 §. *fin. Cod de donat.*

(3) Rot. *dec.* 80 *nu.* 50, *et seq. par.* 17 *rec.* et in Maceraten. 1 Jun. 1711. impressa per Pitonium *post alleg.* 40 *num.* 30. — (4) Cap. *si vero* VIII *de jurep.* — (5) Felin. *in cap. cum dilecta num.* 6 *de rescriptis, et cap. quoniam ut lite non contest.* Fagnan. *in cap. qui presbyterum num.* 62. *de poenit. et remiss.* — (6) *In l. obligari* 9. §. *tutor* 5 *D. de auctoritate, et consens. tutor.*

cedit. Quod erudite observat Gothofredus (1), ut patet exemplo consensus paterni super obligationibus filiorum familias (2). *Necesse est enim patris ratihabitionem, vel principali mandato patris vel consensui non esse absimilem, quod generaliter omnis ratihabitio prorsus retrotrahatur, et confirmet ea, quae ab initio subsecuta sunt, ait Justinianus Imperator.*

XXXV. Hoc solum discriminis inter paternum consensum, et adsensum Ordinarii advertere heic juvat: quod pater volens nullo cogente jure contractus filiorum, si lubeat, approbet: Episcopus etiam invitus necessitate juris compellitur ad adsentiendum donationi patronatus, quae nullo vitio laboret: eoque sine causa, ac temere nolente supplebit ejusmodi solemnitatem Superior vel Metropolitanus, vel Curia Romana in gradu appelationis (3). Jus enim *ad rem* tribuit donatio per Ordinarium non approbata, quod adimere haud potest Ordinarius sine injuria: seu actionem conditionalem, spemque juris quaerendi. Nam docente Ulpiano, *conditionales* creditores dicuntur et hi, quibus nondum competit actio, est autem competitura: vel qui *spem* habent ut competat (4). Cujusmodi spes jus ad rem proculdubio constituit.

XXXVI. At vero nullum *jus in re* donatarius adquirit ante adsensum; qui nonnisi postquam Episcopi donationem probaverit, efficitur patronus, ac patronatum canonice adipiscitur. (XXXVII.) Consequens inde est priorem donationem adsensu destitutam adeo inefficacem haberi, ut si alteri secunda fiat donatio patronatus cum Dioecesani adsensu, haec tempore posterior praevaleat, et potior sit in jure, quae proinde plenum *in re* jus quaesitum, patronatumque transfert reapse in posteriorem donatarium, post habito priore: nisi prior donatarius re integra adsensum ab Ordinario postulaverit, et per ipsum non steterit, quominus obtinuisset (5). Sane conditio adsensus impetrandi pro impleta re

(1) *Ad eam. rubr. D. de auctor. et consens. tutor.*

(2) *L. 7, seu fin. C. ad Sen. Cons. Maced.* — (3) Rota *post cit.* Pitonii *alleg.* 40 *num.* 38.

(4) L. *conditionales* 54. D. *verb. signif.* — (5) Rota *decis.* 306. *num.* 9, *et* 10 *par.* 11 *rec.* apud Mantic. *decis.* 86 *num.* 7, Card. de Luca *disc.* 56 *de jurep, num.* 7 *ad* 11, Piton. *alleg.* 40 *num.* 2.

spectu prioris donatarii habebitur, si aliunde impedimentum intervenerit, quam ex facto suo. *Plerumque enim haec conditio, si dederit, si fecerit, ita accipi oportet, quod per eum non stet quominus det, aut faciat, inquit* Marcellus (1).

XXXVIII. Cujusmodi adsensus, et praecedere, et concomitari, et subsequi potest donationem, aliasque dispositiones, in quibus requiritur, transferentes patronatum: quum necessum non sit formam simultaneo ejus concursu ingerere, sed solemnitatem solum actui superaddere ex antedictis *num. XXXIV.* (XXXIX.) Quin praesumptus etiam ob lapsum triginta annorum, tacitusque sufficit ob tributam donationi observantiam, puta ob institutionem clerici a donatario praesentati (2). Namque *non tantum verbis ratum haberi posse*, *sed etiam actu*, docuit Scaevola Jurisconsultus (3).

XL. Ad diem nihilominus donationis retro minime trahi adsensum, ne jus interea quaesitum alieni alteri laedatur, unanimi sententia DD. fatentur; et Rota Romana pluries definivit in casibus relatis apud Piton (4). Tametsi ob favorem ultimae voluntatis retro ad diem mortis testatoris trahitur super legato, de quo paulo inferius *nu.* 59. Consequitur exinde validam haberi praesentationem ab herede donantis factam, antequam Episcopus donationem acceptasset, vel donatarius adsensum episcopalem postulasset, ut censuit Rota coram Emerix jun. (5). Quum donator, ejusque heres quasi possessione presentandi non decidat, nisi post probatam ab Ordinario donationem, ex perpensis a Pitonio (6).

XLI. Vicariis Episcoporum generalibus ex generali commissione officii non competere facultatem confirmandi donationes patronatuum, nisi eam Episcopi mandato speciali delegaverint, indubium est (7), ex rationibus expensis super *cap. VI. de adsensu dioecesani num. LVII.*

XLII. Nonnullos mox casus percenseam, quibus opus non est adsensu episcopali donationem patronatus comprobare. Compatronus bene quidem jus suum compatrono sine ulla Episcopi

---

(1) In L. *uter* 23. D. *de condit. instit.* L. *Titius* 14. D. *de condit., et demonst.*—(2) Vivian. *par.* 1. *lib.* 4 *cap.* 4 *num.* 6 Piton. *alleg.* 100 *num.* 314.—(3) In L. *non tantum* 5. D. *ratam rem haberi.* (4) *Alleg.* 100 *num.* 229, 234, *et seq.* et Card. de Luca *in mantiss. decis.* 25 *num.* 12.—(5) Decis. 573. 593. 620. et 654. — (6) Alleg. 40. sub num. 12.—(7) Piton. alleg. 7. n. et alleg. 66. n. 39.

auctoritate donat, ac cedit. Ratio enim juris individui, quale patronatus est, efficit ut donans iste semetipsum tollens e compatronorum numero jus suum potius extinguat, quam transferat ad donatarium compatronum: et vicissim donatarius hic, ob jus non decrescendi, pleniorem sortiatur patronatus consolidationem (1). Neque urgere contra videtur ea suspicio fraudis, illicitarumque pactionum in personis compatronorum jam ab Ecclesia probatis, quae novas, extraneasque personas ab quaerendo patronatu eliminat.

XLIII. Idemque dicendum, si donatio fiat non actuali compatrono, sed futuro, proximoque successori tam necessario, quam voluntario, sub conditione, vel in diem, qua purificata, vel adveniente donatarius reapse donantis successionem titulo universali adeptus fuerit (2). At pendente conditione, atque ante diei adventum donatio non proderit futuro successori, nec etiam filio: nisi eam Episcopus confirmaverit (3). Nam filius vivente patre in hereditario, vel mixto patronatu nullum jus quaesitum obtinet, neque certam succedendi spem, quum valeat parens ad extraneum heredem, filio posthabito, et patronatum, et universam salva portione legitima hereditatem deferre. Nihilominus inspecto naturae ordine filius quum regulariter putetur proxime successurus patri, donatione universali bonorum omnium redolente praeventivam potius successionem, quam particularem alienationem, patronatum accessorie sine adsensu episcopali etiam adquiret. Sicuti enim regius adsensus non requiritur in feudi refutatione, et praeventiva cessione, quam possessor fecerit successori proximo in investitura compreheso, (4) ita in patronatu refutando haud necessarius esse videtur Episcopi adsensus.

LXIV. Si compatrono, qui patronatum familiari, vel gentilitia qualitate praeditum obtineat, compatronus jus suum hereditarium donaverit, totum patronatum effici familiarem aut gentilitium censuit Pitonius (5) ea ratione ductus, quod pars dona-

---

(1) Lambertin. *lib.* 1. *par.* 2 *quaest.* 1. *art.* 12, Duran. *dec.* 87 Gratian. *discept.* 577 *num.* 27. — (2) Lambertin. *de jurep. lib.* 1 *par.* 2 *qu.* 6 *art.* 2 *num.* 4, Rota aqud Piton. *post. alleg.* 20 *num.* 23. — (3) Gratian. *loc. cit.* et Vivian. *par.* 1 *lib.* 4 *cap.* 4. *num.* 8. (4) *Cap. imperialem de prohibit. feud. alienat. et Regni constit. incip. Constitutionem divae memoriae.*—(5) Alleg. 92. n. 63.

ta accedens ad totum consolidandum unam eamdemque totius naturam induere debeat: nec diversitas qualitatum, quae in pluribus personis, lineisve admittitur, toleranda sit in una eademque persona. Pro suaque sententia laudat Bellon. (1). Quam sententiam amplecti non abnuo, dum pars donata minor sit, philosophis docentibus adjunctum cedere subjecto: et jureconsultis accessorium sequi principalis naturam. Quum vero pars isthaec foret fortasse major, vel certe aequalis alteri, cui accrescit, aliter ipse sentirem, perpenso jure accessionis, et commixtionis. Major sane pars trahit ad se minorem. Et aequalium alterutra suam naturam in commixtione adhuc retinere potest, vel certe *mixtam* ex utraque assumere: quum perinde facilis sit earum separatio post consolidationem, atque ante fuit earumdem divisio in plures personas, et diversitas in qualitatibus (2).

XLV. Consanguineo factam donationem inter pios, ac laudabiles actus accensuit Rota (3). At haec pietatis ratio non supplet necessariam adsensus Episcopi solemnitatem, ex jam dictis *num.* 43.

XLVI. Donatio patronatus fere praesumitur cumulativa, eoque animo facta, ut patronus aliorum sibi compatronum adjungeret (4). Eam etenim interpretationem dare donationi debemus, quae minus noceat donanti (5). XLVII. Si tamen ipse verbis perspicuis declaravit a seipso abdicare totum patronatum, illudque solidum transferre donatario velle, quod semel ei placuit, amplius displicere non poterit.

XLVIII. Complures hac in re donationis species discernendae sunt. Et primo *particularis* et *cumulativa*, quae participem cum alio, vel aliis facit donatarium de patronatu, abs *totali*, qua unicus creatur patronus.

---

(1) *De jure accres. cap.* 9 *qu.* 44 *num.* 1, et Rot. *in Tridentina beneficii* 20 *Junii* 1712 §. *fortius* coram Ansaldo, coram Royas *dec.* 446 *num.* 10, coram Bichio *dec.* 206 *num.* 6, *dec.* 336 *num.* 4 *par.* 5 *rec. et* 663 *num.* 13 *par.* 18 *tom.* 2.

(2) Arg. *l. idem Pomponius* 5 §. 4 *D. de rei vindic. et L. lacus* 12 §. *un adquir. rer. domin.* — (3) Coram Otthobono *dec.* 182 *num.* 26, coram Cerro dec. 321 *num.* 30. — (4) Rota penes Piton. *post. alleg.* 52 *num.* 77, *et* 78, i demque Doctor *alleg.* 39. *num.* 9, *et alleg.* 100 *num.* 166, Decius *tot. cons.* 542. Carol. Maranta *resp.* 6 *num.* 14. *par.* 3, Rota *decis.* 385 *num.* 8 *par.* 1. rec. (5) Cap. odia *de reg. jur. in* VI.

XLIX. Rursus modo *perpetua*, modo *temporalis*, seu ad vitam donatarii, seu ad dictum temporis spatium erit donatio patronatus. (L.) In dubio tamen praesumitur esse perpetua. Natura enim donationis postulat devolutionem, ac transmissionem jurispatronatus incessantem ad donatarii heredes, et successores in perpetuum etiam extraneos, Rota *dec.* 264 *num.* 2 *par.* 13 *rec*, et contrahentes de stylo etiam stipulari declarant tam pro seipsis, quam pro eorum heredibus et successoribus.

LI. Insuper et *causa mortis*, et *inter vivos* pro libito contrahentium patronatus jura donantur.

LII. Si quis praesentandi jus tantum donaverit, bene partialis donatio erit: dum cetera onerosa, et honorifica, et utilia patronatus jura donanti patrono salva permanent. Eademque ratione qui jura tantum honorifica in alium transtulerit, vel cum alio communicaverit partem patronatus, non totum donasse putatur, ex Baldo (1).

LIII. Quin jus praesentandi si cui pro una vice dumtaxat contulerit patronus, illud aequipollet potius mandato irrevocabili ad praesentandum; quam donationi (2). Quod propterea morte mandantis extingui, censuit articulo mature discusso Rota (3), ex regula textus (4). Tametsi ad valorem donationis ejusmodi requiritur etiam adsensus episcopalis (5).

LIV. Conditiones quandoque multiformes donationibus patronatus adponuntur, quae nisi evenerint, donatarii nullum jus exinde adquirunt, ex juris axiomate (6). Et contra postquam extiterit, impletaque sit conditio, effectum suum donatio sortitur. Eo autem casu, quo patronus sub conditione, si decesserit sine filiis, donasset patronatum, deinde illiberis solemnem professionem in aliqua religione emisisset; moriens non ad Monasterium (quod alias pro filio fictione juris habetur), sed ad donatarium transmittit juspatronatus, ob impletam conditionem mortis naturalis sequutae filiis non relictis (7).

(1) *Lib.* 3. *cons.* 32, *et* 285, Roch. de Curte *verb. ipse, vel is num.* 44, *et* 45, Lambertin. *lib.* 2 *par.* 2 *qu.* 5 *art.* 19.—(2) Lambertin. *lib.* 2 *par.* 1 *qu.* 8 *art.* 11 *num.* 2, Rot. *dec.* 257 *num.* 3 *par.* 2 *rec.* — (3) Dec. 583 coram Emerix. jun. — (4) In L. *mandatum* Cod. *mandati.*—(5) Vivian. *lib.* 5 *cap.* 2 *num.* 4. —
(6) *In l. cedere diem* 213 *D. de verb. sign. totoque tit. D. de condition.* — (7) Vivian. *lib.* 4 *cap.* 4 *num.* 41.

LV. Quoties tamen filii patrono, qui donavit, supervenerint, sive ex primis, sive ex secundis nuptiis, irrita fit donatio patronatus quamvis pure, ac sine aliqua conditione in favorem cujuslibet etiam consanguinei, locivè pii confecta, ob tacitam conditionem, si sine filiis decesserit, quam optime jura praesumunt in donationibus (1). Idque ad rem hanc ipsam pluribus comprobat Vivian (2) (*).

(1) *L. cum avus D. de condit, et demonstr: L. cum acutissimi C. de fideicomm. et l. si umquam. C. de revoc. donat.*—(2) Lib. 4 cap. 4 n. 31 et seq.

(*) Quamvis soli patrono civiles leges jus donationem revocandi ob supervenientiam liberorum olim concesserint (L. *si numquam* 8. C. h. t.), plerique tamen Doctores ad quosvis donatores beneficium istud extendi tradunt. Ajunt enim: donatio ab illo facta, qui liberos non habet implicitam conditionem in se continere videtur, si liberi ipsi postea nati non fuerint. Quod si de iis cogitasset, profecto donationem non fecisset: quippe quod nemo praesumitur in jure successiones alienas propriis anteponere. (L. cum avus 102 *de condit.* et L. *cum acutissimi* 30. C. *de fideicom*)

Atvero Vinnius, Antonius Faber, aliique gravissimi docent pro patronis dumtaxàt hanc revocandae donationis speciem fuisse in jure introductam, tum quia ea fuit mens Constantini, cujus est d. Const.*si numquam* ad Praefectum Praetorio directa, tum quia quoties lex certis personis aliquid beneficii tributum vult, ad alie illud non pertinere, explorata res est. (L. *si vero* 64 §. penult. *solut. matrim.* L. *constitutum* 21 *de test. mil.*) Addunt: nec Graecis illud extenditur (Basil, 47 tit. 2 Harmen. tit. 2): nec aliter sancitum L. 5. Cod. Theodos. *de revoc. donat.*, quam interpretatus est Anianus, qui Alarici Regis tempore floruit, multis annis ante Justinianum.

Praeterea instat Vinnius; in singulis Digestorum Libris nulla mentio de hac specie revocationis generaliter cuilibet donatori concessa reperitur: tum Iure Canonico: Augustinus (cap. ult. cap. 17 quaest.4.) summis laudibus Aurelium Chartaginensem Episcopum prosequutus quod bona donatori ob susceptam sobolem reddidisset, quae prius Ecclesiae donaverat, inquit: *in potestate habebat Episcopus non reddere, sed jure fori, non jure poli.* Quare cum ea lex de patronis, et libertis tantum caveat, et interpretis non sit ad alios casus, vel extraneos eam producere, infert Vinnius ad quoslibet donatores illàm minime pertinere.

Illud vero heic animadvertendum est quod contraria sententia in praxi obtinuit, et diserte Jure Novissimo Cod.LL.Civ. art.885.

LVI. Rescinditur quoque donatio actibus eidem adversantibus: dum scilicet donatario eam non acceptante, nec reclamante donator jura patroni exercuerit, praesertim in praesentandis beneficiariis, et capellanis. Unusquisque enim juri suo renunciare nedum expresse, verum etiam tacite potest: eoque vel maxime jus quaerendum respuere haud acceptando donationem (1). Attamen quotiescumque agatur de donatione mere lucrativa, prodest acceptatio Notarii absentibus, et omnibus aliis, quorum interest (2).

LVII. Quod juris in donatione patronatus viget, id locum quoque obtinet in legato, et fideicommisso particulari, de quo dicendum superest, quum de universali fideicommisso jam dictum sit superius (3). Enimvero compatronus compatrono, et Ecclesiae, vel Monasterio sine adsensu episcopali patronatum valide legat, fideique committit. (LVIII.) Secus autem extraneo, ad quem nonnisi probante Episcopo transfertur juspatronatus, vel legato, vel fideicommisso particulari relictum (4). Huc spectare videtur textus (5), unde monumenta quidem legari non posse manifestum est: jus autem mortui inferendi legare nemo prohibetur. Cum enim religionem spectarent monumenta, et sepulcra apud gentiles etiam (6); cura sepulchrorum ad Pontifices pertinebat, et nonnisi Pontificum permissu (salva religione) refici, vel in eis quid innovari poterat (7). Quemadmodum hodie ad Christianos Praesules, et forum ecclesiasticum pertinet.

LIX. Verum adsensus Episcopi ad diem mortis testatoris re-

---

sancitum legimus: «quaslibet donationes inter vivos ab illis factas, » quibus liberi, aut descendentes viventes tempore stipulationis » hujus actus non essent, quocumque titulo et licet reciprocae, » et remuneratoriae, illis etiam non exceptis, quae propter nuptias a quovis confectae fuerint, praeter ascendentes in favorem » conjugum, aut ab his reciproce, *ipso jure* revocari ob supervenientiam filii legitimi donantis, quamvis posthumi, aut ob legitimationem per subsequens matrimonium filii post donationem nati.

(1) *Rota Alleg.* 46 *num* 14. — (2) *Piton. Dec.* 365 *num.* 5 *par.* 13 *rec.* — (3) *Cap.* 10 *num.* 25, *et seqq.* — (4) *Card. de Luca Disc.* 56 *de jurep. num.* 6. — (5) *In l. monumenta* 14 *C. de legatis.* — (6) *L.* 1 § 6 *D. de mortuo inferendo, et sepulcro aedificando.* — (7) *L. ult. D. eodem. et l. ossa* 8 *D. de religiosis, et sumptibus funerum.*

trotrahitur ex recepta sententia Zabarellae (1), quam sequuta est Rota coram Duran. (2) (LX.) Hinc sequitur gesta per heredem interea nullius esse momenti, et heredi patronatus jura exercenti praevalere legatarium, ac fideicommissarium, praesertim in praesentando.

LXI. Dum vero legatarius non agnito quoad vixit legato decesserit, patronatus in hereditate permanet, ab eaque haud abdicabitur (3). Quod intelligendum de oneroso legato. (LXII.) Quod enim ad lucrativum, acceptatio praesumitur, adeout eam in judicio probare non opus sit (4). Heres idcirco legatarii aeque poterit consensum Episcopi postulare, ac posset vivens legatarius (5). Dummodo legati lucrum pure, ac sine conditione relictum fuisset. (LXIII.) Nam legatum conditionale fere non transmittitur ad heredem legatarii ante impletam conditionem decedentis (6). Quidquid aliter sit in stipulatione conditionali (7). Quod fusius edisserui altera praelectionum recitata in concursu ad instit. Justin. (LXIV.) Vix autem legatarii heres, si ei testator adimplendae conditionis potestatem dederit, spem adipiscendi legatum habebit: aut si conditio non ab homine, seu testatore sit expresse apposita, sed a lege solum tacite intellecta, juxta celeberrimam Papiniani sententiam (8).

De modis adquirendi, ac transferendi patronatus dictum est hactenus: deinceps, ut initio proposui, de nominandi, ac praesentandi jure, effectibusque patronatus dicendum.

---

(1) *In cap. cum saeculum num.* 3 *de jurepatr.* Roch. de Curte *in verb. ipse vel is num.* 16. — (2) *Dec.* 463 *num.* 10, et coram Celso *dec.* 85 *num.* 4.—(3) Rot. coram Otthobono *dec.* 230 *num.* 20, *et dec.* 243 num. 10.—(4) Rota *dec.* 217 *num.* 12 *par.* 9 *rec.* Card. de Luca *de legatis disc.* 28 *num.* 3. — (5) Rota coram Emerix jun. *dec.* 1019 *num.* 16, Menoch. *lib.* 4 *praesumpt.* 201 *num.* 34. — (6) *L. si post diem* 5 *D. quando dies leg. vel fideicom. ced. et l. un. §. sin autem* 7 *Cod. de caduc. tollen.* — (7) L. *is cui* 42. D. *de oblig. et act.*

(8) *In l. conditiones extrinsecus* 99 *D. de condit. et demon.* Peregrin. *de fideicom. art.* 21 *num.* 23.

CAP. XV.

DE ACTIVO NOMINANDI AC PRAESENTANDI JURE.

I. Maxima ex praerogativis patronorum consistit in jure nominandi, ac praesentandi.
II. Vetusta ordinandorum oblatio conversa est in praesentationem seu nominationem.
III. Qui nominationem a praesentatione distingunt, eam a privilegio, hanc a patronatu justitiae defluere putant.
IV. Alii nominationem praesentationi praeambulam dicunt.
V. Praesentare idem sonat, quod praesentem exhibere personam idoneam superiori ecclesiastico.
VI. Nominare idem, quod aut praesentem, aut absentem designare.
VII. Nominari, ac praesentari plures insimul possunt, eligi nonnisi unus.
VIII. Electus porro majus ad rem jus adquirit, quam praesentatus.
IX. Ecclesiastici patroni praesentatio electioni aequipollet.
X. Laici patroni possunt bis cumulare praesentatos: ecclesiastici nequaquam.
XI. Etiamsi indignum scienter praesentaverint laici, possunt cumulando iterum praesentare: ecclesiastici bona tantum fide excusantur.
XII. Possunt nihilominus, ac solent praesentantes cumulationi renunciare.
XIII. Tam verbis expressis, quam tacitis, et aequivalentibus.
XIV. Antequam exhibeatur Ordinario prior nominatio, fas est ecclesiastico patrono alterum praesentare.
XV. Cumulatio nonnumquam subsidiarie fit in deficientiam prioris nominationis.
XVI. Non perficitur praesentatio, nisi auctoritate vel Episcopi, vel Vicarii generalis.
XVII. Metropolitae non fit praesentatio, nisi ex expressa lege fundationis.
XVIII. Si ad Papam institutio pertineat, in Dataria facienda est praesentatio.

XIX. Coram illegitimo superiore facta praesentatio non valet.

XX. In Metropolitana Curia, vel Rota Romana nonnisi post coeptum appellationis judicinm licet patronis praesentare.

XXI. Praesentatum idoneum nequit Ordinarius sine causa repulsarè, sed omnino debet instituere.

XXII. Et ubi votis dissentaneis compatroni plures praesentaverint institutio debetur ei, qui plura vota sortitus sit.

XXIII. Quia major praesentantium pars praesumitur sanior.

XXIV. Nisi major pars indignum praesentaverit.

XXV. Praesentatus a majori parte idonêus confirmandus est, posthabito magis digno a minori parte nominato.

XXVI. Ad curata etiam beneficia laici patroni idoneos praesentare non prohibentur.

XXVII. At ecclesiastici patroni magis dignos tenentur praesentare.

XXVIII. Major pars fere spectatur, quae medietatem excedit.

XXIX. Vel quae singulas minores praesentantium partes exuperat.

XXX. Nisi ad collegium pertineat praesentatio, in quo major pars debet omnino excedere medietatem.

XXXI. Votorum computatio multas causatur quaestiones.

XXXII. Singuli confundatorum coaequale votum habent.

XXXIII. Et quisque eorum vocem suam ad successores transmittit discretive.

XXXIV. Quatenus minor pars successorum unius fundatoris a majori eorumdem absorbeatur.

XXXV. Successores in patronatu mere hereditario, vel mixto votum dant in stirpes.

XXXVI. In gentilitio autem, vel familiari praesentant in capita.

XXXVII. Divisis in patronatu gentilitio stirpibus, omnes insimul personae cujusque stirpis nonnisi vocem unam constituunt.

XXXVIII. Quo casu major pars minorem in qualibet stirpe absorbet, nec minor pars unius alteri stirpium adhaerere potest.

XXXIX. In familiari, ac gentilitio filii cum parentibus ad praesentandum concurrunt.

XL. Nisi fundator maluisset praerogativam graduum in praesentando servari.
XLI. Duobus cumulative compraesentatis neuter quaesitum jus ad institutionem habet.
XLII. Pluresque si praesentati sint, alius alii vota sua cedere non potest sine adsensu Pontificio.

I. Maximam patronatus praerogativam, usumque praecipuum consistere in jure nominandi, et praesentandi beneficiarios quotidiana docet experientia. Donec in ipso ordinationis actu clerici praebendam, seu beneficium obtinebant ea in Ecclesia, cui serviendae per ordinantem Episcopum adscriberentur, patroni *offerebant* Episcopis vel laicos, vel clericos ordinandos. (II.) Quo autem ex tempore a collatione ordinum sejuncta est collatio beneficiorum, patroni clericos in beneficiis vacantibus instituendos *praesentare*, hoc est in praesentia Episcopi personaliter offerre coeperunt. Veterum hinc oblationem postea nuncuparunt *praesentationem*, itemque *nominationem*, quae uno eodemque sensu vocabula accepta sunt a Justiniano (1). Graeco sermone Justinianus verba ὀνομάζειν, et ἐπιλέγεσθαι usurpavit, quae Julianus antecessor vetus Novellarum interpres in latinas voces *nominationis*, et *electionis* produxit: Patres autem, et Scriptores mediae aetatis in Conciliis usi sunt saepius verbo *commendationis*, et *commendandi*, ad id significandum, quod sub vocabulo *praesentationis* hodie intelligimus, ut observat eruditissimus Franc. Florens (2). Quandoquidem hos inter Leo III., qui sedit exeunte octavo, et ineunte nono saeculo in epistola ad Carolum Regem (1) eodem sensu rescripsit contra Sanctorum Patrum censuras fuisse presbyteros expulsos ab Ecclesiis, in quibus tempore ordinationis eorum *nominati*, alias *denominati*, vel introducti fuissent. Verbum nihilominus istud *denominationis*, seu *nominationis* heic accipi non debet pro simplici nominatione, ex qua sola perperam infert Glossa (2) jus consequi nominatas personas, sed pro canonica institutione, atque adscriptione ad Ecclesiam, ex censura Correctorum Romanorum *ibidem*.

(1) Nov. CXXIII cap. 18. — (2) Par. 1. de *antiq. jurep.*
(3) Fragmentum hujus a Gratiano adfertur *in can. contra Sanctorum* 29. *caus.* XVI. *qu.* 7.—(4) In eod. can. 29. —

III. Posterioribus vero temporibus jus *nominationis* plerumque distinxerunt DD. a jure *praesentationis* : autumantes eam a privilegio, et extraordinario patronatu gratioso, hanc ab ordinario patronatu justitiae promanare. Regiae hinc *nominationis*, non praesentationis passim esse dicuntur viginti quatuor Cathedrales Ecclesiae, ad quas jure Concordatorum inter Sedem Apostolicam, et Carolum V. Imperatorem Rex noster in singulis vacationibus deligit, nominatque novos Praelatos Summo Pontifici confirmandos, et ordinandos. Quo eodem nominandi jure utuntur Reges Galliae vigore etiam Concordatorum tam in Ecclesiis Cathedralibus, quam Abbatiis, et Prioratibus conventualibus (1). Praetereaque Universitatibus, seu Academiis celebrioribus Galliae, et Delphinatus, Viennensis concessa est nominatio scholastica graduatorum ad beneficia, quae ordinarii debent graduatis simplicibus conferre mensibus Aprilis, et Octobris : graduatis vero nominatis, mensibus Junii, et Januarii jure Concordatorum inter Leonem X, et Franciscum I. Regem (2).

IV. Rursus *nominatio* a peritis pragmaticis rectius accipitur pro actu praeambulo ad praesentationem, seu pro scripto instrumento, epistolaque patroni designante personam sibi placitam ad vacans beneficium de suo jurepatronatus adipiscendum. Praesentatio autem reapse fieri dicitur, vel quando patronus praesens coram Ordinario sistit personam sibi nominatam; vel quando exhibito nominationis instrumento in Curia Dioecesana Ordinarius interloquitur eam acceptando cum clausula *si, et in quantum* (3). Id discriminis perspicui agnovit Clemens III. (4) dum inquit: *Unus presbyter a patrono eligitur, et pro institutione habenda loci Episcopo praesentatur.* Hinc Rota coram Penia (5) mandatum ad nominandum minime continere facultatem praesentandi definivit: et mandatarium ad nominandum inutiliter et ultra fines mandati praesentasse. Vulgo, et passim nihilominus pro synonimis accipiuntur electio, nominatio, praesenta-

(1) Duarenus *de sacris Ecclesiae ministris lib.* 5. *de benefic. cap.* 12, et Joan. Dartis *in tractatu de benef. sect.* 7 *cap.* 4.

(2) Dartis loc. cit.—(3) Passerinus *in cap.* 25 *de electione num.* 339, Tondut. *quaest. benefic. par.* 3 *cap.* 159 *num.* 15, *et* 16. Rota *dec.* 665 *num.* 8 *par.* 18 *rec.* — (4) In cap. *nobis* 25 *de jurep.*—(5) Dec. 1141 n. 7.

tio (1). Quia nominatus a patrono putatur constitutus procurator ad exhibendam Ordinario suam nominationem (2).

V. *Definitur* ex hactenus dictis *praesentatio*, quod sit unius personae idoneae, vel plurium Ordinario, ad quem institutio pertinet, per patronum legitime facta exhibitio (3). Et Rochus de Curte (4) definivit, quod praesentatio sit personaliter exhibere clericum praesentem sensibus corporeis illius, qui praesentatum debet confirmare, atque instituere. (VI.) Dum *nominatio* aeque aptatur ad designandum absentem, atque praesentem, qui vacantis ecclesiae institutionem sit adepturus.

VII. *Electionem* ab nominatione, et praesentatione differre ex eo intelligimus, quia in electione unus dumtaxat segregatur, ac proponitur: at in nominatione, ac praesentatione plures etiam, puta duo cooptantur: cum eligere stricta notione significet unum e pluribus secernere. *Electio facta de tribus dicenda potius nominatio videtur* Innocentio III (5).

VIII. Electio item canonica certum electo jus tribuit ad Ecclesiam (6): cum nominatio plurium nonnisi probabile, incertumque jus singulis nominatis det ante institutionem, seu confirmationem Superioris. Praeterea electio collegialiter, ac rite fit semper ad formam praescriptam in Lateranensi Concilio sub Innoc. III (7): vel scilicet per scrutinium, vel compromissum, vel inspirationem; dum praesentatio plerumque usurpatur singulariter a compatronis non uti universis, sed uti singulis; nisi alicui collegio universim reservata sit.

IX. Verum ecclesiastici patroni presentàtio magis redolet naturam electionis. Patronus enim laicus nedum unam idoneam personam (X.), sed plures etiam praesentare potest, et cumulare tam uno, eodemque actu insimul, quam successive unam post alteram non quidem *variando*, hoc est priorem revocando nominationem: sed *cumulando* personam aeque, vel magis idoneam; ut sic Episcopus *gratificationem* exercere valeat, insti

---

(1) Card. Zamparella in Clem. *plures* §. *quibus n.* 1 *de jurep.* Pitonius alleg. 100 n. 390 et 391.

(2) Mandosius ad Lupum *alleg.* 73 *num.* 6, Lambertin. *lib.* 2. *par.* 2 *artic.* 2 *qu.* 4 *num.* 2. — (3) Panorm. *in cap. ea noscitur de his, quae fiunt a Praelatis.* — (4) In *praefat. ad tract. de jurep.* — (5) In cap. *quod sicut* 28 *de elect.* — (6) Totus tit. decretal. *de elect.* — (7) In cap. *quia propter* 42 de elect.

tuendo quam maluerit. At patronus ecclesiasticus nec variare, nec cumulare secundam praesentationem potest, sed unam solummodo personam praesentare (1). Ubi cum patronus *Clericum idoneum Episcopo praesentaverit, et postulaverit postmodum*, eo non refutato, *alium aeque idoneum in eadem Ecclesia admitti; quis eorum alteri praeferatur judicio Episcopi relinquendum credit* Lucius III. ad Nowicensem Episcopum rescribens, si *laicus* fuerit; *cui jus competit, praesentandi. Verum si collegium, vel* ecclesiastica persona *praesentationem haberet, qui prior est tempore*, jure potior esse videtur eidem Pontifici. Cum hac distinctione intelligi debet Clementina *II. de jurep.* Quae permittit etiam *plures ad vacantem Ecclesiam posse eo modo praesentari personas, quod una ex eis eligi per Episcopum valeat, et admitti. Laicis itaque patronis tantum* indulta est cumulatio, seu variatio cumulativa in praesentando: haudquaquam ecclesiasticis, ex modo dictis *num.* VII.

Bina tamen cumulatio iisdem laicis permittitur, et non amplius, ne detur progressus indefinitus. Qui propterea ultra duos cumulando nequeunt nominare (2).

XI. Et si quando indignum praesentaverit laicus patronus, tam sciens, quam ignorans incapacitatem illius, eo per Episcopum rejecto, alterum adhuc poterit praesentare (3). Ubi Alexander III. affirmat persaepe cogi Episcopum diutinam Ecclesiarum vacationem perferre, *quia personae minus idoneae praesentantur a laicis patronis* (4). Secus tamen est de patrono ecclesiastico, qui praesentando, vel eligendo indignum scienter, pro ea vice cadit jure suo: tametsi bona fide per ignorantiam, vel errorem si fecerit praesentationem indigni, post illius repulsionem admittitur ad alterum intra sex alios menses repraesentandum.

XII. Quoties tamen laicus praesentans, vel in epistola, seu instrumento nominationis, vel in actu praesentationis promiserit aut simpliciter, aut cum juramento sese ratam habiturum praesentationem, ab eaque nequaquam recessurum alium praesentando, et renunciaverit beneficio cumulationis, cui reapse solet

(1) Cap. *cum autem* 24. *de jurep.*
(2) Lambertin. *lib.* 2. *par.* 1. *qu.* 4 *princ. art.* 6. —(3) Arg. *cap. cum vos de offic. ordin.*—(4) Thomassinus *par.* 2 *lib.* 1. *cap.* 32 *num.* 12.

saepenumero renunciari: tunc procul dubio exerceri amplius non poterit facultas cumulandi, ut vitetur perjurium, dataque fides non falletur (1). Sane simplicem non cumulandi promissionem sine juramento valere ad irritandam posteriorem praesentationem, tenuit Lupus (2) (XIII.). Quia promissionem non cumulandi verbis etiam aequivalentibus, et praesumptive induci, ac valere; puta si patronus nominare, ac praesentare dixerit Titium *solum, et non alium*, tenuit Pitonius (3).

XIV. Quoadusque tamen nominatio exhibita non fuerit, nec praesentata Dioecesano superiori, non impeditur ecclesiasticus etiam patronus quominus possit alterum nominare, ac praesentare ob incompletam minimeque perfectam priorem praesentationem (4).

XV. Posterior praesentatio si fiat cum clausula *citra praejudicium prioris praesentationis*, non cumulationem continet, sed subsidiariam solummodo praenominationem eo casu, quo prior praesentatio suum non sortiretur effectum (5). Nequit vero semel perfectam praesentationem patronus amplius revocare citra injuriam, quia tolleret uni praesentato quaesitum jus ad rem (6).

XVI. Perficit praesentationem auctoritas ecclesiastici Superioris Dioecesani (7). *Non licet enim patrono cujusvis privilegii praetextu aliquem ad beneficia sui jurispatronatus, nisi Episcopo, aut loci Ordinario, ad quem provisio, seu institutio ipsius beneficii, cessante privilegio, jure pertineret, quoquomodo praesentare: alias praesentatio ac institutio forsan secutae, nullae sint* (8). Coram Vicariis generalibus, et Officialibus Episcoporum recte fit etiam praesentatio, utpote qui de jure possunt instituere praesentatos juxta decretalem Alex. III (9)

(1) Barbosa *lib.* 3 *de jure ecclesiastico cap.*12 *num.*177, Rota, penes Merlinum *dec.* 433. *num.* 4, *et seqq.* Card. de Luca *disc.* 43. *de jurep. num.* 10.

(2) *Alleg.* 78, et Lambertinus *lib.* 2 *par.* 2 *qu.* 7 *art.* 16 *num.* 2. — (3) Alleg. 99. n. 5.—(4) Rota *dec.* 739. *num.* 14, *et seqq. par.* 18.*rec. tom.* 2, Lotterius *lib.* 1 *de re beneficiaria qu.* 6 *num.* 36. — (5) Marant. *respons.* 14 *num.* 22 *par.* 3, *et respons.* 39. *num.* 36 *par.* 4.—(6) Rota dec. 323.n. 12 par. 16 rec.—(7) Cap. *cum laici de jurep.*

(8) *Sess.* 14. *de refor. cap.* 13. — (9) *In cap. ex frequentibus* 3.*de institut.*

Curiamque Ordinarii repraesentant (1). Secus coram judice commissario, seu delegato, qui tametsi ab Episcopo facultatem cognoscendi, et definiendi quaestionem inter praesentatos super institutione habuerit, praesentationes tamen admittere sine expresso mandato nequibit, ex allegatis per Piton (2).

XVII. Si tamen in limine fundationis alius ab Episcopo, puta Metropolitanus, vel Summus Pontifex, praesignatus fuisset ad instituendum, praesentatio nonnisi coram volito per fundatorem superiore facienda est, ex supradictis (3). (XVIII.) Et quoties Papa institutionem concessurus est, non alibi quam coram Datario, vel Prodatario penes acta Cancellariae Apostolicae, seu Notariorum Camerae praesentationem confici debere, aliterque invalidam esse, tradit Corradus (4). Nec etiam coram Cardinali Urbis Vicario factam valere ostendit Pitonius (5). (XIX.) Sed una corruere institutionem taliter praesentati ab incompetenti Superiore habitam ob insanabilem jurisdictionis defectum. Nec bona fides umquam tam praesentanti, quam praesentato suffragabitur ad nullitatem aut presentationis, aut institutionis convalidandam, sed vix ad impediendam re integra devolutionem provisionis, seu collationis ad Ordinarium institutorem, erroremque corrigendum nova legitimaque praesentatione intra quadrimestrem ab die detectae nullitatis prioris praesentationis decurrendum (6).

XX. Coram Metropolitano autem, vel in Rota Romana (quae succedit in locum Ordinarii (7) ad facultatem instituendi) tunc solummodo licitam, ratamque fieri praesentationem quum causa institutionis ad Rotam in gradu appellationis devoluta sit: ac detecta nullitate prioris, quae bona forsan fide secuta sit, secundae praesentationi locum esse coram judice appellationis, erudite perpendit ibidem Pitonius (8). Aliter hinc dicendum de priori nominatione, ac praesentatione ante motam litem, vel propositam appellationem fortasse habita in Rotae auditorio, vel in Curia Metropolitana, hoc enim casu nondum successit in locum Ordinarii judex appellationis.

---

(1) Rot. *dec.* 176. *num.* 14, *et* 15. *par.* 15. *rec. et dec.* 665 *num.* 10. *par.* 18.—(2) *Alleg.* 22 *num.* 14.—(3) *Cap.* 6 *num.* 26.—(4) *In prax. benefic. lib.* 4 *cap.* 7 *num* 34, Rot. *decis.* 352. *num.* 15 *par.* 16 *rec.*—(5) *Alleg.* 22 *num.* 15.—(6) Piton. *ibid. num.* 21, Vivian. *lib.* 5. *cap.* 2 *num.* 23, Rot. *decis.* 99. *num.* 15. *par.* 17 *rec.*—(7) Clemen. *auditor* 111. *de rescriptis.*—(8) Num. 34. *in fine.*

XXI. Effectus praesentationis est, ut praesentatum a patronis idoneum, et capacem Episcopus, aliusve Superior omnino confirmare, atque instituere debeat; quem sine rationabili, et evidenti causa nequit repellere: adeout si spreta nominatione; ac praesentatione beneficium alteri, quam praesentato idoneo conferatur, collatio, et provisio sit irrita, et retractanda per Superiorem (1). De quo in sequenti *cap. de institutionibus*. Idque planum est, ubi unus ab unico, vel ab universis concorditer compatronis praesentatus fuerit. Dum vero plures in una, eademque vacatione praesententur, judicis ecclesiastici erit cognoscere, ac rite judicare, uter duorum sit jure instituendus; perpensis singulorum casuum circumstantiis, quae faciunt ut ex diverso facto diversum jus oriatur. Nonnullas earum, quae solent frequentius contingere, mox inspiciamus.

XXII. Si forte in plures partes, et personas patronorum se vota diviserint, ille praeficiatur Ecclesiae, qui majoribus juvatur meritis, et plurimorum eligitur, et adprobatur adsensu, ex Concil. Lateranen. (2) Nam canones integrum putant judicium, quod plurimorum sententiis confirmatur (3). Canonibus leges consonant. *Quod major pars Curiae effecit, pro eo habetur, ac si omnes egerint*, ait Scaevola (4). Ab Ulpiano *refertur ad universos, quod publice fit per majorem partem* (5). Ubi Dionysius Gothofredus censet majorem Capituli partem esse attendendam inspecto numero, non autem ponderato zelo, et judicio suffragantium (6). Quo reflexit Cicero (7) scribens: *Consule, aut numera*: Plinioque docente, *numerantur sententiae, non ponderantur*.

XXIII. Major autem pars praesentantium patronorum ideo attenditur, quia sanior ipso jure putatur. Ubi major numerus est, zelus major praesumitur, ait Greg. IX (7). In electionibus quidem ecclesiasticis copulative secundum canones requiritur et

---

(1) *Can. decernimus* 32. *caus.* XVI. *qu.* 7, *cap. quod autem* 5, *cap. ex insinuatione* 14, *et cap. significasti* 18. *de jurepatr. cum concord.* — (2) *In cap. quoniam* 3. *de jurep.* — (3) *Cap. prudentiam* 21. *de offic. deleg.* — (4) In L. *quod major* 19. D. *ad municipalem.* — (5) L. *aliud est* 160. D. *de reg. jur.* — (6) Ex dicta L. *quod major, totoque tit. de eo, quod cujusque universit. nomine.* — (7) Lib. v. epist. *ad Atticum.*

(7) *In cap. ecclesia vestra* 57. *de electione.*

major, et *sanior* pars eligentium (1). Praevaleat igitur, summque habeat effectum, quod a majori parte Capituli fuerit volitum, nisi a paucioribus, et inferioribus quid rationabiliter objectum fuerit atque ostensum (2). (XXIV.) Si quando itaque major pars nominaverit indignum, et incapacem, minor vero dignum, et idoneum confirmabitur sanior minoris partis electio, spreta majori (3). Eo enim casu praesumptio sanioris judicii ex majori eligentium numero promanans cedit veritati. Idque maxime servandum est nedum in electionibus ecclesiasticis, sed etiam laicorum praesentationibus, definiente Innocentio III. (4): *ut si forte in plures partes fundatorum se vota diviserint, ille praeficiatur Ecclesiae, qui majoribus juvatur* meritis, *et plurimorum eligitur, et adprobatur consensu. Si autem hoc sine scandalo esse nequiverit* (puta ob immerentem, indignamque personam a majori parte nominatam), *ordinet Antistes ecclesiam, sicut* melius *eam* secundum Deum *viderit ordinandam*: sequendo scilicet *meliora* suffragia minorum numero compatronorum. Itaque major pars non ea semper est in statera justitiae, quae pluribus abundat suffragiis, quum haud raro sit levior: sed quae rectior, et sanior; quod plene demonstrat Quintilianus (5).

XXV. Verumtamen pro confirmanda majoris partis praesentatione sufficit in externo foro praesentatum idoneum in gradu positivo reperiri, scilicet non indignum; qualis habetur ille, cui nullum obstiterit canonicum impedimentum ad ecclesiastica beneficia obtinenda, posthabitis etiam dignioribus a minori parte delectis, ac praesentatis (6). Nam Romana Synodus sub Eugenio II, et Leone IV. constructori, seu patrono Monasterii, vel Oratorii licere declaravit illud cum consensu Episcopi commendare illi *presbytero, cui voluerit*, ne *malus* existat (7). Et Innocentius III. Archiepiscopo, et Capitulo Capuano rescripsit electum *convenientis*, non eminentis litteraturae *pro defectu scientiae*

(1) Cap. *quia propter* 42 *de elect.* —(2) *Cap.* 1. *de his, quae fiunt a majori parte Capituli.* — (3) *Cap. dudum* 22, *cap. congregato* 53, *et cap. ecclesia vestra* 57. *de elect.*—(4) In dict. cap. *quoniam* III. *de jurep.*

(5) *Declam.* 365, et Seneca *de vita beat. cap.* 2.—(6) Covarr. *in reg. peccatum par.* 2 §. 7 *num.* 3, Rota coram Molines impressa post Piton. *alleg.* 30. *num.* 37. — (7) *Can. monasterium* 33 *caus.* 16. *qu.* 7. —

ab electione non excludi debere (1). Tametsi in foro interno peccare contra justitiam distributivam eos, qui dignum posthabito digniori eligant, censent gravissimi Theologorum, et Canonistarum cum S. Thoma (2). Sane *in cap.II. de offic. custodis*, affertur Synodus Toletana sanxisse, ut ad officia Archidiaconi, Archipresbyteri, Custodis *tales ordinentur, quales* meliores *et sanctiores esse viderint.*

XXVI. Idoneae simpliciter personae praesentatio non modo ad beneficia simplicia, et sine cura, sed ad Parochiales etiam Ecclesias adnexam curam animarum habentes admittitur, si de jurepatronatus laicorum eae sint.

XXVII. Sin autem de patronatu fuerint ecclesiastico, digniores, et magis idonei sunt omnino praesentandi. Porro (ajunt Patres Tridentini) (3): *Episcopus, et qui juspatronatus habet, infra decem dies, vel aliud tempus ab Episcopo praefigendum* idoneos *aliquot clericos ad regendam Ecclesiam coram deputandis examinatoribus nominet .... Peracto deinde examine .... si* jurispatronatus ecclesiastici *erit, ac institutio ad Episcopum, et non ad alium pertineat, is quem patronus digniorem inter probatos ab examinatoribus judicabit, Episcopo praesentare teneatur, ut ab eo instituatur ..... Quod si jurispatronatus laicorum fuerit, debeat qui a patrono praesentatus erit, ab eisdem deputatis examinari, et nonnisi* idoneus *repertus fuerit, admitti.* Perspicuis hisce verbis Tridentina Synodus praesentationem dignioris ad beneficia curata ab ecclesiasticis tantum patronis requirit in foro externo. Qua in re nonnullas quaestiones ab Archiepiscopo Florentino propositas resolvit sapientissimus Papa D. N. Benedictus XIV. in decretali ad eumdem Archiepiscopum data die IX. Aprilis 1746. (4). Easque opportunius referam *infra in cap. de institutionibus.*

XXVIII. Pars major generatim illa aestimatur in actibus collegialibus tam electivis, quam decisivis, quae omnium patronorum, seu totius praesentantium universitatis medietatem excedit in uno, vel saltem dimidio voto: nisi aliud speciali statuto locorum cautum sit. Quandoquidem Innocentius III. Episcopo Bajo-

(1) Cap. *cum nobis* 19 *de elect.*—(2) II. II. q 63 art. 2. ad 3. Fagnan. in cap. *cum dilectus* 8 n. 19 *de consuet.*
(3) Cap. XVIII. sess. XXIV. *de ref.* — (4) Tom. II. Bullar. ord. IV.

censi rescripsit ex septem compromissariis quatuor eligentes majorem partem constituere (1). Et nonnisi de speciali providentia Concilium Lateranense sub Alexandro III.constituisse declarat, ut Romanus Pontifex a duobus Cardinalium partibus concordibus, licet tertia discreparet, eligeretur (2). Quemadmodum Ulpianus refert lege municipali speciatim in Urbe cautum: *ut ordo non aliter habeatur, quam duabus partibus, seu tertiis adhibitis* (3): cui consonat rescriptum Arcadii, et Honorii (4).

XXIX. Ad hanc tamen rem distinguere oportet patronos *jure singulari* praesentantes ab aliis *jure collegii universim eligentibus*. In praxi enim receptum est in presentationibus, quae *singulariter* fiunt, majorem partem eam esse, quae singulas minores partes excedit, etiamsi major ipsa pars medietatem omnium votorum non aequet, neque minores easdem partes, si in unum aggregentur, exuperet: seu ut brevius loquuntur pragmatici, majorem partem accipi comparative ad minorem, non ad totum. Quapropter ex novem *ex. gr.* compatronis si duo praesentaverint unum, tres alterum, et quatuor alium, hic praesentatus a quatuor censetur majorem votorum partem habere respective ad alios duos sigillatim, quorum singuli cum eo comparati minorem partem exhibent (5).

XXX. At praesentantibus *collegialiter* patronis, major pars comparatione totius collegii ad praesentandum congregati accipitur. adeo ut medietatem omnium debeat excedere.

XXXI. Acriores insuper quaestiones in foro saepius emergunt in numerandis praesentantium votis, pendendisque ad majorem partem discernendam, quas pro vario patronorum concursu, et pro diversa patronatuum natura dirimunt periti. Aliud profecto judicium de confundatoribus superstibus, aliud de illorum successoribus. Et aliter in patronatu hereditario, quam gentilitio, vel familiari computantur voces.

XXXII. Dum siquidem supersunt fundatores, qui patronatum

---

(1) *Cap. cum in jure peritus* 33 *de elect.* — (2) Cap. *licet* 65 *de elect.* — (3) *L.* 3 *D. de decretis ab Ordine faciendis.* — (4) *In L. nominationum* 45. *Cod. de decurionibus.*

(5) Abb. *in cap. quoniam* 13. *de jurep, et cap. ecclesia vestra* 48. *num.* 4, *et seqq. de elect.* Barbosa *alleg.* 172. *num.* 198, Rota apud Merlin. *decis.* 443. *num.* 19, *et* 20, Card. de Luca *disc.* 61. *de jurep. num.* 17, Piton. *alleg.* 9. *num.* 31.

una quaesiverint diversis titulis, unus videlicet praestatione soli, alter aedificatione Ecclesiae, tertius dotatione, licet inaequalem singuli contributionem fecerint, aequalem nihilominus habebunt vocem *regulariter:* nisi alia facta fuerit in limine fundationis inter ipsos expressa conventio.(XXXIII.) Eorumque singuli vocem discretive suam ad proprios successores heredesve universim transmittunt, nempe unam ex tribus: quatenus universi ab uno fundatorum descendentes, vel causam habentes, sive plures, sive pauciores numero sint, coaequalem vel uni soli, vel pluribus successoribus ex alio confundatore vocem contribuant, repraesentando personam auctoris sui, et unum corpus, aut collegium insimul constituendo diversum ab aliis aliunde promanantibus. Quo casu successores duorum fundatorum majorem partem constituunt respective ad successores tertii fundatoris.

XXXIV. Et ubi contigerit successores unius ejusdemque auctoris, seu fundatoris inter semetipsos discrepare in praesentando, major eorumdem concordium pars minorem omnino absorbebit, et usque adeo suffocabit, ut minor ipsa pars discrepans frustra adhaereat, vel consentiat suffragiis aliorum a diverso stipite dependentium; neque ullatenus vocem alienae stirpis, vel universitatis adaugere possit. Quemadmodum pars ab humano corpore abscissa alterius hominis corpori nequit accrescere. Quidquid contra sensisset Hostiens (1). Etenim Rota pluries eam opinionem Hostiensis, et sequacium ejus reprobando, definivit ad singulos quidem de collegio, vel de universitate collective vocatos jus praesentandi pertinere, non ut singulos, nec singulariter, sed uti universos, et collective: quatenus pauci de collegio, et corpore suo recedentes ad alıud corpus, vel collegium haud accedere valeant (2). Quam sententiam abjecta sua priori amplexus etiam est Barbosa (3).

XXXV. Ad successores itaque devoluto patronatu, *si hereditarius* simpliciter, vel ex familiari simul, et hereditaria qualitate *mixtus* fuerit, vota praesentantium numerantur *in stirpes* secundum quotas hereditatis, posthabito parsonarum, seu capi-

---

(1) *In cap. postulasti num.* 4. *de concess. praeben.*, et Barbosa *vot. decis.* 121 *num.* 18. — (2) Rota *dec.* 308 *num* 1, *et seq. par.* 1. *divers. dec.* 662 *par.* 3 *rec.* coram Cavalerio *decis.* 21. *et* 436. Burratt. *decis.* 942. et passim alibi. — (3) De potest Episc. alleg. 72, n. 198.

tum numero: adeout coheredum unus majorem hereditatis quotam obtinens voto suo constituat partem majorem, quam plures alii quotae minoris coheredes. Si autem aequaliter plures ad hereditatem patroni successerint, tunc plurium personarum numerus praevalebit (1). Similiter Papiano *majorem esse partem creditorum pro modo debiti, non pro numero personarum placuit: quod si aequales sint in cumulo* debiti, *tunc plurium numerus creditorum praeferendus est* (2). Quod superius exposui *cap.* X. *num.* IV. Et quoties successores patroni praesentaverint, nil exprimendo quotam hereditatis ad singulos ipsorum obventam, in dubio praesumuntur pro virili, et votis aequalibus praesentasse (3).

XXXVI. Dum autem mere *gentilitius*, vel *familiaris* patronatus sit, compatroni praesentabunt *in capita*, singulis vocem coaequalem habentibus: ideoque plurium personarum in uno praesentando concurrentium numerus, majorem suffragiorum partem concludet, nulla unciarum hereditatis habita ratione, quod ore uno pragmatici tradunt. Idque planum est, ubi fundator nullam initio stirpium, linearumve divisionem fecerit, et jus praesentandi universis collective descendentibus certi generis, certaeve familiae reservaverit. (XXXVII.) Sed facessit negotium, si fundator primum pluribus divisim personis, deinde filiis, ac descendentibus earum reservasset patronatum ea perinde forma, quam *pacti, et providentiae* appellant Feudistae in feudorum investitura. Puta si ita dixisset: patronatum me mortuo habebunt Petrus, Paulus, Antonius quoad vixerint: tum eorum filii, ac descendentes in perpetuum. Eo quippe casu tot haberentur lineae, vel stirpes, vel universitates compatronorum, quot fuissent personae ab initio speciatim vocatae, tamquam stipites suarum respective linearum eum in finem, ut cujusque lineae descendentes omnes *collective* praesentantes unam constituerent vocem *in stirpes* in concursu aliarum linearum: tantam scilicet quantam stipes, et caput ipsius lineae obtinebat. (XXXVIII.) Singuli autem ex una eademque linea descendentes praesentabunt *in capita* non singulari prorsus, sed ferme collectivo jure, praeseferen-

(1) Clement. II. *de jurep.* — (2) L. *majorem* 8. D. *de pactis*
(3) Rota coram Buratto *decis.* 633. *num.* 2. Lambertin. *lib.* 1. *par.* 2. *qu.* 1. *art.* 25. num. 15.

tes quoddam veluti collegium, et universitatem (1). Quamobrem ex paulo ante expensis *num.* XXXIV. vota paucorum discrepantium a majori parte cujusque lineae adhaerebunt frustra votis alienae lineae, quum in unaquaque jus totius a majori parte compleatur.

XXXIX. In his autem casibus gentilitii, familiarisve patronatus simultaneo tempore filii, ac nepotes una cum parentibus, avisque suis vota singula fere dabunt, quoties nulla graduum habita ratione fundator alicui familiae, vel domui, vel agnationi jus praesentandi reservaverit (2). (XL.) Quin ex observantia patronorum, si contemporaneas fecerint praesentationes filii una cum parentibus suis, et proximiores gradu una cum remotioribus, presumitur qualitas gentilitia, vel familiaris in patronatu ad excludendam hereditariam, vel mixtam. Secus dicendum, si fundator vel palam, vel praesumptive maluerit praerogativam graduum successionis observandam, eoque magis si eam demandaverit, excludendo simultaneum concursum filiorum cum parentibus in praesentando (3). Quod magis consentaneum est communibus fideicommissorum regulis (*).

XLI. In duas aequales partes si vota sua compatroni sciderint, adeout alter praesentatorum alteri aequalia connumeret; neuter jus quaesitum ad rem obtinet ex tali praesentatione, cum valeat Episcopus pro libito suo alterum, quem maluerit, ex duobus instituere, et gratificare (4). (XLII.) Et ubi plures quam duos compatroni inter se dissentanei praesentaverint, unus ex praesentatis nequit sine adsensu Pontificio jura sua, seu vota sibi data in alius compraesentati favorem cedere, et cedendo auctoritate sua nihil ageret (5): qui proinde validam ratamque

---

(1) Rota *decis.* 2, *et* 82 *par.* 7. *rec.* Vivian. *lib.* 4. *cap.* 9. *num.* 18. Card. de Luca *disc.* 61. *de jurep. num.* 13, *et seq.*

(2) Rot. *decis.* 166. *num.* 14. *par.* 6. *rec. dec.* 82 *num.* 8 *par.* 7. *rec.* Card. de Luca *disc.* 54. *de jurep. num.* 5. *et seq.*

(3) Vitalin. *in Clem. plures num.* 42 *de jurep.* Tondut. *par.* 1. *cap.* 32 *num.* 5, *et seq.* Ansald. *in addit. ad suam dec.* 52 *num.* 57. *et seq.* Piton. *alleg.* 100. *num.* 606.—(*) Videsis quae Noster sapienter observat cap. XI. *de gentilitii, ac familiaris patronatus successione* n. VII; et seq.—(4) Rot. *dec.* 240. *num.* 4 *par.* 16 *rec.* et coram Coccin. *decis.* 882. — (5) Rota coram Merlin. *decis.* 443 *num.* 18. Paris. *de resignat. lib.* 2. *qu.* 33. *num.* 32.

velit efficere cessionem istiusmodi, opus habet obtinendi a Summo Pontifice gratiosam cessionarii subrogationem in locum cedentis (1).

CAP. XVI.

DE FORMA NOMINATIONIS, ET PRAESENTATIONIS.

I. Certa forma non est praesentationi adtributa.
II. Ob id bene fit praesentatio per scripturam vel publicam, vel privatam, vel per patronos ipsos, vel per procuratorem.
III. Et consensus etiam post collationem beneficii superveniens aequipollet praesentationi.
IV. Modus tamen, speciesque vacationis debet exprimi in praesentatione.
V. Irrita enim est nominatio certae personae ante vacationem facta.
VI. At mandatum praesentandi personam incertam procuratoris arbitrio valet.
VII. Praesentatio post obitum beneficiarii sequuta non afficitur Cancellariae regula de verisimili notitia.
VIII. Nec erronea species vacationis nocebit praesentato, nisi patroni dissenserint.
IX. Pura, non conditionalis esse debet praesentatio.
X. Illicitae porro conditiones eam vitiant ob deficientem voluntatem praesentantium.
XI. Nisi ex clausulis futurae dispensationis, vel aliunde, consensus eorum praesumatur.
XII. Licitae vero conditiones admittuntur.
XIII. Quae plerumque tacite intelliguntur, si non exprimantur.
XIV. Alia requisita praesentationis spectant personas praesentandas, tempus, et jura praesentantium.
XV. Non perficitur tandem praesentatio, nisi coram loci Ordinario fiat.
XVI. Qui eam acceptat duabus affirmantibus negationibus, eodemque tempore edicta contra interesse habentes decernit.

(1) Rot. *decis.* 678. *par.* 19. *recent. tom.* 2 Gomes. *ad reg. de subrogandis in praef. num.* 5.

*

I. Nullam jus formam verborum, vel scripturae, vel solemnitatis praescripsit pro conficienda nominatione, ac praesentatione ex traditis a Lapo (1). Sat proinde erit, si Ordinario collatori voluntatem suam quomodolibet significent patroni, certamque personam sibi placitam designent, quae vacans beneficium sit adeptura (2). Quare necesse non est ad praesentationem explendam ut patroni personaliter ipsi exhibeant, vel deducant, vel offerant coram Ordinario personam nominatam atque instituendam, quemadmodum vox ipsa praesentationis requirere videtur, ex supradictis in praecedenti *cap.* XV. *num.* 4.(II.) Receptum porro est nominationem recte fieri per libellum judicialem, aeque ac per scripturam extrajudiciariam, vel publicam, vel privatam, seu epistolam cum speciali procurationis mandato ad praesentandam coram Ordinario loci personam certam, atque instandum pro canonica illius admissione, seu institutione (3). Ubi Coelestinus III. minime improbavit personas idoneas a patronis praesentari aut *per se*, aut *per litteras* Episcopis Dioecesanis.

III. Quinimmo consensus patroni intra quadrimestrem superveniens ad Pontificium gratiam collati beneficii ob speratam, expositamque patronorum praesentationem quoque admittitur, retroque trahitur; dummodo re integra non fuerit alteri praesentato jus quaesitum. Nam ex regula Bonifacii VIII. *ratihabitionem retrotrahi, et mandato non est dubium comparari* (4). Qui ergo adsentitur vel compatronorum praesentationibus, vel ratam habet provisionem apostolicam, aut ordinariam jam expeditam; praesentationem explere, et jus praesentandi exercere putatur (5). Verum ratum habere compatronus non tenetur, quod ipsius nomine gestum non est (6). Maxime ob clausulam *accedente consensu patronorum* consuetam in litteris Pontificiis, quae gratiam efficit conditionalem, eamque dissentientibus

---

(1) In alleg. 75. — (2) Rota *dec.* 285, *et* 398. *par.* 16. *rec.* dec. 176. *num.* 14. *par.* 15, et coram Emerix jun. *decis.* 30. *num.* 5.

(3) *Ex cap. ea noscitur* 6. *de iis, quae fiunt a Praelatis sine consensu Capituli.* — (4) *Cap. rathiabitionem* 10. *de reg. jur. in* VI. — (5) Gonzalez *ad regul.* 8. *glos.* 47 *num.* 19, Rosa *de execut. litterar. apost. par.* 1. *cap.* 7. *num.* 121, Rota coram Buratto *dec.* 481. *num.* 16, Piton. *alleg.* 4. *num.* 28, *et alleg.* 39. *num.* 11. — (6) *Cap. ratum* 9. *de regul. jur. in* VI. —

patronis irritat (1). Quamobrem gratia pro praesentato concessa suffragari praesentando non debet, ob deficientem in expositis praesentationibus veritatem; id intelligendum est in casu, quo alius rite praesentatus fuerit, antequam provisus apostolicus consensum patronorum sibi comparaverit.

IV. Nonnulla tamen requiruntur, ut nominatio, et praesentatio valeat, suumque sortiatur effectum. In primis modus, speciesque vacationis exprimi solet, ac debet in nominationis instrumento, atque actu praesentationis. (V.) Quandoquidem a Concilio Lateranensi sub Alexandro III. sancitum: *ut nulla ecclesiastica beneficia tribuantur alicui, seu promittantur, antequam vacent: ne desiderare quis mortem proximi videatur, in cujus locum et beneficium se crediderit successurum: cum in ipsis etiam legibus gentilitium inveniatur inhibita futurae successionis expectatio* (2). Igitur vacatio beneficii ad valorem praesentationis omnino requiritur (3). Ubi Honorius III. declaravit irritas promissiones de non vacantibus beneficiis ecclesiasticis, in quibus Comitissa Flandriae jus obtinebat patronatus. Hinc sequitur mandatum speciale ad praesentandam certam personam in beneficio vacaturo nullius fere momenti, ut vitetur captandae mortis votum. (VI.) Verum Fridericus de Senis (4), quem sequuntur Rota coram Buratto (5), Lotterius (6), aliique plurimi, censuit valere mandatum generale ad praesentandam personam incertam, quam procurator ipse maluerit, dum vacatio beneficii contigerit: hoc enim casu deficiente ratione voti captandae mortis deficere videtur prohibitio Concilii Lateranensis, et concordantium canonum. Sed tutior est praxis donandi pro una vice tantum jus praesentandi cum adsensu Ordinarii, quam periti probique etiam viri passim usurpant.

VII. Cancellariae regula *de verosimili notitia*, irritans collationes beneficiorum impetratas ante verisimilem notitiam obitus beneficiatorum non afficit praesentationes patronorum, quae validae judicantur, dum sint post beneficiati obitum sequutum expletae ab eo, qui verosimilem obitus notitiam per cursum

(1) Rota coram Mohedano *dec.* 6. *de jurep.* Piton. *alleg*, 74. *num*. 2.

(2) *Cap. nulla* 2. *de concess. praeb, et eccl. non vacantis.*

(3) *Cap. cum dilecta fin. eod. tit.* — (4) Cons. 99. — (5) Dec. 21. — (6) Lib. 2. q. 6. n. 15.

ordinarium non habuisset (1). Ubi refellit Pinsonium aliter sentientem (2).

VIII. Et si quando erronea species vacationis expressa fuerit, et alio reapse modo contigerit vacatio, quam litterae nominationis declaraverint, aut praesentantes opinati sint, valebit adhuc praesentatio non contradicentibus patronis, taciteque assentientibus (3). Sane de stylo Cancellariae Apostolicae in Bullis Pontificiis ea adponitur clausula: *sive praemisso, sive alio quovis modo vacaverit, et vacet ad praesens.*

IX. II. Pure, ac sine conditione regulariter facienda est praesentatio: nam *actus legitimi conditionem non recipiunt, neque diem* (4). Et Concilium Lugdunense sub Innoc. IV, in electionibus, et postulationibus speciatim *vota conditionalia, alternativa, vel incerta* penitus reprobavit, statuendo ea pro non adjectis haberi, electionemque ex puris consensibus celebrari (5).

Quaerunt nihilominus Doctores: si vel diem, vel conditionem praesentationi patronus adjecerit, vitiabitur ne conditio, an potius praesentatio? Hac in quaestione distinguendae sunt ab *illicitis licitae* conditiones. *Illicitae* sunt, *ex. gr.* adjectum onus renunciandi beneficii post certum tempus, vel solvendi pensionem annuam aut patrono, aut alteri designatae personae, vel quid aliud contra leges, vel contra fundatoris voluntatem faciendi. Quae vitiant ipsae regulariter actum praesentationis velut simoniacum, quemadmodum et institutionem, et collationem beneficii (6). (X.) Porro conditiones contra jus appositae, turpesve tamquam impossibiles de jure actum quemlibet inter vivos destruunt, quum voluntatem consensui contrariam inducant; praesertim ob clausulam consuetam, vel praesumptam *non aliter, nec alio modo.* Nam Ulpiano definiente *impossibilis conditio, cum in faciendum concipitur, stipulationibus obstat* secus quam concepta in non faciendo (7). Tametsi in ultimis voluntas

(1) Joan. Bapt. Rigante *in eamdem reg.* 30. *num.* 39, *et sequ.* —(2) *Tom.* 3. *sur l'edit de Controle tit. reflexion sur la regl. de verosimil. notit.* §. *la huitieme question.* — (3) Lotterius *lib.* 2 *qu.* 6. *num.* 2, Vivian. *lib:* 5. *cap.* 6. *num.* 14. — (4) *Cap. actus* 50. *de reg. jur. in* VI, *et l. actus D. eodem.* — (5) *Cap in electionibus* 2. *de election. in* VI. — (6) Fagn. *in c. nisi essent n.* 10. *de praebendis*—(7) *L. impossibilis* 7. *D. de verb. oblig.*

tibus pro non scripta habeatur, nec legatum, heredisve institutionem adimat impossibilis conditio (1).

XI. Verum si praesentans licere conditionem illicitam errabundus putaverit, vel clausulam adjecerit, *quatenus non esset sacris Canonibus contraria*, valebit praesentatio rejecta conditione ob tacitum, qui jure praesumitur, consensum patroni (2). Idemque dicendum, si conditio solvendae pensionis, aliave id genus subjiciatur Pontificiae dispensationi impetrandae. Tunc enim etiamsi Pontifex requisitus adsensum suum, aut dispensationem denegaverit, praesentatio subsistet, et conditio non admissa perinde habebitur, ac si apposita non fuisset (3). Et ubi accesserit beneplacitum apostolicum intra menses ad praesentandum statutos, eo vel maxime rata erit praesentatio conditionalis (4).

XII. *Licitae* vero conditiones, quae scilicet sacris canonibus non reprobantur, erunt, *ex. gr.* si nominatus fiat clericus, si aetatem habeat legitimam, vel ordinem sacrum pro canonicatibus Cathedralium, et capellaniis sacerdotalibus necessarium, si dispensationem legitimam obtinuerit super aliqua incapacitate, vel impedimento, si requisita secundum canones, vel fundationis legem ostenderit. Hae quidem, aliaeque similes permittuntur, suntque omnino adimplendae intra terminum quadrimestris, vel semestris (5). Intereaque praesentatio sustinetur, licet praesentationis effectus ab earum implemento, eventuque pendeat. (XIII.) Tacite enim insunt, ac subintelliguntur, quatenus si eas patronus non expresserit in praesentatione, velit nolit praesentatus, eas debet adimplere (6). Tametsi conditiones, quae tacite inesse videntur, non faciunt legata conditionalia, ex Papiniano (7): puta validitatem dispositionis non suspendunt.

XIV. Praeterea ut praesentatio valeat, plura alia requiruntur: si personae praesentandae, si tempus, si pertinentia, et quasi

---

(1) *L.* 1, *et* 6. *D. de condit. instit.*

(2) Card. de Luca *discurs.* 41. *de pension. num.* 4. Adden. ad Greg. *dec.* 417. *nu.*12, Piton. *alleg.* 100. *num.*153. — (3) Card. de Luca *de jurep. disc.* 64. *num.* 27. — (4) Rota *dec.* 118. *num.* 12, *et seq.* apud Vivian. *et dec.*323. *num.*8, *et* 9. *par.*16. *rec.*— (5) Vivian. lib. VIII. cap. 6. n. 24; et seq.— (6) L. 1 D. *de condit.*, *et demonstrat.*

(7) In L. *conditiones* 99. D. *eodem*.

possessio praesentantium spectentur. De quibus dicendum separatim *in seq. cap.*

XV. Ad perficiendum praesentationis actum libellus, seu instrumentum omnino debent intra tempus legitimum (de quo *in seq. cap, XVII.*) exhiberi Episcopo, vel ejus Vicario generali penes acta Curiae Dioecesanae, seu Ordinarii, ad quem institutio pertinet: alias perinde hadebitur, ac si facta non sit (1). Quod in superiori *cap. XV. num.* 16, *et seqq.* uberius expositum est. Profecto antequam Superiori ecclesiastico reapse praesententur litterae nominationem compatronorum praeferentes, eae perfectam non ostendunt praesentationem, sed voluntatem praesentandi: seu potius mandatum, et designationem procuratoris specialis ad praesentandum, re integra revocabilem. Et quoniam Doctores inter se discrepant, aliis volentibus praesentationem esse actum *judicialem* penes acta judicii per libellum formaliter explendum: aliis vero extrajudicialem (2), praxis inolevit, ut nominationis epistola, seu mandatum praesentationis nedum debeat in Curia dioecesana exhiberi in manibus episcopalis Cancellarii, aut scribae: sed procurator etiam compatronorum personaliter coram Ordinario pro Tribunali sedente sistens, ore simul, et reipsa praesentare personam a patronis mandantibus designatam. Quae vicissim vel praesens per semetipsam, vel absens per procuratorem cum speciali mandato acceptet praesentationem, postulando canonicam sui ipsius institutionem in vacanti beneficio.(XVI.) Ordinarius autem intellecta, et audita utriusque voluntate, ac postulatione praesentantis, et praesentati, talem praesentationem admittit sub ea conditione, *si canonica sit, et jure probanda.* Et quoniam *actus legitimi*, praesertim decreta judicis *conditionem non recipiunt, neque diem, ex antedict. n.* IX, non verbis quidem affirmativis, sed duobus, quae affirmant, negantibus, tacite admittitur praesentatio potius, quam expresse, ne conditio expressa repugnare videatur actui legitimo. Quare decretum sic solet plerumque a peritis concipi: *Illustrissimus Dominus Episcopus*, vel *Reverendissimus Generalis Vicarius praesentationem istam non admisit, nisi si, et in quantum fuerit admittenda: et mandavit expediri edicta contra omnes interesse habentes.* De quibus omnibus Cancellarius,

— (1) *Cap. cum laici* 10. *de jurep.* Trident. *sess.* 14 *de reform. cap.* 12, *et* 13.— (2) Vivian. lib. VIII. cap. 7 n. 38.

vel Notarius inibi adsistens legitimum actum conscribet ad futuram rei memoriam, ut tradit Lapus (1).

Hoc actu explicito praesentatus proculdubio adquirit *jus ad rem*, seu ad beneficium ex recepta Doctorum sententia, propter accedentem praesentationi auctoritatem Ordinarii: antea non item: quoniam nominatio, et praesentatio Ordinario non exhibita habetur, tamquam actus incompletus, et imperfectus, et re integra revocabilis, et locum dans poenitentiae.

ADDITIONES

De modis, quibus Juspatronatus probandum est.

Quemadmodum sacri Canones, et Pontificum Constitutiones legitima patronorum jura sarta tecta tueri passim docent, ita beneficia ecclesiastica liberae collationis patronatui censeri obnoxia minime permittunt. Quamobrem ut debita in omnibus ratio observetur, et humana perfidia, quae vel prudentissimos fallit, Ecclesiae jura impudenter non invaderet, permulta constituta fuerunt ad patronatum probandum, quae heic breviter recensere duximus.

Et principio cum omnia beneficia in Jure liberae collationis praesumantur (2): neque judici quidquam debeat esse notum, nisi de quo ipsi ex actis satis constet (3): aperto colligitur ab allegante juspatronatus demonstrandum, probandumque esse in ecclesiastico foro. Non autem in omnibus casibus similes probationes requiruntur, sed modo illae evidentes sint oportet, modo remissioribus argumentis locus datur, modo conjecturis indulgetur, praesertim si graves sint inspecta temporis diuturnitate, cum illi expresse faveant canones, qui patronatus quasi-possessionem alleget a priscis Majoribus ad se usque traductam.

Itaque plures designantur modi, quibus Jus-patronatus in judicio est probandum. Utque vero res accurate introspiceretur, distinguenda omnino tempora censemus, quae Tridentinam Sy-

(1) *Alleg.* 75, et Rota coram Cavaler. *decis.* 28, *et decis.* 302 *part.* 1. *rec.*

(2) Can. 10 caus. 16. q. 7. cap. 5. ver. *quia vero de except.* — (3) L. 6. § 1. ff. *de off. praes.* L. 2 §. 2 ff. *de testibus.*

nodum praecesserunt, et recentiora, quorum disciplina illius decretis regitur.

Et sane quod spectat ad tempus elapsum ante Concilium Tridentinum: jurispatronatus probatio fiebat (I.) per tabulas fundationis, seu per instrumenta demonstrantia fundationem, constructionem, aut dotationem.

II. Testes quoque adhiberi licebat, si intrumentis patronatus probari nequibat. *Neque* enim *semper*, ad rem scripsit Hadrianus Imperator (1), *per publica monumenta cujusque rei veritas deprehenditur*. Quare Ecclesiae canones testes etiam vocari sinunt, dummodo illi aut dicerent se publica instrumenta conspexisse, ex quibus de patronatu constaret, aut de ipsius juris fama testimonium ferrent (2). Adhaec probatio fiebat per plures enunciativas in diversis instrumentis expressas, quae praesertim in antiquis publicam exhibent fidem: alleganti vero onus probandi incumbebat se in quasi possessione extitisse spatio 40. annorum.

III. Praeterea juspatronatus comprobari poterat per insignia familiae, aut nominum inscriptiones vetustas, in quibus ipsius juris expresse mentio fieret, aut si ex illis dumtaxat conjecturas inferri daretur, aliis istae adminiculis juvarentur.

IV. Per multiplicatas centum annorum praesentationes, quae tamen effectum sortitae fuerint, licet titulus non satis perspicue demonstraretur, ac potiore jure si praesentationes tanto tempore factae fuissent, ut nulla esset initii memoria. Profecto possessionem istam immemorabilem loco cujusque optimi tituli esse existimandam expresse in Decretalibus fuit sancitum (3).

V. Per Episcopi sententiam, qua aut alimenta alicui tamquam patrono decreta fuerint, aut post juridicam concertationem juspatronatus agnitum, vel denique tempore visitationis cautum Ecclesiam, aut beneficium patronatui esse obnoxium et publicis actis ita descriptum.

VI. Denique a Clemente V. diserte statutum patronatum probari per Pontificis assertionem, seu, ut alii vocant *narrativam*, qui in concessione beneficii Ecclesiam aut ipsum titulum patronatu affectum dixerit, dummodo consuetam clausulam, *ut fertur*,

(1) In L. 3. §. 2 ff. *de testibus.*— (2) L. 18 in fin. C. *de testibus;* L. 5. eod, *de fide instrum:* cap. XII. *de privilegiis:*—(3) Cap. 1. in fin. *de praescript.* in VI.

aliamve non addiderit, qua ejusdem Pontificis certam sententiam non fuisse posset inferri. Videsis quae ad rem colligere studuit de Fargna (1).

Quod vero ad novissimam disciplinam spectat, non alia reor mens Tridentinis Patribus fuit, ut Noster etiam passim demonstrat (2), nisi, exceptis patronatibus Supremis Principibus pertinentibus, privilegia omnia liberaliter concessa abrogare, quae saeculo xv; et xvi. in Ecclesiarum, et beneficiorum detrimentum invaluerunt. Quare rigidiorem patronatus probationem non postularunt indiscriminatim ab omnibus, sed ab iis dumtaxat, in quibus esse poterat usurpationis suspicio. Hinc cap. ix. sess. xxv. decernunt:

I. titulum jurispatronatus esse debere ex fundatione, vel dotatione, *qui ex authentico documento, et aliis jure requisitis* ostendatur.

II. vel ex multiplicatis praesentationibus per antiquissimum temporis cursum, *qui hominum memoriam excedat.*

III. ex aliis jure *requisitis, secundum juris ordinem.* Quibus sane verbis veterem disciplinam Tridentinos Antistites confirmasse sat luculenter colligi datur.

Atvero diserte ab illis plura constituta fuerunt, quae certas personas, Universitates, et Communitates respiciunt, de quibus vide quae sapienter Noster observat Cap. vii. §. xxv. et seq.

Illud denique hic observatu dignum illos omnes, qui in indicata parte Tridentini Decreti non sunt comprehensi, posse juspatronatus probare iis modis, quos proponi ante Concilium potuisse superius tradebam.

CAP. XVII.

DE TEMPORE PRAESENTANDI.

I. Ab interstitio quatuor anni temporum originem habuere menses ad praesentandum concessi jure olim non scripto.
II. Saeculo nono Synodi episcopales tres menses indulgere jure scripto coeperunt.
III. Ab Alexandro III, et Innocentio III. constitutum lites

---

(1) *De jurep.* par. v. can. 12. cas. 1 n. 6; et seq. — (2) Cap. viii. *de privilegio* §. xv, et seq.

laicorum compatronorum fore dirimendas intra quatuor, vel sex menses.

IV. Exinde Bonifacius VIII. quatuor menses ad praesentandum datos laicis patronis comprobavit, sex vero ecclesiasticis.

V. In mixto patronatu semestre indulgetur utrisque patronis.

VI. Terminum istum fas est patrono breviare, vel protrahere.

VII. Terminus decurrit a die scientiae vacationis.

VIII. Quae scientia in dubio non praesumitur.

IX. Etiam si plures anni, a vacatione effluxerint.

X. Nisi vacationis ignorantia appareat crassa, et supina.

XI. Unus compatronorum ignorans vacationem aliis scientibus prodest pro termino protrahendo, non e contrario.

XII. Scientia morosi tutoris pupillo nocet.

XIII. Cursum termini sistit quodlibet legitimum impedimentum.

XIV. Puta absentia, captivitas, custodia.

XV. Quin praesentati cessio, mors, rejectio, ignorata incapacitas novo termino locum dat ad alterum praesentandum.

XVI. Lis etiam inter patronos cursum temporis impedit.

XVII. Secus inter simpliciter nominatos.

XVIII. Tempus praesentandi continuum, non utile est, in quo dies scientiae non computatur.

XIX. Lapso quadrimestre, vel semestre si neminem patroni praesentaverint, libera collatio beneficii pertinebit ad Ordinarium, deinde ad Metropolitanum, tandem ad Papam.

XX. Terminum juris non potest Ordinarius breviare.

XXI. Eoque decurrente Sedes etiam Apostolica a conferendis beneficiis de jurepatronatus abstinet ex regula Cancellariae, secus post lapsum illius.

XXII. Uno patronorum praesentante solet edicto episcopali terminus juris breviari.

XXIII. Si tamen quis postulaverit re integra expectari terminum juris integrum, breviatio revocanda est: secus si nemo comparuerit.

XXIV. Praesertim si comparens jus passivum ad vacans beneficium habeat.

XXV. Prorogare quadrimestrem, aut semestrem ad sex alios menses licet ordinario collatori.

XXVI, Qui prorogationem indulsisse praesumitur, si admiserit praesentationem extra terminum.
XXVII. Nisi quis praesentatus, vel praesentans prorogationi obstiterit.
XXVIII. Reges nullo termino obstringuntur ad praesentandum, secus feudatarii, et barones.
XXIX. Reservatione mensium apostolicorum an afficiantur omnia beneficia de jurepatronatus per Cancellariae reg. IX, *olim VIII.*
XXX. Vix quidem afficitur juspatronatus ecclesiasticum, nisi aliter in fundatione cautum sit.
XXXI. Haudquaquam laicale, et mixtum, nisi ex privilegio gratioso quaesitum sit.
XXXII. Lite pendente praesentationes fere non licent.
XXXIII. Scilicet dum contenditur de patronatus existentia cum fisco episcopali.
XXXIV. Et ubi ante vacationem lis caepta sit super pertinentia inter patronos cum inhibitione praesentandi.
XXXV. Secus dicendum, si nulla inhibitio facta sit, et litigantes extiterint in quasi possessione praesentandi.
XXXVI. Litigantibus de pertinentia patronis solet Papa conferre, sine praejudicio patronatus, vel juris alicui quaesiti.
XXXVII. Praesentatis de institutione contendentibus non prohibentur patroni praesentare, lite pendente.
XXXVIII. Praeterquam in casu, quo alter praesentatorum liti cesserit, vel decesserit.
XXXIX. Ob litem indecisam superstes collitigans impetrat ab Sede Apostolica subrogationem in jura defuncti.

Tria potissimum in hoc capite sunt edisserenda. I. Numerus mensium jure concessorum patronis ad praesentandum. II. An reservatio mensium apostolicorum. III. An litis pendentia impediat patronos, quominus praesentent.

I. Spatium temporis olim trium, vel quatuor mensium patronis concessum ad praesentandum probabiliter putatur defluxisse ab interstitio quatuor anni temporum: oblatos enim a fundatoribus Ecclesiarum Episcopi postquam rite examinassent, idoneosque novissent, ad ordines ecclesiasticos promovebant Sabatho quatuor temporum, titulo Ecclesiae, ad quam nominati, ac

praesentati fuissent, in eaque ipsos uno eodemque tempore instituebant (1). Idemque moribus primum, deinde jure scripto inductum. Antiquis sane canonibus certum tempus ad praesentandos, offerendosque clericos Episcopis ordinatoribus praefinitum non legimus usque ad seculum IX.(II.) Prima omnium Romana Synodus sub Eugenio II. celebrata anno 826., aliaque sub Leone IV. anno 853.(2) sanxit ab Episcopis Dioecesanis admonendos fore homines saeculares, sub quorum jure essent constitutae Ecclesiae, ut presbyteros intra trium mensium spatium deputarent ibidem: eoque dilapso Principem de neglectu esse commonendum.

III. Tum Lateranense Concilium sub Alexandro III.(3) decrevit, *ut ordinet* Antistes Ecclesiam sicut melius eam secundum Deum viderit ordinandam . . . . *si de jure patronatus quaestio emerserit inter aliquos, et cui competat, intra tres menses non fuerit definitum.* Ita legimus *in cap. IV. de jurepatr. in prima compil.* In diversis Conciliorum editionibus autem legimus intra *quatuor menses*, quemadmodum et in textu Gregoriano(4), eumdemque terminum *quatuor mensium* propter discordias *laicorum* interim definiendas expectari debere Innoc. III. rescripsit ad Episcopum Conventr. (5)

Praeterea idem Alexander III. (6) *illas Ecclesias* (ait), *de quarum patronatu controversia fuerit, si infra sex menses, postquam vacaverint, non fuerit terminata, licitum sit Episcopo de persona idonea ordinare.* In hoc textu quoniam desideratur pars intercisa, quam neque Antonius Augustinus in antiquis compilationibus Decretalium, nec Emmanuel Gonzalez redintegravit; nescii sunt reapse Interpretes quonam in casu, in quibus circumstantiis, et cuinam decretalem istam rescripserit Alexander, qua trimestrem, vel quadrimestrem extendit ad sex menses.

IV. Ad conciliandam varietatem hanc trimestris, vel quadrimestris a Lateranensi Concilio, et Innocentio III. praefixi cum semestri per decretalem Alexandrinam indulto, excogitarunt pri-

---

(1) Thomassin. par. 2 lib. 1 cap. 31 n. 6. — (2) Can. XXIV. — (3) Can. XVII. — (4) Cap. *quoniam III. de jurep.*
(5) *In cap. cum propter discordias laicorum 27. eodem titulo.*
(6) In Cap. *eam te decet* 22. eod. tit.

mum Doctores distinctionem patronatus *laicalis, et ecclesiastici;* opinando quatuor menses *laicis* patronis attributos ad praesentandum: sex vero menses *Ecclesiasticis* largitos. Eorumque interpretationem comprobavit apertissime Bonifacius VIII (1), sic inquiens: *licet patronus laicus ad praesentandum tempus habeat* quadrimestre *dumtaxat; Ecclesia tamen, vel monasterium tempus habet semestre.* Ubi Glossa *verb. quadrimestre non habebamus olim, inquit, de hoc ita expressum textum, sed ita servabamus.*

V. Si tamen mixtum ex ambabus qualitatibus, laicali, et ecclesiastica fuerit juspatronatus, largiori spatio sex mensium omnes patroni tum ecclesiastici, tum laici coutuntur, cum attendi qualitatem favorabilem definiverit Rota (2). Etiamsi pro minori, vel minima quota patronatus ad ecclesiasticos pertineat: qui dissentientibus laicis nequeunt semestre spatium restringere ad quadrimestre (3). Praecipuus enim effectus mixturae qualitatum, seu societatis patronorum saecularium cum ecclesiasticis est, ut unius privilegia socii communicentur alteri (4). Istaque ratio efficit, ut quoad alios favorabiliores effectus patronatus laicalis in patronatu mixto ecclesiastici gaudeant favoribus compatronorum laicorum.

VI. Longior tamen, vel brevior terminus ad praesentandum praefiniri potest lege fundationis cum adsensu Ordinarii (5).

VII. Currere incipit tempus istud quadrimestris, aut semestris, aut alius a fundatore constituti *a die* non vacationis quidem, sed *scientiae*, puta cognitae per patronos vacationis, ex recepta Doctorum sententia apud Rotam (6). *Certae*, inquam scientiae, et verae: (VIII.) quia praesumpta vel interpretativa scientia non sufficit regulariter ad inchoandum temporis cursum. Prae-

---

(1) In cap. *unico de jurep.* in VI.—(2) *Decis.* 250. *par.* 12. *rec. num.* 13, Vivian. *cap.* 2. *lib.* 7 *nu.* 10, Rigant. *in reg.* 42 *Cancellar. num.* 44 *tom.* 3.—(3) Cabassut. *in theor. et prax. jur. can. lib.* 2. *cap.* 7. *num.* 9. — (4) *L. si commune D. quemadmodum servitus amittatur, et l. si is, qui duos D. de liberat. legata.*

(5) Vivian *Lib.* 7. *cap.* 1, quod jam expositum est *cap.* 6 *hujusce tract. num.* 17. — (6) *Decis.* 421. *par.* 1 *divers., dec.* 221. *par.* 7. *rec.*, *et alibi,* Vivian. *lib.* 7 *cap.* 2 *num.* 7.

sumitur quippe ignorantia, ubi scientia non probatur (1). Cum itaque praesumptio juris faveat patrono, is judicatur in dubio vacationem ignorasse, et praesentasse in tempore habili, praesertim si Ordinarius praesentationem ejus admiserit post plurimos menses (2). (IX.) Quin post lapsos quinque annos a die vacationis computandos, si patronus tardissimam scientiam vacationis habuerit, eum adhuc intra quadrimestrem esse audiendum, censuit Rota (3). Quae propterea definivit non esse locum Regulae *de triennali* in beneficiis de jurepatronatus laicorum, ne jure praesentandi defraudetur patronus, cui nulla potest imputari negligentia in casu ignoratae vacationis (4). Nisi praesentatus neglexerit jura sua experiri contra possessorem intra triennium: hoc enim casu possessio triennalis nocebit ob negligentiam culpabilem praesentati, quum jura praesentantis directe non laedat, ut Mandosius, Kochier, et alii Commentatores tradunt (5): sibique tribuat patronus, qui personam desidem, atque oscitantem praesentaverit.

X. Quae dicta sunt de praesumptione ignorantiae vacationis, quandoque limitantur in casu crassae, et supinae ignorantiae ob circumstantias loci, et personarum. Si enim mors beneficiati contigerit eo in loco, ubi continuum, fixumque domicilium habeant compatroni, tunc vacationem ignorasse non praesumuntur quidem, sed potius scivisse: quum turpe sit nescire, quod omnes fere concives sciunt: et crassa ignorantia facti aequipollens scientiae probabili neminem excusare debeat, nec aliquod beneficium juris tribuere (6).

XI. Unius tamen patroni scientia non officit alteri vacationem ignoranti: tametsi hujus ignorantia prodest scienti ad impediendum temporis cursum ex ea ratione, quod in juribus individuis unus conservat jus aliorum (7).

---

(1) Cap. *praesumitur* 47. de *reg. jur.* in VI. — (2) Piton. alleg. 96. n. 4; et 5. — (3) In Ostunen. *benefic.* 10. *Decembris* 1708. §. *tamen coram Crispo.* — (4) Johan. Bapt. Rigant. *in reg. Cancell* 36. *tom.* 3. *num.* 176, *et seq.* Piton. *alleg.* 74 *num.* 2. — (5) In Cancell. reg. *de triennali.*

(6) Rot. *dec.* 377. *par.* 3 *rec. num.* 3; Card. de Luc. *disc.* 64 *de jurep. num.* 6. — (7) Rota coram Buratto dec. 18. n. 11. —

XII. Verum scientia, et mora tutoris, curatoris, aliusve administratoris nocebit pupillo, minori, furioso quoad lapsum quadrimestris ad praesentandum, quemadmodum ea nocet in negotiis profanis ex clara sententia Ulpiani (1). Injuriosum porro esset, ac damnosum ecclesiis vacantibus tamdiu expectare provisionem earum, quoad cessaret minor aetas, vel defectus judicii compatronorum. Quibus incolume, atque salvum ceteroqui permanet jus praesentandi pro futuris vacationibus.

XIII. Nedum ignorantia vacationis, sed quodlibet etiam legitimum impedimentum causatur, ne tempus praesentandi decurrat; nisi a die sublati obstaculi. Noluit sane Honorius III, quod *tempus lapsum ante concessam* Capitulo S. Juliani Lemovicensis Dioecesis *licentiam eligendi eis currat;* quum constitutio, quae de hujusmodi lapsu temporis loquitur, contra negligentiae vitium fuerit promulgata: et hi dici nequeant negligentes, quum non possint eligere (2). Idque notissimo juris axiomate nititur. Nam *imputari non debet ei, per quem non stat, si non faciat, quod per eum fuerat faciendum,* ait Bonifacius VIII (3). Exinde Doctores proverbialiter ajunt, quod impedito non currunt tempora (4). (XIV). Huc opportune referri possunt caussae jure civili probatae, quibus majores etiam restituuntur in integrum, ut jura sua experiantur, non obstante lapsu temporum. Quales sunt absentia reipublicae causa; publica legatio; militaris custodia, captivitas; et quoties necessitas, vel aequitas restitutionem suggerit (5).

XV. Inter talia impedimenta potissimum recensetur effectus praesentationis minime sequutus, seu canonica institutio praesentato non concessa citra culpam patroni, puta ob renunciationem, vel mortem praesentati, ob ignoratam praesentati incapacitatem, ob rejectam ab Ordinario priorem praesentationem, ob clericalem Tonsuram injuria denegatam nominato idoneo (6). Quoniam postquam sciverit patronus priorem praesentationem evanuisse, ei procul dubio datur alterum praesentare: quando-

(1) In L. *sed si servus* 3. in fin. D. *de tributor. act.* et l. *ait praetor* 10. §. 5. D. *quae in fraudem creditorum:* et l. *si tutoris* 23. C. *de administr. tutor.*

(2) *Cap. cum bonae II. de elect. in quintae compilat. decretal.* apud Cironium.—(3) *In cap. imputari* 41. *de reg. jur. in VI.*—(4) Piton. *alleg.* 68. *de contr. patr. num.* 21.—(5) *L.* 1, *et seq. Cod. quibus ex causis majores restit.*—(6) Vivian. lib. 7. cap. 4. n. 30.

quidem *non praestat impedimentum, quominus denuo fiat, quod de jure non sortitur effectum* (1). Unde consequitur, ut denuo detur illi spatium quadrimestris decurrendum a die notificatae rejectionis, vel mortis praesentati, aut cessae praesentationis. Si tamen nominatus simpliciter antequam exhiberet Ordinario instrumentum, vel epistolam nominationis, renunciaverit juri suo, novum tempus ad renominandum non conceditur, sed decurret primum: sibique tribuat patronus, qui negligentem, et cessurum hominem delegit, malamque fecit electionem (2). Aliter dicerem, si exhibita nominatione coram Ordinario, nominatus, vel praesentatus intra legitimum tempus non consenserit praesentationi, vel renunciaverit, caussamque sic dederit lapsui quadrimestris, vel semestris: hoc enim casu alterum tantum spatium indulgetur patronis a die detectae renunciationis, vel dissensus; si nulla fraus interciderit: non secus quam electoribus datur, ubi electus electioni dissenserit (3).

XVI. Lis quoque inter compatronos super pertinentia patronatus, vel cum fisco episcopali super existentia patronatus, et Ecclesiae libertate impedit cursum quadrimestris: in praxi enim minime servari constitutionem Concilii Lateranensis (4) agnovit Rota (5). Profecto celebrior definitio litium fere non pendet a voluntate singulorum litigantium, sed potissimum aut ab judice, qui facile posset eas protrahere ultra quatuor, vel sex menses devolvendi gratia sibi collationem beneficii de jurepatronatus; aut ab alterutro colligantium, quorum unus plerumque morosas dilationes interjicit altero expeditionem celerem exoptante: et unius culpa aliis innocentibus obesse non debet (6): ibi: *non debet aliquis alterius odio praegravari. Itaque rem, quae culpa caret, in damnum vocari non convenit*, ut rescripsit S. Gregor. (7). Nemo quippe sine culpa privandus est jure suo (8). Et civili constitutione Ar-

---

(1) *Cap. non praestat* 52. *de reg. jur. in* VI. — (2) Card. Zamparell. *in cap. fin. num.* 4 *in fin. de jurep.* Roch. de Curte *verb. honorificum num.* 74, Vivian. *lib.* 5 *cap.* 2 *num.* 27. — (3) *Cap. si electio de elect. in* VI. Tondut. *quaest. benefic. par.* 2. *cap.* 4 *num.* 37, Roch. *verb. honorificum qu.* 42. — (4) *In cap. quoniam* 3 *de jurep.* (quam paulo ante exposui *num.* 3)

(5) *Decis.* 42. *par.* 3. *rec.* et coram Gregor. *dec.* 94. Lap. *alleg.* 78. *num.* 17, Vivian *lib.* 7 *cap.* 3. *num.* 70, Lotter *lib.* 2. *qu.* 6. (6) *Cap. non debet* 22. *de reg. jur. in* VI. — (7) *Lib.* 7 *ep.* 35 ad Fortunatum Episcopum Neap. *in cap. cognoscentes* 2. *de constit.* — (8) *Can. satis perversum dist.* 56.

cadii et Honorii sancitum est *ibi esse poenam, ubi et noxia est: peccata igitur suos teneant auctores, nec ulterius progrediatur metus*, *quam reperiatur delictum* (1). Eodemque jure litem super nullitate dispensationis concessae nominato incapaci adeo legitimum impedimentum causari, ut a die, quo noverit patronus rejectam nominationem, et irritatam dispensationem, novus quadrimestris decurrat, tenuit Pitonius (2).

XVII. Verum lite pendente inter nominatos simpliciter sine solemnitate praesentationis, terminum currere, idem Pitonius sensit (3).

XVIII. Ex hactenus dictis liquet nedum initium quadrimestris, vel semestris impediri quominus decurrat, sed incoeptum aliquando cursum interrumpi legitima superveniente caussa. Ceterum tempus istud est *continuum*, non utile, quum decurrat singulis diebus etiam feriatis sine ulla intercapedine (4). Quemadmodum minoribus, aliisque personis ad postulandam, et impetrandam restitutionem in integrum datur quadriennium continuum ab Justiniano (5). Dies tamen scientiae vacationis non computatur in termino.

XIX. Si lapso termino quatuor, aut sex mensium nullus compatronorum praesentaverit, Episcopus beneficium de jurepatronatus jure ordinario conferet libere infra sex alios menses, ne diu maneat in suspenso: alias eo negligente devolvitur ad Metropolitanum, et a Metropolitano pariter negligente ad Summum Pontificem libera collatio, juxta canonem Concilii Lateranensis (6). De quo uberius infra *in cap.* XXII. *de institutionibus*. Mora enim sua cuilibet est nociva (7), adeo ut exhibitae post terminum juris nominationes nihil nominato suffragentur (8), nisi Ordinarius eosdem acceptare maluerit, ut dicam inferius *num.* XXVI. Verumtamen nullum patronis praejudicium in posterum generari pro futuris vacationibus declaravit Clemens III. (9).

XX. Consequitur exinde non posse Ordinarium decreto, edi-

---

(1) *L. sancimus* 22. *Cod. de poenis.*—(2) *Alleg.* 2. *num.* 4.
— (3) *Alleg.* 78 *num.* 9.

(4) Vivian. *lib.* 7. *c.* 4, Barbos. *alleg.* 172. *nu.* 127.—(5) *In l. ult. Cod. de temporibus in integr. restitut.*—(6) *In cap. nulla ecclesiastica* 2. *de concess. praeb.*— (7) *Cap. mora* 25. *de reg. jur. in* VI.— (8) Piton. *alleg.* 22. *n.* 13.—(9) *In cap. sicut nobis* 2. *de supplen. neglig. praelator.*

ctove suo contrahere, ac breviare canonicum terminum quadrimestris pro aucupanda libertate collationis, ne jus patronorum deminuat concessum sacris canonibus, quibus derogandi potestatem non habet Episcopus (1). (XXI.) Nec Summus Pontifex tali utitur potestate. Nam, ut caeteros praetermittam, sapientissimus D. N. Benedictus Papa XIV. in suis Cancellariae regulis *reg.* LXI. mandavit: *quod super quovis beneficio ecclesiastico de jurepatronatus laicorum non expediantur literae, nisi ponatur expresse; quod tale beneficium tanto tempore vacavit, quod ejus collatio ad Sedem Apostolicam legitime est devoluta, vel quia tempus patronis laicis ad praesentandum a jure praefixum lapsum existat.* Cujus regulae vigore solet Summus Pontifex conferre beneficia de jurepatronatus tamquam devoluta ob lapsum quadrimestris, vel semestris praeveniendo collatorem ordinarium. Si tamen dubia fuerit devolutio, nec plene probetur ab impetrante, puta quia incertum sit quonam die vacationem sciverint patroni, in dubio contra impetrantem deciditur quaestio, et sustinebitur praesentatio patronorum (2).

XXII. Uno tamen patronorum, aut pluribus praesentandum comparentibus, de stylo Curiarum ecclesiasticarum expediuntur statim edicta contra omnes interesse habentes, ut compareant infra peremptorium terminum breviatum, sed congruum tot dierum, quot judici videbuntur ad id sufficere, ut notitia vacationis beneficii, et factae praesentationis perveniat probabiliter ad absentes, impeditosque patronos: alias elapsis diebus edicto praefinitis incusantur contumaciae, tum judicium institutionis exercetur ordinarie: puta impertitur terminus ordinarius duorum, vel quatuor, vel plurium dierum ad probandum incumbentia, videlicet tam titulum, et quasi possessionem praesentandi, ejus qui praesentaverit, quam idoneitatem, et capacitatem praesentati: ad extremum rite proceditur ad instituendum praesentatum, licet quatuor, vel sex menses minime defluxerint, nec alii compatroni comparuerint (3). Praesumuntur enim alii post admonitionem

(1) Barbos. *dict. alleg.* 127. *num.* 143, Card. de Luca *de jurepatr. disc.* 49. *num.* 5.— (2) *Num.* 8, *et seq.* Rota coram Emerix jun. *decis.* 1254. *num.* 1, *et decis.* 74. *num.* 13, *et* 14. *par.* 16. *rec.*

(3) Rota post Vivian. *decis.* 139. *num.* 29, Card. de Luc. *cit. disc.* 94. *num.* 2.

edictalem non comparentes compatroni juri suo pro illa vice renuntiasse juxta regulam textus (1). Et qui tacet, consentire videtur (2). Cum scienti, et consentienti nulli fiat injuria, et dolus, ex Bonifacii VIII. sententia (3), praxis hinc merito inolevit non expectandi alios incertos, vel absentes compatronos ultra terminum congruum edictornm, ne diuturna vacatio damnum inferat beneficio, et Ecclesiae: sufficiens porro videtur celeris praesentatio unius patroni vigilantioris, qui patronatum natura individuum bene tunc exerceat nomine omnium, dummodo citra fraudem, dolumve id fiat, praevia nimirum affixione edictorum in locis publicis, et consuetis cum termino ad comparendum congruo: quemadmodum in confirmatione electi servandum jussit Bonifacius VIII (4). Verum edicta ejusmodi contra interesse praetendentes nonnisi post perfectam praesentationem unius saltem relaxantur: et nequaquam post simplicem nominationem (5). Et ubi adsint compraesentatus, aliusve oppositor, nominatim (non per edictum) vocandi sunt ad judicium, alias institutio nemine citato irrita fiet (6).

XXIII. Attamen si re integra quis interesse habentium comparens postulaverit prorogationem termini edicto breviati usque ad integrum quadrimestrem, vel semestrem, ut interea personam idoneam praesentaturus consulto inveniat, vel capacitatem alicujus sibi sanguine conjunctae expectet, puta aetatem legitimam superventuram, vel dispensationem Pontificiam super aliquo impedimento: tunc ad institutionem nequit Ordinarius procedere, nisi lapsis mensibus jure communi largitis (7). Cessat porro taciti consensus ratio, qua sustinetur breviatio termini edictalis: et nemo invitus jure sibi canonibus tributo privari potest juxta Pomponii sententiam (8). Quod ergo jure communi competit, negandum non est, inquam cum Glossa (9). Et *indultum*

---

(1) *In l. si eo tempore* 6. *Cod. de remiss. pignoris.*—(2) *Cap. qui tacet* 43. *de reg. jur. in* VI.—(3) *In cap. scienti* 27. *de reg. jur. in* VI.

(4) *In cap. ult. de elect. in* VI.—(5) Lambertinus *par.* 2. *lib.* 2. *qu.* 6 *art.* 17. *num.* 2, Vivian. *lib.* 9. *cap.* 1. *num.* 4 *et* 5.—(6) *Ex dict. cap. ult. de elect. in* VI.— (7) Rota coram Buratto *dec.* 737. num. 7, Vivian. *lib.* 7. *cap.* 7.— (8) *In l. id, quod nostrum* 11. *D. de reg. jur. et Clement. constitutionem* 4 *de electione.* — (9) *In can. de iis* 5. *dist.* 28. *verb. auferre.*

a jure beneficium non est alicui auferendum, monente Bonifacio VIII (1). Nec aliquorum consensus, et postulatio pro celeri institutione jam praesentati aliis dissidentibus nocebit: nam *quod omnes tangit*, *debet ab omnibus adprobari* (2). Atque *in re communi potior est conditio prohibentis* (3).

XXIV. Id vel maxime locum obtinet, si patronatu passivo quis potiatur, et terminum integrum expectandum postulaverit: nam breviatio termini edictalis non officit regulariter, quin valeat usque ad ultimum diem quadrimestris, vel semestris supplicare pro institutione sua, licet neglexerint ipsum praesentare patroni activum jus habentes (4). Sane quadrimestris, vel semestris perinde competit passive vocatis ad petendum suppliciter institutionem, atque patronis in jure activo ad praesentandum (5). Hac tamen de re opportunius infra *in cap.* XXI. *de passivo patronatu.*

XXV. Vicissim prorogare quadrimestrem, vel semestrem procul dubio potest Episcopus, et Sede vacante Capitulum, et quivis Ordinarius collator usque ad sex alios menses sibi tributos a jure pro collatione facienda in gradu collationis: sicque admittere patronos ad praesentandum, usque ad decimum, vel duodecimum mensem a die cognitae vacationis: dummodo sibimetipsi tantum Ordinarius praejudicet: liberum enim cuique est favori, et juri suo renunciare (6). Post vero indultam prorogationem poenitere nequit: *quod enim semel placuit*, *amplius displicere non potest* (7). Et remittentibus actiones suas non dant amplius regressum jura communia (8).

XXVI. Quin si post quadrimestre, vel semestre Ordinarius admiserit praesentationem, praesumitur tacite prorogasse terminum juris (9). Etiamsi eam admiserit cum consueta clausula

---

(1) In cap. *indultum de reg. jur.* in VI. —(2) *Cap. quod omnes* 29. *eod. tit. in* VI.—(3) *Cap. in re communi* 56. *eod. tit. in* VI.— (4) Cardinalis de Luca *dicto discurs.* 49 *num.* 8, *et* 9. — (5) Piton. *alleg.* 65. *num.* 4.— (6) *Cap. si de terra* 6. *de privil.* Rota *decis.* 187. *par.* 18. *rec. num.* 4, *et* 5.

(7) *Cap. quod semel* 21. *de reg. jur. in* VI. *l. sicut initio* 5. *Cod. de oblig. et action.*— (8) *Cap. ex transmissa* 3. *de renunciatione, et l. fin. Cod. de remiss. pignoris.*— (9) Piton *alleg.* 96. n. 6. post Rot. *decis* 74. n. 10. par. 16, rec. Barbos. *de potest. Episc.* alleg. 72. n. 170. Pax-Jordan. tom. 2. *lucubrat.* lib. 10. tit. 7. n. 351.

si,et in quantum, quae spectat exceptiones competitorum,et collitigantium, non voluntatem Ordinarii adversantem prorogationi: quoties enim is non rejecerit praesentationem lapso termino exhibitam, probasse illam intelligitur (1).

XXVII. Prorogatio tamen quadrimestris, vel semestris sive expressa, sive tacita tunc licet, ac sustinetur, quando vel unicus est patronus eam postulans, vel compatroni omnes unanimiter eamdem petant. Secus ubi dissentiant, et alii personam idoneam praesentaverint intra tempus legitimum, alii vero negligentes velint extra illud praesentare vi prorogationis. Haec enim velut gratia tollere non debet jus praesentatis quesitum, nec nocere compatronis, qui praesentationem expleverint legitimam tam pro semetipsis vigilantibus, quam jure non decrescendi pro collegis omnibus negligentibus (2).

XXVIII. Quae hucusque dicta sunt de praefinito spatio temporis ad praesentandum; haudquaquam usuveniunt in patronatu regio. Profecto Reges, et supremi Principes, eorumque Ministri nullo penitus termino, vel mensium, vel annorum coarctantur ad nominandum, et praesentandum in ecclesiis, et beneficiis de suo jure patronatus: propterea quod maximae curae, quibus tempore tam belli, quam pacis occupantur assidue impedimentum quotidianum causari putantur, quominus de praesentatione, ac nominatione beneficiariorum cogitent (3). At Barones jura patronatus feudalia, seu feudo adnexa obtinentes intra quatuor menses praesentare obstringuntur. Tametsi enim jus patronatus feudale fere potitur privilegiis regii patronatus, tamquam realibus, quia a Rege transiens ad feudatarium una cum feudo non amittit primaevam naturam, praesertim ob directum Regis dominium, ut superius expositum est *cap.* III. *num.* XIV; nihilominus illimitata potestas regia praesentandi, ac nominandi quolibet tempore, nulla quadrimestris habita ratione, praesefert

(1) Lambertin. *lib.2.par.* 2.*qu.*1. *art.*25.*num.* 8, Vivian.*lib.* 7 *cap.*6. *num.* 9.

(2) Rota coram Celso *decis.* 342.*nu.* 10, *et decis.* 13. *num.* 4 *par.* 17.*rec.* Card. de Luca *discur.* 20. *de jurep. num.* 7, Piton. *alleg.*61. *num.* 23, *et* 24. — (3) Solerzan. *de jurep. Indiar. lib.* 3. *cap.* 3.*num.* 19, Gabed. *de jurepatr. reg. Coron. Portugall. cap.* 28. *num.*12. Barbosa *alleg.* 72. *num.* 137, Garzia *par.*1. *cap.* 2. *num.* 3.

privilegium personale, quod e persona Regis ad feudatarios non extenditur: neque in baronibus eadem, quae in Regibus ratio viget.

XXIX. Utrum reservationi octo mensium apostolicorum per Cancellariae regulam inductae subjaceant beneficia de jurepatronatus, non abs re nunc quaeritur. Hac in quaestione affirmativam sententiam suadere videtur littera Cancellariae Regulae olim VIII', hodie XI. *de reservatione mensium et alternativa Episcoporum*, quam Nicolaus V. anno 1447. fertur primus omnium regulis praedecessorum Pontificum per semetipsum collectis superaddidisse, ut tradit Hieronymus Gonzalez (1), eamque innovarunt successores, et novissime omnium Summus Pontifex Benedictus XIV, qui nunc feliciter vices Dei gerit in terris, his verbis conceptam. *Item cupiens SS. D. N. R. pauperibus clericis, et aliis benemeritis personis providere, omnia beneficia ecclesiastica cum cura, et sine cura, saecularia, et quorumvis ordinum regularia, qualitercumque qualificata, et ubicumque existentia in singulis* Januarii, Februarii, Aprilis, Maji, Julii, Augusti, Octobris, et Novembris *mensibus usque ad suae voluntatis beneplacitum extra Romanam Curiam, alias quam per resignationem quocumque modo vacatura ad collationem*, praesentationem, electionem, *et quamvis aliam* dispositionem *quorumcumque collatorum, et collatricum saecularium, et quorumvis Ordinum Regularium (non tamen S. R. E. Cardinalium, aut aliorum sub Concordatis inter Sedem Apostolicam, et quoscumque alios initis; et per eos, qui illa acceptare, et observare debuerant, acceptatis, et observatis, quae laedere non intendit, comprehensorum)* quomodolibet pertinentia; *dispositioni suae generaliter* reservavit. Cujusmodi verbis omnia beneficia non modo ad liberam collationem spectantia, sed etiam ad *praesentationem* quorumcumque patronorum sine ullo discrimine videntur reservata liberae provisioni Sedis Apostolicae; ideoque sublata patronis facultas praesentandi, quoticscumque vacaverint in aliquo mensium reservatorum.

XXX. Attamen tali tenore non obstante receptum est patro-

---

(1) In commentario ad eamdem reg. §. 1 *proem. num.* 5.

natum ecclesiasticum solummodo affici reservatione mensium (1), nisi aliter in fundatione cautum sit, ut in omnibus, et singulis mensibus liceret ecclesiastico patrono praesentare coram Ordinario, exclusa Sede Apostolica, vel aliud aequipollens: in hoc enim adhuc servandam fundatoris voluntatem DD. propugnant(2). Consuetudo etiam antiqua, et legitima exemit alicubi patronatum ecclesiasticum a reservatione mensium: namque consuetudinis etiam vigore in Hispaniarum Regnis ecclesiasticos patronos in omnibus mensibus praesentare nonnulli tradunt (3). At quia per clausulam in dicta Regula expressam derogatur contrariis consuetudinibus etiam immemorabilibus, in foro ecclesiastico praesertim Romano minime probari consuetudines reservationi adversantes advertit Zypaeus (4), et censuit pluries Rota ab eodem laudata (5).

XXXI. Laicalem vero patronatum, itemque mixtum ex qualitatibus laicali, et ecclesiastica obnoxium non esse huic reservationi mensium, aeque ac aliis reservationibus Regularum Cancellariae, usque adeo receptum est, ut nemo sit, qui dissentiat (6). Dummodo patronatus justitiae fuerit, videlicet quaesitus oneroso titulo fundationis, ac dotationis: secus dicendum in patronatu gratioso, qui ex privilegio competat (7), cui ad libitum Papa derogat, ut supra cap. VIII. n. 35.

XXXII. Alia quaestio discutienda superest, an tempore litis patroni praesentare possint? In qua negative respondendum videtur generatim ex generali juris regula definiente, ut lite pendente nihil innovetur, utque attentata viribus omnino careant: quam regulam in materia electionis specialim usurpat Bonifa-

---

(1) Nicolarts ad Concordata Germaniae *tit.* 1. *dub.* 5 § 7, Rebuff. *de nominationibus qu.* 8 *num.* 22, Covarr. *pract. qu. cap.* 36 *num.* 5.—(2) Corrad. *in prax. benefi. lib.* 4 *cap.* 2 *num.* 50, Wames. *tom.* 1. *cons. canon.* 252. *nu.* 11, Rota *decis.* 242. *num.* 7 *par.* 19. *rec.* Lotter. *lib.* 2. *de re beneficiaria qu.* 10. *num.* 4.—(3) Garzia *de beneficiis par.* 5. *cap.* 1. *num.* 557, Frass. *de regio patron. lib.* 1. *cap.* 3 *num.* 48; Capon. *tom.* 2. *discept.* 74 *num.* 23.

(4) *Consult.* 1. *de jurepatr.* Leuren. *de for. beneficial. tom.* 2, Rigantius *in reg.* 12. *num.* 161. — (5) Ibidem n. 144.—(6) Gonzalez *in eamdem regulam* VIII. *gl.* 18. *num.* 2, Rigant. *in eamdem reg.* 12. *num* 333. — (7) Wan-Espen *par.* 2. *tit.* 32. *cap.* 5. n. 32: Gonzalez *loc. cit.* n. 18; et 93.

cius VIII (1). Quo tamen dilucidior veritas effulgeat, oportet hac in re distinguere triplex litis genus. Primum, ubi contendit Episcopus, seu fiscus episcopalis pro beneficii, ecclesiaeve libertate, ac vicissim patronus pro existentia patronatus. II. Ubi compatroni certant de pertinentia patronatus inter semetipsos, et certa sit existentia ejusdem. III. Ubi lis vertitur inter nominatos, ac praesentatos.

XXXIII. In primo litis genere nec praesentationes a patronis fieri possunt, neque ab Episcopis collationes liberae vacantium beneficiorum; quoadusque lis indecisa fuerit: quae impedit cursum quadrimestris, vel semestris, ut supra expositum est *num.* XVI.

XXXIV. In secundo, si ante vacationem beneficii lis mota sit, ac pendeat indecisa inter compatronos de pertinentia contendentes, iisque inhibitio praesentandi ab judice facta sit speciatim; nullus collitigantium praesentare poterit tam si extiterint, quam si non extiterint in quasi possessione praesentandi (2).

XXXV. At praesentationem judex inhibere non debet regulariter sine rationabili caussa. Aequitas enim non patitur possessores commodo possessionis lite pendente privari, et in judicio patronatus quoque interdictum praetorium *uti possidetis*, *ita possideatis* oportet adhiberi. Ideo quasi possessor patronatus recte praesentabit post litem etiam super pertinentia, et petitorio motam (3). *Possessor* inquam ex propria persona, et facto suo, secus ex persona, factoque suorum auctorum, ut distinguit Rigantius (4).

XXXVI. Et ne propter longaevam vacationem jura beneficiorum depereant, solet Summus Pontifex lite pendente derogare toti patronatui, et conferre beneficium sine ullo patronorum collitigantium praejudicio, cum clausula, *dummodo non sit alteri jus quaesitum*. Hac enim clausula intendit Pontifex non tollere jus quaesitum praesentato ab existente in quasi possessione praesentandi, quamvis collitigante, nec propterea isto casu gratiam

— (1) *In cap.* 1. *ut lite pendente in* VI.

(2) Piton. *alleg.* 40. *num.* 7, *et* 10, et Rota penes eumdem *nu.* 31, *et alleg.* 75. *num.* 65.— (3) Piton. *dict. alleg* 75 *num.* 56, *et alleg.* 16. *num.* 11.—(4) *Tom.* 3. *in reg.* 42. *Cancellar. num.* 272, *et seq.*

patronatui derogatoriam suffragaturam impetranti (1). Secus autem dicendum de praesentato a litigatore super pertinentia patronatus non existente in quasi possessione praesentandi (2).

XXXVII. In tertio tandem genere litis pendentis inter praesentatos super institutione adipiscenda, poterit quidem patronus laicus alium cumulando praesentare, intra quatuor scilicet menses, si neuter eorum liti cesserit, nec decesserit (3). Eoque magis valebit tertius compatronus sive laicus, sive ecclesiasticus praesentare, vel alterutrum ex litigantibus, vel alium pro libito suo, intra curriculum quadrimestris, vel semestris (4). Nemini enim collitigantium facit injuriam patronus, qui jure suo utiur (5). Quid vero caussae erit, cur hoc in casu patronus privari debeat vel possit jure praesentandi aut simpliciter, aut cumulative intra quatuor menses? Nulla quidem, si recte expendatur mens Bonifacii VIII, qui (6) vetando praesentationes lite pendente, loquutus est solum de casu mortui collitigantis lite indecisa, dum censuit non esse dandum superstiti novum adversarium competitorem novis praesentationibus, quae tunc litem longius protraheret. Bonifaciana proinde prohibitio ad casum viventis utriusque praesentati diversissimum extendenda non est, in quo diversa, quin et adversa ratio urget celerioris expeditionis litis: nam novae praesentationes vel majora vota praesentato collitiganti adjicient, vel magis dignam, et idoneam fortasse personam exhibebit, quam poterit Ordinarius gratificando instituere, consulturus cito provisioni vacantis ecclesiae. Hanc sententiam duce Lambertino propugnavit Pitonius (7); firmavitque Rota coram Molines in Hipporegien. Parochialis 21. Junii 1700.

XXXVIII. Attamen alterutro praesentationem facere prohibentur, ex textu Bonifacii VIII. (8). Puta *donec contra supersti-*

---

(1) Piton. *alleg.* 40. *num.* 7, *et seq.* Rot. *post. alleg.* 22. *ejusdem auctoris num.* 42. — (2) Rigant. *loc. cit. num.* 267, *et seq.* —(3) Piton. *alleg.* 2. *num.* 25, *alleg.* 3. *per tot.* in qua *num.* 8 reprobat opinionem Covarr., et Merlini, *et alleg.* 100. *num.* 27— (4) Rota *post alleg.* 1. Pitonii *num.* 34. — (5) Arg. *l. injuriarum* 13. *D. de injuriis.*

(6) *In cap.* 1, *et* 2. *ut lite pendente in* VI.

(7) *Alleg.* 3 *num.* 2, *et seq.* contra Covarruvium *cap.* 36. *pract. quaest. num.* 7 §. 3, et Merlin. *decis.* 433 *num.* 2.—(8) *In cap.* 1, *et* 2. *ut lite pendente in* VI.

tem lis finita fuerit, ne propter novos adversarios, qui malitiose interdum petitoribus subrogantur, litigia in ecclesiarum dispendium prorogari contingat, ut ratiocinatur Pontifex (1). Si porro decidetur superstitem in electione, seu praesentatione jus habere, puta ob vota, et suffragia majora, secundam electionem, ac praesentationem penitus non valere, rescripsit ad Archepiscopum Coloniensem Honorius III (2). Quam decretalem pro viribus exposui in prima solemni praelectione concursus ad Cathedram Decreti. Si vero judicabitur superstitem jus non habere tamquam praesentatum, vel electum a minori parte patronorum, tunc nonnisi post cassatam ejus praesentationem, aut electionem, poterunt patroni alium praesentare, aut eligere (3).

XXXIX. Quare superstes evitandi gratia expulsionem suam solet ab Sede Apostolica impetrare sibi gratiam subrogationis in jura defuncti colliligantis vi antiquissimae Regulae Cancellariae (4).

CAP. XVIII.

DE PERSONIS PRAESENTANTIBUS.

I. Praesentandi potestas nonnullis datur sine pertinentia, et quasi possessione praesentandi.
II. Scilicet donatariis.
III. Administratoribus generatim.
IV. Tutoribus.
V. Etsi pupilli proximi pubertati ad praesentandum admittuntur, dissentiente tutore.
VI. Puberes eo magis minorem aetatem agentes vel per semetipsos, vel per procuratorem, aut curatorem praesentant.
VII. Curatoribus furiosorum quoque competit praesentatio.
VIII. Itidem curatoribus hereditatum jacentium.
IX. Maritis, ubi dotibus adnexum sit juspatronatus.
X. Ususfructuariis.

---

(1) In cit. cap. 2.—(2) *In cap. ex parte tua* 10. *de arbitr.*
(3) *Cap. auditis* 29. *de elect. cap. post electionem de concess. praebendae.*—(4) *Hodie* 29. *de subrogandis colligantibus*, de qua inferius *in cap.* XXIII. *de apostolicis derogationibus.*

XI. Praesertim uxori fructuariae hereditatis viri.
XII. Et patri fructuario peculii adventitii filiorum, dummodo patronatus realis tali peculio adhaereat.
XIII. Sequestribus item.
XIV. Emphiteutis, et concessionariis ad firmam.
XV. Nisi dominus in concessione fundi sibi reservaverit patronatum.
XVI. At non conductoribus ad modicum tempus.
XVII. Neque creditoribus ob pignus, vel hypothecam in re, cui adhaereat patronatus.
XVIII. Regulares in familiari, et gentilitio patronatu praesentant cum superioris consensu, in hereditario praesentat Monasterium ex persona professi.
XIX. Excommunicati, multique criminosi prohibentur praesentare.

I. Non modo veri patroni, sed putativi etiam, seu quasi possessores patronatus, praetereaque alii non patroni, nec possessores praesentare solent. De veris patronis, ad quos scilicet juspatronatus pertinet ex titulo, vel justitiae, vel gratiae, jam dixi in superioribus *cap.* IV. *ad* XIV. De putativis, et quasi possessoribus dicam in sequenti *cap.* XIX. Commodum heic recensere videtur alios praesentantes sine pertinentia, et sine quasi possessione patronatus, puta titulo donationis particularis, vel administrationis, vel utilis dominii, aliove id genus. Non repugnat sane patronatum spectare ad unum, jus praesentandi ad alium (1), perinde ac in ordine naturali effectum separatim a caussa plerumque sua consistere.

II. In primis donatarium juris praesentandi pro una, vel pluribus vicibus praesentationem recte facere, tametsi patronus donator ab semetipso non abdicaverit patronatum, nec aliud transtulerit in donatarium, quam solam praesentandi facultatem, explorati juris est ex supradictis *cap.* XIV. *num* III. Quin in dubio cedens jus praesentandi praesumitur non cessisse patronatum ab Archid. (2), et Paulo de Cittadinis (3). Quemadmo-

(1) Roch. de Curte *verb. competens num.*59.*vers.potest ergo*, Maranta *respons.* 43. *num.* 12. *par.* 3, Rota *dec.* 809. *num.* 13, *par.* 18. *rec. to.* 2.
(2) In cap. un. *de jurep. in* VI. *num.* 1. — (3) *Par.* 6. *art.* 3 *n.* 27.

dum reapse mansisse salvum Regi Poloniae patronatum post cessam aliis potestatem nominandi, definivit Rota (1). Regiumque patronatum Thesaurariae Panormitanae ad Regem adhuc pertinere, quamquam Senatus Panormitanus alternative cum Archiepiscopo jus habeat nominandi, pluribus ostendit Pitonius (2).

III. Administrationis titulus jus praesentandi tribuit tutoribus, baliis, fructuariis, maritis, emphiteutis, conductoribus perpetuis, sequestribus. Procul enim dubio generalis administratio alicujus patrimonii, vel hereditatis, vel universitatis secum fert facultatem praesentandi ad beneficia de jurepatronatus ejus, cujus est patrimonium (3).

IV. Tutor idcirco administrans patrimonium pupilli exercet omnia patronatus jura ad pupillum pertinentia tam hereditaria, quam gentilitia. *Quia tutor domini loco habetur*, inquam cum Juliano Jureconsulto (4). Istaque sententia nullam patitur dubietatem, si pupillus septennio minor sit, ac judicio expers (5).

(V.) Dum vero major septennio, et proximus pubertati erit, dubitatur, an pupillus praesentare valeat sine auctoritate tutoris, et praesentantibus pupillo, ac tutore duos discordi consilio quisnam erit instituendus? Pro pupillo respondent Lambertinus aliique (6). Namque in beneficialibus, aliisque caussis spiritualibus ab eisdem majorem septennio pupillum cum auctoritate alterius procuratorem posse deputare, rescripsit Bonifacius VIII (7), ibi: *Tu ipse (si major infantia fueris) cum auctoritate alterius eorumdem procuratorem ad eas poteris deputare*. Alterius eorumdem, puta vel Episcopi, vel curatoris ab Episcopo dati, ut glossa ibidem rectissime interpretatur. Non dixit autem Pon-

---

(1) In Cracoviensi Parochialis 9. Febr. 1705. coram Caffarello, et Decius *cons.* 542. — (2) Alleg. 39. n. 11. — (3) Abb. *in cap. ex his de jure patr.* Decius *cons.* 127. *num.* 2, et 3, Garz. *par.* 5. *cap.* 6. *num.* 1, et seq. Rot. *dec.* 521, *num.* 7. *par.* 1. *rec. et decis.* 2. *num.* 4. *par.* 13; et coram Pio in Urbanien. Canonicatus 20. Jun. 1698. apud Piton. *discept. eccl.* 4 *num.* 92. et 93.

(4) *In l. interdum* 56. §. *qui tutelam* 4 *D. de furtis.* — (5) Lambertin. *lib.* 2. *par.* 1. *qu.* 2. *art.* 10, Rebuff. *de nominat. qu.* 17, *num.* 55, Gutticrez *de tutel. par.* 3. *cap.* 29. *num.* 7. — (6) *Lib.* 2. *part.* 1 *qu.* 2. *art.* 10, et Vivianus *lib.* 5. *cap.* 3. *num.* 18. — (7) *In cap. ult. de judic. in VI.*

tifex cum auctoritate tutoris. Ergo Episcopus praesentatum a pupillo idoneum potest, quin debet auctoritate sua admittere, posthabito eo, quem tutor praesentaverit, dissentiente pupillo: vel curatorem specialem dare, qui praesentationi pupilli accomodabit auctoritatem vice tutoris a pupillo discordantis.

VI. Puberes quidem natu minores, qui scilicet annum xxv. de jure communi non excesserint, vel xviii. de jure municipali (*) recte praesentant sine auctoritate Curatoris, vel per se, vel per procuratorem specialiter deputatum, ex eadem constitutione (1) utpote qui in beneficialibus speciatim negotiis ipsi tamquam majores judicantur. Dum tamen patronus natu minor se a praesentando abstinuerit, Curator ejus vel generalis, vel specialis ad praesentandum proculdubio admittitur nomine minoris curae suae commissi. Namque judex tam ordinarius, quam delegatus minoribus, si non habent, dare possunt curatorem ad illa explenda negotia, quae coram ipso ventilentur (2).

VII. Curator autem furioso, vel amenti datus jure praesentandi utitur, vel auctoritatem suam praestat patrono inter lucida intervalla praesentanti, aeque ac tutor pupillo. *Circa curatorem furiosi eadem dicenda sunt, quae circa tutorem; quia personam domini sustinet, ut ratiocinatur* Julianus (3). Quia furore, aut mente capti legitimos actus nulliter faciunt (4).

VIII. Curatorem hereditatis jacentis recte etiam praesentare ad beneficium de jurepatronatus hereditario defuncti, receptum est, et articulo mature discusso resolvit Archiepiscopalis Curia Neapolitana apud Ricc. (5): quam sententiam pluries comprobavit Rota Romana in recentioribus; eamque jam exposui (6). Nam Cajus Jurisconsultus ante aditionem credidit *hereditatem dominam esse, et defuncti locum obtinere* (7). Quod autem hereditas

(*) Jure novissimo Cod. LL. Civ. art. 373. pupilli non emancipati, parentibus vita functis, usque ad ann. xxi. Tutorum auctoritate indigent quoties quid gerant, ex quo deterior illorum conditio fieri posset: obtinet tamen illud juris axioma *meliorem facere conditionem pupillo licet sine auctoritate tutoris*: art. 1079.

(1) *Cap. ult. de judic. in* VI, et glos. *ibid. ver. ac si inanis* = (2) Dict. cap. ult. in fin. — (3) *In cit. l. interdum D. de furtis* = (4) *Can. neque furiosus* 32. *qu.* 7, Vivian. *par.* 2. *lib.* 5 *cap.* 3 *num.* 19. — (5) Dec. II. par. 1. — (6) Cap. X. n. 41. — (7) L. *non minus* 31. *in fin.* D. *de hered. instit.*

jacens duplicem personam defuncti, et heredis repraesentare visa sit Rotae(1), id porro dissonat ab auctoritatibus Pandectarum supralaudatis (2). Nec duplicem repraesentationem comprobare valet textus Codicis(3) allegatus in decisione Rotali, qui affirmat hereditatem solummodo *personam domini* sustinere: nam domini vocabulum referendum est ad repraesentationem defuncti, ut vitetur antinomia. Itaque non hereditas ipsa jacens, sed curator hereditatis duplicem personam defuncti, et heredis declarandi repraesentat, ac utriusque nomine praesentare debet in jurepatronatus hereditario, ne desit suscepto officio tuendae hereditatis. Dummodo praeferat quinque requisita jure communi praescripta. Scilicet primo quod datus sit ad postulationem majoris partis creditorum. II. Requisitis omnibus interesse habentibus ad successionem. III. Cum termino congruo ad deliberandum super aditione. IV. Quod confecerit inventarium. Et V. Idoneam praestiterit cautionem. Quae requisita enumerat Capicius (4). Verum in his Regiis Tribunalibus curatores isthec requisita non adimplent, neque inventarium ipsi faciunt, neque peaebent cautionem, ex quo (5) cautum est, ne redditus et bona hereditatum jacentium, et patrimoniorum amplius pervenirent ad manus curatorum, neque scribarum, sed in publicis bancis deponerentur, ad finem liberandi cui de jure cum consensu curatorum, et decreto judicis, auditis interesse habentibus (*).

---

(1) *In Barchinonen. beneficii 1685. coram Matthaeo post alleg.* 14. *Piton. de controv. patr.* n. 15.—(2) Cap. X. n. 41. —(3) In L. *cum hereditas* 9. C. *depositi.*

(4) Decis 87.— (5) *In pragm.* 88 §. 19. *de offic.* S. R. C. die 3 Aprilis 1653, et *pragm.* 25. §. 26. *de officialibus* die 30. Aprilis 1655.

(*) Jure novissimo Cod. LL. Civ. art. 730 et seq. cautum hereditatem censeri jacentem quando elapso tempore a Lege definito ad inventarium conficiendum, et super hereditatis aditione deliberandum nullus appareat heres, qui bona defuncti revindicet, aut sit ignotus, vel si innotescat, hereditatem renunciaverit. Hinc Civile Tribunal, sub cujus potestate locum habuit defuncti successio, instantibus interesse habentibus, aut Regio Procuratore Curatorem eligit. Huic vero onus incumbit vires hereditarias in Inventario aperire, illius jura in judicio persequi, exceptiones opponere, res fungibiles, necnon immobilia juris ordine servato vende-

IX. Maritus autem exercere non prohibetur jus praesentandi adnexum feudo, fundove dotali, uxore etiam dissentiente: quia effectivum dominium dotis inaestimatae *legum subtilitate* ad virum pervenit, juxta phrasim Justiniani(1): et tamquam dominus fructus dotales pleno jure lucratur, et facit suos, quum interea constante matrimonio quiescat naturale dominium uxoris (2). Quin si rerum dotalium administrationem ipsa mulier acceperit, viro ad inopiam vergente, quam sequestrationem, dotis appellant, adhuc maritus jura honorifica doti adnexa retinebit, exercebitque, quia dominium sibi jure concessum non amittit per ejusmodi sequestrationem; quod etiam notavi ibidem num. 12. Quoniam vero soluto matrimonio reviviscit naturale dominium uxoris, ad eam tunc praesentatio pertinebit una cum fructibus dotalibus. In patronatu nihilominus personali, qui ad uxorem pertineat jure sanguinis, vel jure hereditario extra dotem quaesito, uxor ipsa praesentabit. Et vir nonnisi nomine uxoris, et tamquam procurator ejus ad praesentandum admittetur, dummodo uxor saltem non dissenserit. Pro rebus enim extradotalibus maritum posse nomine uxoris sine uxoris mandato etiam agere, constitutum est (3). Si tamen vir unum, uxor alium praesentaverint, praesentatio uxoris hoc casu praevalebit.

X. An usufructuarius fundi, hereditatis, vel universitatis, cui adnexum sit juspatronatus, jura patroni exercere valeat, dubitarunt Doctores. Affirmativa tamen sententia tamquam probabilior recepta est. *Quia appellatione domini fructuarius quoque continetur*, inquam cum Ulpiano (4). Atque ad edictum de possessionibus dandis Tullius *in orat.* pro Quinctio lo-

---

re: tum pecuniam, quae in defuncti patrimonio invenitur, rerumque distractarum pretium in publico Aerario deponere: tandem ad edendas rationes, praestandumque id quod interest illum obligari nemo unus ignorat. Itaque Legis dispositiones, quae heredem respiciunt tum in Inventarii confectione, tum in hereditatis administratione, atque in rationibus reddendis Curatorem quoque complecti expresse fuit sancitum.

(1) In L. *in his rebus dotalibus* 30. C. *de jure dotium* — (2) Arg. l. *doce ancillam* 9. C. *de reivindicat*: le Roy *de jurep.* cap. 12. — (3) In L. *maritus* 21. C. *de procuratoribus.*

(4) In L. *in venditionem* 8. D. *de rebus auctor. judic. possid.*

quens de fructuario, *dominum* (ait) detrudere non placet. Plane fructuarius non nudam fructuum perceptionem, et fundi possessionem habet; sed etiam dominium (1), ubi Ulpianus monuit habendam esse rationem domini, si propter novum opus intereat ususfructus. Et Paulo docente, ususfructus in multis casibus pars dominii est (2). Tametsi ab eodem Jureconsulto *ususfructus non dominii pars, sed servitutis esse dicitur* (3) ad probandum scilicet proprietatis dominium non deminui, neque discindi usufructu; fundumque recte dici totum esse proprietarii, etiam cum ususfructus alienus est. Seu ut planius explicat Papinianus (4): *Etsi ususfructus* in jure, non in parte *consistit, emolumentum tamen rei continet*. Perinde enim fructus omnes, et emolumenta universa rei alienae fructuarius *jure* percipit, ac dominus naturaliter in re sua. Praeter quam quod fructuarius *omnem rei curam suscipit*, ut docet Ulpianus (5). Puta tamquam procurator in rem suam a domino constitutus: nam eodem Jurisconsulto docente: *ususfructuarius opus novum nunciare aut usumfructum vindicare suo nomine non potest, sed* procuratorio *nomine potest* (6). Unde consequitur fructuarium universalem feudi, et hereditatis excluso proprietario praesentandi jus exercere sine jure condominii, saltem procuratorio nomine (7). Huic sententiae refragatur Joannes de Imola, quem sequitur Renatus Choppinus (8), hac ratione ductus quod quaecumque *non renascuntur singulis annis, minime habentur in fructu, nec quasi fructus fundum augent*. Rochus de Curte (9) quaestionem hanc maturiori examine expendendam reliquit ob varias Doctorum opiniones. Et Vivianus (10) monet ad lites tollendas proprietarium simul, et ususfructuarium concordi animo praesenta-

---

(1) L. *semper* 15. §. 8. D. *quod vi, aut clam*. — (2) L. 4. D. *de usufructu*.

(3) *In L. recte dicimus* 25. *D. de verbor. signif.* — (4) *In L. Maevius* 66. §. 6. *D. de leg.* 2.—(5) *In l.* 1. *in fin. D. usufructuarius quemadmodum caveat*. — (6) *L.* 1 § *ult. D. de novi operis nunciat. Cujac. lib.* 1. *observat. cap.* 9.—(7) Vivian. *lib.* 4 *cap.* 7. *num.* 9.*et seqq.* et dixi supra *in cap.* 10.*num.* 31.—(8) *lib.* 3 *de dominio Gallico tit.* 19.

(9) *De jurep. ver. ille, vel is*, quem laudat Wan-Espen. *loc. cit num.* 13.—(10) *Loc. cit. num. ult.*

re debere, quum eos putet esse quasi socios (1). At ratio Choppini maxime urgere videtur. Nam praesentandi jus non datur fructuario ob fructuum emolumenta ei debita, neque ob utilitatem temporalem, sed propter quasi dominium, aut procuratorium nomen, quo jura omnia dominica is exercet in re aliena. Consilium vero Viviani aequum est, sed jura fructuario faventia, quae ipsemet ante allegaverat, non destruit in casu discordiae.

XI. Ex hactenus dictis intelligere licet, cur ad uxorem a marito relictam ususfructuariam omnium bonorum, magis quam ad heredem proprietarium pertinere facultatem praesentandi in patronatu hereditario defuncti, concluserit cum Lambertino (2) Fagnanus (3), et definiverit Rota (4).

XII. Quemadmodum ad patrem ususfructuarium peculii adventitii filiorum suorum, non ad filios, ubi bonis adventitiis adnexum sit juspatronatus, spectare praesentationem, censuit eadem Rota (5). Aliter tamen se res habet in patronatu personali, quem filiusfamilias ex titulo donationis, vel successionis, vel aliunde quaesiverit, velut adventitium. Pater enim familias in administrandis rebus filiorum suorum spiritualibus, vel spiritualibus adnexis, aut gerendis caussis easdem tangentibus se intromittere non potest; sed ipsimet filii puberes absque adsensu paterno agunt in beneficialibus, aliisque id genus ecclesiasticis negotiis. ex textu Bonifacii VIII (6).

XIII. Sequester patrimonii, hereditatis, feudi, in quo existat patronatus *realis*, eodem júre administrationis praesentare potest (7). Secus in patronatu *personali*, et minime adnexo bonis apud sequestrem depositi.

XIV. Concessionarius perpetuus, eoque magis emphiteuta jure utilis domini praesentationem facit ad ecclesiam adnexam vil-

---

(1) *Ex l. 4 D. de usufructu.* —

(2) *part. 2. lib. 1. qu.* 10. *art.* 3.—(3) *In dict. cap. ex literis de jurep. num.* 57.—(4) Coram Mantica *dec.* 140.—(5) Coram Lancellotto in Florentina de Ricasolis 10. Martii 1603, Garz. *de benefic. par.* 5. *cap.* 9. *num.* 205, et Vivian. *lib.* 5. *cap.* 3. *num.* 14.

(6) In *dict. cap. si annum quatuordecimum* 3, *et ult. de judic. in* VI.— (7) Innocentius, et Felinus *in cap. examinata de judiciis*, Petr. de Ancharano *in clem. un sequestrat. poss., et fruct.* Vivian. *par.* 1. *lib.* 4 *cap.* 7. *num.* 2.

*

lae conductae, vel in emphiteusim acceptae. Quod plane rescripsit Alexander III.(1), ubi ratam habuit praesentationem factam a milite, qui *ad firmam tenebat* a Monasterio de Vinton. villam, in qua ecclesia de jurepatronatus sita erat, rejecta praesentatione, quam Abbatissa dicti monasterii fecerat. Quoniam *Abbates laicis praedia sua dabant ad firmam, ad longum tempus, ad vitam, ad centum annos, ut ita eorum favorem, gratiam, et patrocinium emendicarent* (2). *Et ipse dixi* (3), ubi de precariis, seu praestariis concessionibus, et feudis presbyteralibus, ex quibus tam laici peregrini, vel pauperes, quam clerici pro pensionibus debitis acciperent necessaria ad victum, ac vestitum. In hoc textu Doctores interpretantur idem esse concedere *ad firmam*, quod ad annuum censum, vel ad longum etiam tempus, aut in perpetuum locare (4). Unde licet intelligere dominium utile transferri ad eum, qui contractu emphiteutico, vel censuali, vel longae locationis feudum aliquod ad firmam possideat, uti cum Fagnano, et Francisco le Roy advertit Wan-Espenius (5). Jure merito igitur qui a Regia Camera Summariae feuda sequestrata, vel confiscata conducunt, passim admittuntur ad nominandum, et praesentandum beneficiarios in ecclesiis de jurepatronatu feudali adnexo talibus feudis. His enim casibus praesentandi jus pertinet ad conductorem, non ad locatorem, tametsi locatoris, non conductoris sit reapse patronatus.

XV. Secus dicendum, si aliter cautum sit in contractu locationis: potest enim dominus in concessione ad firmam, vel emphiteusim sibi reservare patronatus exercitium, ex illis verbis *cit. cap. ex literis: non excepto jurepatronatus* (6).

XVI. Pariter locato feudo ad modicum tempus conductor praesentare nequit, in quem nec dominium utile, nec posssessio civilis, sed nuda rei detentio transfertur cum jure percipiendi fructus (7). Patronatus autem feudalis non adquiritur, nisi feudum titulo emptionis, aliovo legitimo adquiratur, ut indicant

(1) *In cap. ex literis 7 de jurepatronatus.* — (2) Franc. le Roy. *in dict. cap. 7.* — (3) *In tract. de beneficiis cap. 1. num. 21, et cap. 9. num 9. et 10.*

(4) Fagnan. *in dict. cap. ex literis num. 12, et 13,* et Gonzalez *ibidem*, du Cange *in glossario ver. firma.* — (5) *Par. 2 tit. 25. cap. 4 num. 8.* — (6) Fagnan. *ibid. num. 17.* — (7) *L. si ut certum §. ex contrario D. de adquir. possess.* Fagnan. *loc. cit. num. 13, et 14.* Abb. *in cap. ex literis de jurep. num. 5.*

illa verba textus (1). *Cum ratione feudorum emptorum, aliterve adquisitorum juspatronatus in Ecclesiis Parochialibus adquisiveritis.*

XVII. Nec etiam creditorem, qui jure pignoris, vel hypothecae feudum detineat, praesentare posse in patronatu feudali, definivit Innocentius III. (2): dum adjudicavit ecclesiam ei, quem Bertoldus miles dominus Curiae praesentaverat, posthabito illo, quem miles pignoratarius ejusdem Curiae denominaverat. Quoniam nullum jus dominii neque utilis, neque directi creditor in oppignorata re obtinet: nec fructus pignoris facit suos, quos si perceperit, cogitur aut restituere debitori oppignoranti, aut in sortem computare (3).

XVIII De monachis, et regularibus praesentantibus cum consensu Superioris in patronatu gentilitio, et familiari dixi *cap.* XI *num.* 23, in patronatu hereditario monasterium ex persona professi dixi *cap.* X. *num.* 40. Scilicet Abbatem, seu superiorem cum consensu Capituli, nisi aliter consuetudine statuto inductum sit (4).

XIX. Explicitis iis, quibus praesentare licet jure tam suo, quam alieno, pro coronide nunc vel obiter commemorandi sunt, qui a praesentando penitus arcentur in poenam criminis, tametsi pertinentia, et quasi possessio patronatus eorundem sit. Videlicet excommunicati, haeretici, schismatici, eorumque fautores, apostatae, simoniaci, aliisque enormibus criminibus obnoxii, de quibus fuse *in cap. ult.* hujusce tractatus.

CAP. XIX.

DE QUASI POSSESSIONE PRAESENTANDI.

I. Jus patronatus quasi possidetur, quia incorporeum.
II. Quasi possessio causatur praesumptionem tituli, et manutentionem.

---

(1) *In cap. cum saeculum de jurepatron.* — (2) *In cap. cum Bertoldus* 18. *de senten., et re judicata.* — (3) *Cap. cum contra* 6. *de pignoribus*, cui consonant *l.* 1, *et* 2. *Cod. de pignorat. act.* Fagnan. *loc. cit. num.* 16, Aloys. Ricc. *decis.* 11. *num.* 4. — (4) *Cap. novit*, *cap. ea noscitur*, *cap. quanto de his, quae fiunt a Praelat. sine cons. capit.* Lambert. *lib.* 2. *par.* 1. *qu.* 2. *art.* 12, Vivianus *part.* 2. *lib.* 5. *cap.* 3. *num.* 27.

III. Praesentatus a quasi possessione institutionem obtinet irrevocabiliter, evictoque patronatu non removetur.
IV. Quia fructus consumptos non restituit possessor bonae fidei.
V. Et praesentatus a quasi possessore institui debet, lite etiam pendente super patronatus pertinentia.
VI. Si nullo vitio laboret quasi possessio, omnibusque requisitis praedita sit.
VII. Quae sunt bona fides.
VIII. Titulus coloratus, seu fama tituli.
IX. Scientia, et patientia veri patroni, et Ordinarii in primo saltem actu possidendi.
X. Ultimus status.
XI. Unica ultimi status praesentatio effectum sortita, rite causatur manutentionem.
XII. Pariter actus praesentationi aequipollens, puta consensus institutioni, oppositio passive vocati, derogatio apostolica medietati vocum.
XIII. Clausula tamen in ultimo statu adposita sine praejudicio interesse habentium, vel salvis juribus etc. enervat possessionem.
XIV. Quemadmodum transactio inter praesentantes inita in ultimo statu vel neutri, vel utrique suffragatur.
XV. Alternis a vicibus si praesentationes faciendae sint, turnarius, qui in ultimo statu solum praesentavit, in proximo sequenti non praesentabit.
XVI. Nisi alter turnarius praesentare neglexerit.
XVII. Unius compatroni praesentatio quasi possessionem aliis compatronis contribuit, et conservat.
XVIII. Tam ignorantibus, quam scientibus vacationem.
XIX. Nisi a diverso stipite, vel jure alii praesentare negligentes patronatum agnoverint.
XX. Vel nisi unus privative quoad alios praesentare declaraverit.
XXI. Vel nisi alii negligentes habuerint animum non conservandi jus suum.
XXII. Vel nisi a praesentando rejecti sint.
XXIII. Unus patronorum pro aliis absentibus, vel negligentibus sine mandato praesentans maxime conservat omnibus quasi possessionem, secus extraneus sine mandato.

XXIV. Defuncti possessio corporalium ad heredes non transit, secus incorporalium.
XXV. Quasi possessio praesentandi ad heredes, et successores transit quoad effectum juris.
XXVI. Praesertim patris ad filium.
XXVII. Ad eum, qui per actum inter vivos succedit, etiam transit quasi possessio.
XXVIII. Puta ad donatarium vigore clausulae constituti, et precarii.
XXIX. Quae in testamentis etiam propterea usurpatur.
XXX. Pariter ad successorem dignitatis, vel officii praeditum qualitatibus requisitis.
XXXI. Ad successores quoque, et sanguinis, et familiae patronatus gentilitius, et familiaris.
XXXII. Dummodo agatur de personis unius, ejusdemque lineae: secus diversarum linearum.
XXXIII. Praesentans nihilominus quasi possessor non obtinet manutentionem, nisi in termino ordinario probaverit tam possessionem, quam titulum saltem praesumptivum.
XXXIV. Judicium super institutione est ordinarium, quidquid aliter disposuerit Clementina dispendiosam *de judiciis.*
XXXV. Quoniam in eo petitorium cum possessorio cumulatur ex Tridentina constitutione.
XXXVI. Licet possessorium a petitorio fere separetur in ceteris caussis.
XXXVII. Et petitorium adeo hac in re absorbet possessorium, ut patroni praesentatio praeferatur praesentationi quasi possessoris.
XXXVIII. Dummodo petitorium sit clarum, et in continenti probatum, scilicet ante institutionem.
XXXIX. Dum scilicet de petitorio constiterit per confessionem adversarii, vel fundationis instrumentum, vel rem judicatam, vel aequipollentem probationem.
XL. Si vero petitorium illiquidum fuerit, possessoris praesentatio tunc praevalebit.
XLI. Lite inter praesentantes laicos ultra quatuor menses dilata Episcopus conferre Ecclesiam jure communi deberet.

XLII. Ex consuetudine tenetur litis exitum expectare, intereaque fructus Ecclesiae vacantis per Subcollectorem Apostolicum exiguntur.

XLIII. Praesertim ubi turbida sit quasi possessio praesentantis.

XLIV. Deficiente fundationis instrumento observantia patronorum tam ad praesentandum, quam ad qualitatem patronatus discernendam attenditur.

XLV. Observantia vel interpretativa, vel praescriptiva est.

XLVI. Interpretativa majorem vim habet, si proxima fundationi, quam si remota fuerit.

XLVII. Praescriptiva nisi requisitis legitimae praescriptionis praedita sit, minime attenditur.

XLVIII. Contra claram fundatoris voluntatem nulla attenditur observantia.

XLIX. Hinc in patronatu gentilitio, et familiari praescriptio centenaria successoribus non officit.

I. Possideri possunt quae sunt corporalia inquit Paulus (1). *nec possideri intelligitur jus incorporale*, ut idem Jurisconsultus tradit (2): quum dari nequeat possessio naturalis, ac de facto, cujus etymologiam Doctores a pedum positione deducunt. Incorporalia nihilominus quasi possidentur (*); quamobrem juspatronatus si possidetur quia incorporeum, et quasi possessio praesentandi rectius, quam possessio dicitur. Quae maximi momenti est in caussis beneficialibus quoad institutionem praesentatorum, et probationem in judicio institutionis.

II. Longaeva quasi possessio sane inducit *praesumptionem tituli* fundationis, vel dotationis modo vehementiorem, modo leviorem pro diuturnitate, vel brevitate durationis, ut supra exposui *cap.* VII. Et quoniam praesumptio vicem probationis explet in judicio,

---

(1) *In l. possideri 3. D. de adquir. vel omitt. possess.* — (2) *In l. sequitur 4. §. si viam 27. D. de usurpat. et usucap.*

(*) Stoici particulam *quasi* adhibebant quoties aliquid non proprie, sed quadam proportione ita dicendum existimabant. Illorum vestigia sequuti fuere Iureconsulti. Hinc non tantum contractus, delicta, possessiones, traditiones, et cet., sed *quasi contractus, quasi delicta, quasi possessiones, quasi traditiones* in jure statuere opinati sunt.

pertinentiam patronatus adeo probat quasi possessio legitima, ut onus probandi transferat in adversarium, et successor quasi possessoris ubi praesentaverit minime teneatur ostendere descendentiam suam a fundatore, sed fere sufficiat eam deducere a defuncto novissimo, qui fuit in quasi possessione praesentandi, ut praesentatio ipsius admittatur, effectumque institutionis consequatur (1). Porro manutentionem in praesentando causatur quasi possessio.

III. Quandoquidem praesentatio bonae fidei possessoris usque valet, ut praesentatus institutionem canonicam fere debeat obtinere, atque institutus vi talis praesentationis nullo umquam tempore possit a beneficio removeri etiam evicto patronatu, et constito patronatum revera non pertinuisse ad praesentantem quasi possessorem ex celeberrima decretali Alexandri III. ad Abbatem S. Alberti (2). *Si enim quis clericus (rescripsit Alexander) ab Ordinario judice in ecclesia fuerit institutus ad praesentationem illius, qui ejusdem ecclesiae credebatur esse patronus, et postea juspatronatus alius evicerit in judicio, institutus non debet ab ipsa propter hoc removeri, si tempore praesentationis suae, ille, qui eum praesentavit, juspatronatus ecclesiae possidebat: quum ex hoc ei, qui de jure debet habere, nullum in posterum praejudicium generetur. Si vero non possidebat, sed tantum credebatur esse patronus, quum non esset, poterit ab eadem ecclesia removeri.* Concordi sententia Innocentius III. (3) praesbyterum in ecclesia Sancti Salvatoris institutum absolvit ab impeditione Oeconomi sanctae Agathae, cum sibi constiterit *quod populus in quasi possessione praesentandi existebat, quando ipsum presbyterum ad illam vlegit, salva quaestione super jurepatronatus inter Ecclesiam sanctae Agathae, et populum saepedictae Ecclesiae S. Salvatoris.* Similemque definitionem protulit idem Pontifex (4).

IV. Decretales istae optima innituntur Jurisprudentia, propterea quod bonae fidei possessor fructus consumptos facit suos irrevo-

(1) Rota post Vivian. *decis. ult. num.* 9, et Doctores passim *in cap. consultationibus de jurep.*

(2) *In cap. consultationibus* 19. *de jurepatr.* — (3) *In cap. querelam* 24 *de elec.*—(4) *In cap. cum olim* 7 *de caussa possess. et propriet.*

cabiliter, praesertim si exinde is haud locupletior factus sit: et praesentandi jus inter eos fructus patronatus connumerantur, qui patronum non faciunt locupletiorem (1). Confert quod Justinianus docuit (2): *Commodum possidenti in eo est, quod etiamsi res non sit ejus, qui possidet, si modo actor non potuerit suam esse probare, maneat in suo loco possessor.* Hinc effatum illud jurisconsultorum: *In pari caussa melior conditio possidentis* (3). Nec exceptiones petitorium spectantes, quae altiorem requirunt indaginem, antequam res judicata sit, impedire valent effectum possessionis, seu manutentionem (4).

V. Sed instituendus est praesentatus a possessore non obstante lite super petitorio, et pertinentia, quoadusque non fuerit dirempta per tres conformes sententias, quae transiverint in rem judicatam (5). Exinde quasi possessor manutentionem in praesentando regulariter obtinet contra petitorem pertinentiae patronatus, quatenus praesentatus a bonae fidei possessore omnino debeat institui, et praeferri praesentato per proprietarium non possidentem.

VI. Plura tamen requiruntur ut quasi possessio praesentandi suffragetur ad obtinendam praesentati iustitutionem: quum nullo vitio laborare debeat.

VII. In primis videlicet bona fides. Nam possessoris malae fidei nulla est praesentatio (6).

VIII. Secundo, titulus coloratus, seu fama tituli, et credulitas hominum de pertinentia patronatus ad quasi possessorem, de quo inferius dicetur *num.* XXXIII; ut enim recte docuit Fagnanus (7), jus presentandi deferunt quasi possessio, et fama tituli, seu communis credulitas: utque praesentatio valeat, suumque sortiatur effectum, non requiritur omnino ut praesentatus sit revera patronus, sed sufficit si tempore praesentationis bona fide quasi possideat jus praesentandi. Quoniam vero possessio induit naturam tituli, unde promanat; si appareat umquam origo mala, et vitio-

---

(1) Wan-Espen *part.* 2 *tit.* 25. *de jurepatronatus cap.* 4 *n.* 14. — (2) §. 4 *de interdict.* — (3) Cap. LXV. *de reg. jur.* in VI.
(4) Piton *alleg.* 94. *nu.* 20. — (5) Rota post *alleg.* 40. Piton. *num.* 55.
(6) Ex allegatis per Pitonium *alleg.* 3. *num.* 16 et supra traditis in hoc tractatu *cap.* VII. *num.* 4. — (7) *In cap. consultat. n.* 1, *et* 3. *de jurep.* —

sus possidendi titulus, tunc praesumptio boni tituli cedit veritati, et possessio non attenditur (1).

IX. Tertio, scientia, et patientia tam veri patroni, quam ordinarii collatoris, quorum interest hinc pertinentia patronatus, hinc beneficii libertas. Porro in rebus incorporalibus, in quibus pedum positio, et naturalis detentio dari nequit, adversarii scientia, et patientia tenet locum possessionis naturalis, titulumque putativum supplet (2). Receptumque est ut patronus admittens extraneum ad praesentandum constituat illum in quasi possessione: videtur enim per implicitam praesumptamque donationem ei patronatum participare (tametsi patronum eumdem non efficiat), dummodo ordinarius consenserit, vel saltem non dissenserit (3). Verum ad continuandam possessionem legitime semel incoeptam talis scientia et patientia interesse habentium necessaria non est, secus in primo actu possessionem inchoante (4).

X. Quarto, ultimus status: nimirum quod praesentaverit quasi possessor ultimos, et immediatos beneficiarios, et Capellanos, vel saltem vocem praesentandi pacifice dederit in ultimis ecclesiae, et beneficii provisionibus (5): quo in textu Innocentius III. probavit quasi possessionem clericorum, quos constitit *electionibus trium Episcoporum (qui ecclesiae Sutrinae ultimo, et immediate praefuerant) cum canonicis Cathedralis ecclesiae adfuisse, vocemque habuisse cum aliis eligendi*. Et protritum illud axioma Pragmaticorum hinc invaluit, in caussis beneficialibus ultimum statum maxime attendi, et praevalere. Si autem in actis ultimi status appareat enunciatio tituli, et eadem acta reproducantur, ad ostendendam quasi possessionem, non ad ostendendum titulum reproducta censuit Pitonius (6).

XI. Quae suum sortita sit effectum praesentatio in ultimo statu cum subsecuta praesentati institutione, licet unica, proculdubio quasi possessionem causatur, et conservat (7), quae opportune

---

(1) Ex supradictis *cap.* VII. *num.* 18. quo spectant scripta per Piton. *alleg.* 63. *num.* 9, et 10. (2) Rot. *dec.* 225. *n.* 3 *par.* 5 *rec.* (3) Card. de Luca *discurs.* 63. *de jurepatr. num.* 2, *et seq.* (4) Rota coram Emerix jun. *decis.* 764. *num.* 5, Card. de Luca *de jurisdict. decis.* 19. *num.* 9, Piton. *alleg.* 91. *num.* 57. — (5) *Cap. cum ecclesia Sutrina* 3 *de caus. poss. et propriet.* — (6) *Alleg.* 59. *num.* 28. — (7) Fagn. *in cap. consultat. de jurepatr. num.* 17, Vivianus *par.* 2. *lib.* 5. *cap.* 4. *num.* 29, Piton. *alleg.*

notat ex unico actu cum temporis longaevi cursu praescriptionem adquiri, eoque magis quasi possessionem praesentandi. Attamen Cardinalis de Luca(1) rectius docet a circumstantis facti pendere, num sufficiat unica praesentatio ultimi status pro manutentione obtinenda in sequenti vacatione: videlicet expendendum esse an caetera omnia concurrant requisita, quae ostendunt famam tituli, et justitiam possessionis legitimae.

XII. Quinimmo nedum praesentatio ad effectum institutionis canonice deducta, sed actus etiam aequipollentes praesentationi ad id sufficiunt: puta consensus resignationi ecclesiae ad favorem certae personae in manibus Summi Pontificis, aut institutioni, et collationi antecedenter factae, vel permutationi beneficiorum, caeterisque beneficiorum provisionibus praestitus (2). Itidem oppositio passive vocati habetur pro praesentatione a Pitonio (3). Et insuper praesentatio simpliciter admissa per Ordinarium sine effectu institutionis valet, quoties praesentatus minori parte votorum suffultus succubuerit in judicio institutionis compraesentato a majori compatronorum numero, et suffragio: dummodo talis praesentatio fuerit pacifica, nec rejecta sit ex juribus patroni (puta ob agnitum defectum juris praesentandi, et contradictionem legitimam) quia continuatio possessionis in solo animo consistit, qui bene declaratur solo praesentationis actu etiam effectum non sortito (4). Idemque dicendum de Ordinarii gratificatione erga alterutrum ex praesentatis aequalia merita, et vota habentibus: necnon de Apostolica derogatione medietati patronorum, qui voces suas aequaliter in duas partes diviserint. Procul enim dubio conservatur quasi possessio praesentandi per derogationem Pontificiam medietati patronorum indultam, tametsi praesentatio medietatis derogatae in ultimo statu non sortiatur effectum (5).

XIII. Salutares tamen clausulae, quae in ultimo statu adjectae sint ob dubiam praesentandi facultatem, et legitime controversam, solent vim possessionis aliquantulum enervare. Cujusmodi sunt, *sine praejudicio interesse habentium, vel salvis juribus*, et caeterae. Praeterea si institutio ultimi status facta sit post 100. *num.* 357, et Glos. *in cap. cum eccles. Sutrin. de caus. posses. ver. Tertio.*

---

(1) *Discurs.* 64 *de jurepatr. num.* 25. — (2) Piton. *alleg.* 39. *num.* 11. — (3) *Alleg.* 52. *num.* 37. — (4) Rota coram Bichio *decis.* 382. *num.* 25. — (5) Piton *alleg.* 20. *num.* 8.

motam super pertinentia litem, attendendus tunc non erit ultimus hujusmodi status. (1).

XIV. Eodemque jure ultimus status concordia partium collitigantium transactus, vel neutri, vel utrique suffragatur ad probandam quasi possessionem praesentandi (2).

XV. At ubi constituta sit inter compatronos *alternativa*, conventio nimirum praesentandi alternis vicibus, unus eorum solus in una vacatione, alter in altera sequenti, et sic deinceps; tunc utique compatronus, qui ultimum praesentaverit beneficiatum, non habebit manutentionem ad praesentandum in sequenti vacatione immediata, sed alter turnarius, (3). Quoties vero turnarii omnes in ultimo statu ad unam, eamdemque personam insimul praesentandam coiverint, nemini ea praesentatio computabitur: non consumitur enim turnus; nisi solus praesentet turnarius in vice ad ipsum spectante: ideoque in futura vacatione solus praesentabit, qui debebat in praecedenti proxima praesentare, propterea quod turnus non fuit consumptus ob simultaneam omnium compraesentationem, sed suspensus, atque in eo statu praeservatus turnario, in quo esset, si vacatio praecedens non contigisset (4).

XVI. Turnario infra legitima tempora negligente praesentationem vicis suae, vel eo absente, ad alterum compatronum bene transferri jus praesentandi, quod eorum singuli in solidum habent, censuit Rota (5): ne individua, et communia laedantur jura societatis, quae inter omnes viget compatronos, et minime dissolvitur alternatione praesentandi conventa. Quilibet enim turnariorum non singulari quidem, sed communi omnium compatronorum nomine praesentat, et unus in turno suo praesentans aliorum non praesentantium quasi possessionem conservat (6). Laudata Bichii

---

(1) Postius *in tractatu de manutentione* (2) Rot. *decis.* 301. *par.* 2 *divers. in fine*, *decis.* 615. *n.* 11, et 12, *par.* 19. *recent. tom.* 2, Vivian. *lib.* 5. *cap.* 4 *num.* 54

(3) Piton. *alleg.* 71 *de controv. patronor. num.* 13, et 14, Gonzalez *ad regul.* 8 *Cancell. glos.* 45. §. 3. *num.* 2, Rota coram Othobono *decis.* 107 *num.* 2.— (4) Tondutus *quaest. benefic. par.* 2 *cap.* 3. §. 8 *num.* 37, Piton. *discept. ecclesiast.* 53. *num.* 20. *tom.* 1, et *dict. alleg.* 71. *num.* 2, et 4 *tom.* 2.— (5) Coram Bichio *dec.* 106. *num.* 10, *et* 11.— (6) Card. de Luca *discurs.* 65 *de jurepatr. num.* 34, Piton. *de controv. patr. alleg.* 90 *num.* 30, *et* 34.

decisio non arridet eidem Pitonio, qui verius opinatur(1) ad Ordinarium collatorem turnario praesentare omittente devolvi provisionem liberam beneficii, his innixus rationibus. I, quia putat jus accrescendi inter turnarios sublatum in exercitio patronatus dividuo, sed permanere in proprietate individua. II, quia credit compatronum supplendo negligentiam turnarii non consumere turnum suum, et iterum in sequenti proxima vacatione pro vice sua praesentare debere: quod conventioni turnariae adversatur. Praetereaque animadvertit Bichianam decisionem fuisse obsequutam legi speciali fundationis, quae caverat in omnibus vacationibus patronos ecclesiae provisuros de beneficiario. Tandem consilium dat adponendi pactum expressum in alternativae concordia, quod altero negligente alter in vice etiam non sua posset praesentare. At auctoritatem rotalis decisionis haud enervare mihi videntur rationes Pitonianae. Prima enim ratio de jure accrescendi sublato per alternativae conventionem, quam Pitonius adducit contra Rotam aliter e diametro sentientem, devolutioni ad Episcopum favere nequit: quoniam accrescendi jus turnaria divisione sublatum hoc pacto intelligitur inter ipsos vicissim compatronos, quatenus turnarius praesentans aliorum compatronorum excludat voces: secus turnario negligente, vel deficiente, quo casu non praesumuntur compatroni de alternativa paciscentes voluisse potius ad Episcopum, quam ad semetipsos transferre provisionem. Ratio altera minus urget; nam longe abest absurdum, quod Pitonius timet, de praesentatione iterata ab uno, eodemque compatrono in duabus continuatis vicibus. Si enim compatroni cum turnario praesentantes efficiunt, ut ejusmodi praesentatio simultanea eam turni vicem non consumat, et nemini computetur, ex supra dictis *num.* XV; cur idem efficere non poterit ea praesentatio, quam compatronus vicem turnarii negligentis, vel absentis supplendo faciat? Porro subsidiaria, seu extraordinaria provisio extra legem turni non computatur ad explendam vicem alternam, quae reintegrabitur in proxima vacatione, ex traditis ab eodem Pitonio *alleg.* 90 *num.* III cum Gonzalez, et Garzia, ubi tenet, si Capitulum sede vacante contulerit beneficium, quod Episcopus vi turni conferre debuisset, neutri neque Episco-

---

(1) Alleg. 74. n. 8.

po, nec Capitulo turnum consumptum haberi, atque in subsequenti proinde vacatione collaturum Episcopum. Igitur non lex particularis fundationis Rotam cum Bichio movit ad judicandum pro compatrono, qui suppleverat vicem turnarii negligentis rejecta extranei praesentatione, et devolutione ad Ordinarium: sed jus individuum, et solidum patronatus, quod viget, vel saltem reviviscit, dum extra legem turni facienda est provisio. Verum enimvero praesentationem compatroni in alieno turno factam vim tunc habere ajo, quum ea expleta sit intra quadrimestre, vel semestre, quo tempore transacto liberam beneficii provisionem devolvi ad Superiorem ecclesiasticum, et consumptum haberi turnum negligentis patroni. Quod senserunt in casu turni inter Episcopum, et Capitulum constituti (1).

XVII. Quoniam igitur in praesentando compatroni utuntur jure societatis, atque ut consocii habentur in re communi, merito factum est, ut unius compatroni praesentatio quasi possessionem adquirat etiam, contribuat, conservetque aliis compatronis jus suum eodem ex fundatore, vel stipite, vel fonte agnoscentibus (2). Et bene censuit Federicus de Senis (3), possessionem a fratre pubere praesentante speciatim conservari aliis fratribus tam impuberibus, quam puberibus. (XVIII) Idque nedum vigebit, si compatroni scientes praesentationem a collegis factam non dissenserint, quia tunc jure praesumuntur et ipsi praesentationem facere *tacitam*, quam alii *negativam* quoque vocant (4). Sed etiam si vacationem beneficii, et praesentationem consocii ignoraverint, quibus jura maxime subveniunt. Eos porro ignorantia facti excusat (5). Quinimmo negligentia praesentandi potius ignoratae vacationi, quam animo amittendi patronatus in dubio tribuitur (6).

XIX. Limitatur autem haec regula multifariam a Doctoribus. Et primo, si diverso jure plures sibi facultatem praesentandi contendant, et patronatum alii ex alio stipite, diversoque jure quaesitum agnoscant, possessio tunc unius non suffragabitur aliis. Cessat enim eo casu ratio communionis, et societatis.

(1) Rota *decis.* 162.*num* 39.*par.* 12.*recent.* Gonzal. *ad regul.* 8. *glos.* 45. §. 3. *num.* 16, et Garzia *par.* 10. *cap.* 3. *num.* 35.
(2) Fagnan. *in cap. cum propter num.* 59, *et* 73.*de jurepatr.* —(3) Cons. 102.—(4) Carol. Maranta *respons.* 43.*num.* 30.*part.* 3, Rota *decis.*10 *num.* 6. *par.* 11 *recent.* — (5) *Cap. ignorantia* 13. *de reg. jur. in* VI. — (6) Rota *in Sorana jurispatr. post alleg.* 100.Piton. *num.* 587.

XX. Secundo. Si praesentans declaraverit semetipsum presentare privative quoad alios quoslibet suo plenario jure ; talemque declarationem iteraverit, non conservabit utique , sed contra destruet aliorum possessionem (1).

XXI. Tertio. Vicissim ubi negligentes praesentare ostenderint quoquo modo habuisse animum non conservandi , nec retinendi sibi patronatum, suo tunc jure decidunt, et quasi possessione consociorum sese amplius adjuvare nequibunt. Quam rationem spectavit Vivian (2), dum adfirmavit quasi possessionem praesentandi amitti , quoties compatroni vacationem scientes pluries neglexerint praesentare, tametsi unus consummaverit praesentationes. Eademque ratione qui numquam fuerit in possessione praesentandi, eis nec etiam praeservari a compatroni; praesentantibus possessionem , definivit Rota coram Ludovisio (qui fuit Gregorius XV.) (3).

XXII. Quarto denique, dum constiterit aliquos praesentare voluisse, et rejectos a praesentando fuisse, illis quidem non prodesse poterit quasi possessio praesentantium (4).

XXIII. Ex antedicta regula consequitur aliquem patronorum pro collegis absentibus, vel negligentibus sine mandato recte praesentare, ejusque praesentationem illis, praesertim si sanguine conjuncti sint , suffragari ad quasi possessionem retinendam , si eamdem praesentationem ordinarius admiserit, sive ratam postea vel tacite, vel expresse habuerint compatroni. Quam vero extraneus sine mandato egerit praesentationem nomine patroni, vel factam a compatrono compatronus ratam non habere declaraverit, vel ordinarius non admiserit, ea nil proderit (5).

XXIV. Ad heredes, et successores an haec quasi possessio una cum omnibus effectibus suis transeat, mox operae pretium est inquiramus. *Cum heredes instituti sumus, adita hereditate, omnia quidem jura ad nos transeunt: possessio tamen nisi na-*

---

(1) Rota *par.* 10.*recent. decis.* 4.—(2) *Lib.* 5.*cap.* 4.*num.* 47. — (3) *Dec.* 417.*nu.* 10.—(4) Abbas *cons.* 54.*num.* 3.*lib.* 1, Spada *cons.* 22.*num.* 9. *lib.* 2, Rota penes Pitonium post *alleg.* 140. *nu.* 572.

(5) Rota *decis.* 172.*num.* 4,*et* 5. *par.* 13, *et decis.* 10.*num.* 6. *par.* 11.*rec.*, Lambertin. *lib.* 2. *par.* 1.*quaest.* 4 *art.* 13 *num.* 9. Rochus de Curte *ver. honorificum nu.* 26, Piton. *alleg.* 94. *num.* 21, *et seq.*

turaliter comprehensa ad nos non pertinet, scripsit Javolenus (1). Cui consonat Paulus (2) inquiens, *quod heres meus, nisi ipse nactus possessionem, non poterit possidere: retinere enim animo possessionem possumus, apisci non possumus*. Itidem *Neratius, et Proculus solo animo non posse nos adquirere possessionem, si non antecedat naturalis possessio*, tenuerunt cum Paulo (3). Non transmittitur hinc regulariter possessio corporalis in facto nudo, seu positione pedum consistens sine facto, et adprehensione heredis actuali. Secus tamen est in quasi possessione incorporalium intellectuali, et interpretativa, quam in nudo intellectu consistere scripsit Accursius ad glossam (4). Sane eam sine adprehensione transmitti ad heredes, et nos mandatum manutentionis obtinere ad quasi possidendum incorporalia sine nova adprehensione, probavit Posthius (5).

XXV. Verum distinguere ad rem nostram oportet *possessionem facti* corporalem a possessione *quoad effectum juris*. Nam etsi possessio auctoris quoad factum non transeat ad successorem absque nova adprehensione; quod tamen *ad effectum juris* efficax, et sufficiens est ad probandam pertinentiam, et adipiscendam re cognita in judicio possessionem: aliter sequeretur absurdum, quod heres numquam posset facto suo adprehendere possessionem rerum hereditatis ad semetipsum delatae, utpote qui prima vice adepturus possessionem, et possidendi actus inchoaturus repelleretur ob defectum possessionis suae. Hoc possessionum discrimine animadverso optime censuit Rota heredem patroni admittendum esse ad praesentationem, et praesentatum ab eo fore instituendum, tametsi heres ipse numquam ante praesentaverit, propterea quod quasi possessio defuncti transeat in heredem active, et passive post aditam hereditatem, captamque hereditatis possessionem (6).

XXVI. Eoque vel maxime possessio patris transfertur ad filios

---

(1) *Lib.* 1. *epist. in l. cum heredes* 23. *D. de adquir. vel amittend. posses.* — (2) *In l. qui universas* 30 §. 5. *D. eod.* — (3) *In l. cum possideri* 3. §. 3. *D. eod.*—(4) *In l. in suis* 11. *D. de lib. et posth. verb. quodammodo.*

(5) *De manutentione observ.* 55. *num.* 34, *et* 35.— (6) *In Salernitana juris patronatus* 11. Martii 1715. coram Falconerio, et 13. Januarii 1716. coram Crispo, et alibi laudata per Pitonium *discept.* 28. *num.* 8. *tom.* 1, *et alleg.* 36. *num.* 4.

heredes absque nova adprehensione, ut pluribus firmavit Pitonius(1). Filios enim vivo etiam patre quodammodo dominos existimari, eosque post mortem patris non hereditatem percipere, sed magis liberam bonorum administrationem consequi respondit Paulus ad Sabinum(2). His refragari videntur Merlinus (3), et Cardinalis de Luca (4), qui indistincte opinantur quasi possessionem defuncti minime suffragari posse heredi etiam filio sine adeptione positiva, quoad effectum manutentionis in praesentando. At isthaec sententia cum antedictis facile conciliabitur, si distinguatur judicium *manutentionis* seu *retinendae* possessionis a judicio *adipiscendae* possessionis: porro heres non retinere antiquam, sed adipisci, et adquirere novam debet possessionem.

XXVII. Successor autem per actum inter vivos translativum dominii viveme quasi possessore propter vim clausulae *constituti, et precarii* adquirit procul dubio possessionem juris, quoniam sola cessio, et clausula precarii in incorporalibus vim habet traditionis, et exploratum est possessionem viventis esse communicabilem, licet maneat corporaliter adhuc penes transferentem, quoadusque vixerit (5).

XXVIII. Quamobrem possessionem donantis suffragari donatario definit Rota (6).

XXIX. Hinc praxis manavit adponendi in testamentis, codicillis, donationibus caussa mortis, aliisque similibus dispositionibus praedictam *precarii* clausulam, et *constituendi* heredem, vel donatarium ex nunc pro tunc, et praeambula mortis disponentis hora in possessione bonorum sive corporalium, sive incorporalium, quae post mortem ipsius disponentis ad illum naturaliter perventura sint (7).

XXX. Itidem ad dignitatis, vel officii successorem transit ipso jure defuncti possessio tamquam adnexa dignitati, et officio sem-

---

(1) *Allegat.* 21. *num.* 2, *et* 27.—

(2) *In l. in suis heredibus* 11. *D de liber.*, *et posthum.* — (3) Dec. 565 *n.* 2.— (4) *Discurs.* 63. *de jurepatr. nu.* 31.— (5) Postius *dict. observ.* 55. *in princip.*—(6) *In Florentina canonicatus* 8. Maji 1705. coram Lancetta, et 2. Julii 1706. coram Priolo, et *in Serana jurisp.* 22. Januarii 1712. post Piton. *allegat.* 100. *n.* 569.

(7) Rota apud Dunozzet. *decis.* 993, De Luca *discurs.* 63. *de jurepatron. num.* 34.

per existenti; non autem personae transitoriae (1). Dum enim successor habeat qualitates auctoris sui, puta requisitas a fundatore, utitur quasi possessione illius in praesentando; secus, si non habeat (2).

XXXI. Pro obtinenda manutentione in patronatu familiari sufficere quasi possessionem auctorum, scripsit Pitonius (3), et cum eo bis definivit Rota in Mediolanensi, et Rhegiensi per eum laudatis. (XXXII.) Quoniam in patronatu familiari universitas familiae possidere praesumitur, quae universitas singulas familiae personas complectitur. Nisi plures, ac diversae lineae inter sese contenderent tam de pertientia, quam quasi possessione patronatus ob dubiam fortasse voluntatem fundatoris: hoc enim casu possessio unius lineae non suffragaretur alterius lineae personis, sed solum descendentibus propriis, ut ibidem distinguit rectissime Pitonius auctoritate etiam Rotae *num.* 21.

XXXIII. Nemo tamen praesentantium in praxi obtinet manutentionem, nisi ante probaverit authenticis scripturis, et juridicis probationibus in termino ordinario in Curia Dioecesana tam quasi possessionem, quam titulum aliquem legitimum quaesiti juris patronatus: puta ex fundatione, vel dotatione, vel ex legitima praescriptione, vel ex privilegio, quos titulos supra expendi *cap.* v *ad* VIII. (XXXIV.) In termino inquam ordinario. Nam judicium super institutione cujuslibet praesentati ad beneficium ecclesiasticum non amplius summarium est, sed ordinarium. Clementina (4) olim constituerat quidem, quod *in caussis beneficialibus super electionibus, vel provisionibus,* seu *quibusvis ecclesiasticis beneficiis procedi valeat simpliciter, de plano, ac sine strepitu, et figura judicii.* Hoc est cum forma judicii summarii. At Concilium Tridentinum (5) irritavit, abrogavitque jura omnia patronatuum ex alio titulo praetensa, quam ex fundatione, vel dotatione, vel praescriptione legitima, et vim quoque omnem quasi possessionibus inde sequutis ademit, illis verbis: ***Reliqui patronatus omnes in beneficiis tam saecularibus, quam regularibus... et privilegia concessa tam in vim patronatus, quam alio quocumque jure nominandi, eligendi, praesentandi . . . in totum prorsus***

(1) Rota coram Cavalerio *decis.* 655. *num.* 9, *et decis.* 35. *par.* 5. *recent.*—(2) Merlin *dec.* 824. *num.* 9, Piton. *allegat.* 100. *num.* 214. — (3) *De controv. patron. allegat.* 11. *nu.* 20.

(4) *Dispendiosam de judic.*—(5) *Sess.* XXV. *de reform cap.* 9.

*

abrogata et irrita cum quasi possessione *inde sequuta intelligantur*. Quae sane verba synodalia ostendunt nullius quasi possessoris praesentationem admittendam, nisi postquam rite constiterit de titulo praesentandi, et jurispatronatus pertinentia ad praesentandum. Idque pluries declaravit Sacra Congregatio Concilii interpres, laudata per Fagnanum (1): atque ita servari in Archiepiscopali Curia Neapolitana testatur Aloysius Riccius. (2)

XXXV. Igitur judicium super institutione praesentati ordinarium esse debet, quemadmodum in praxi exercetur, quoniam in eo petitorium cum possessorio cumulatur, vigore constitutionis Tridentinae, quam in petitorio, aeque ac possessorio locum habere censuit praelaudata Sacra Congregatio *ibidem*. Explorati porro juris est probationem tituli, et pertinentiae, seu proprietatis faciendam esse in judicio ordinario. Nec locum esse constitutioni Clementinae, ubi agatur de proprietate ecclesiae, adnotavit etiam Glossa (3). Quare Fiscus episcopalis in qualibet caussa institutionis citari, et audiri debet ad contradicendum praesentationibus, et tuendum jura libertatis Ecclesiae contra servitutem patronatus. Et saepe contingit institutionem vacantis beneficii a pluribus praesentatis eo animo contendi, ut alius alium excludere studeat, vel ratione majoris partis vocum compatronorum, vel ratione pertinentiae juris praesentandi. Quinimmo non semel una cum praesentatis contendunt in judicio praesentantes super pertinentia patronatus (4). Quibus in casibus judicium procul dubio esse ordinarium, et appellabile ob clarum petitorii mixturam, terminandum per tres conformes sententias, seu per rem judicatam, tradit Cardinalis de Luca (5). Cujusmodi praxis, quae usu adhuc viget, consentanea etiam est decreto Concilii Viennensis (6), quo permissum in caussis beneficialibus licere nedum petitorium, sed et possessorium intentare. Ab istoque decreto non dissonat antedictum ejusdem Concilii Viennensis decretum (7), si illa perpendantur verba: *procedi valeat simpliciter etc.*; talia sane verba non necessitatem exercendi judicii summarii in caussis bene-

(1) *In cap. consultationibus de jurepatr. num.* 10, et Rota *in Compsana jurisp.* 23. Junii. 1704 coram Licta, et alibi. — (2) Dec. 153. n. 47. — (3) In eadem Clem. *dispendiosam ver. beneficiis*. — (4) Rota penes Vivianum *decis. 30. num.* 4.

(5) *Discurs.* 51. *de jurepatr. num.* 5. — (6) In Clem. *un. de caus. posses. et propriet.* — (7) In Clement. *dispendiosam*.

ficialibus induxerunt, sed magis facultatem arbitrariam Tridentina constitutione ademptam, et stylo Curiarum omnino aboletam.

XXXVI. Si jus commune spectetur, possessorium a petitorio in omnibus fere caussis debet separari. Ut enim Ulpianus tradit(1): *nihil commune habet proprietas cum possessione, et ideo non denegatur ei interdictum, uti possidetis, qui coepit rem vindicare*. Porro judicia possessoria vindicationem dominii sui natura praecedunt (2). Et ante omnem contentionem possessio ei relinqui debet, qui ante motam super proprietate quaestionem possidebat (3). Insuper *si actor, et reus in interdicto retinendae possessionis probant, obtinet is, qui antiquiorem possessionem probat titulo maxime justificatam, cum meliores probationes respectu possessionis adduxit*, ex decretali Innoc. III. (4). Nihilo tamen minus utrumque solet saepe cumulari, praesertim consensu partium (5).

XXXVII. Quum *super possessorio, et petitorio simul est actum, utrumque una sententia debet terminari: sed licet in pronunciatione sit possessio praemittenda. in exequutione tamen debet proprietas praevalere*, *ut* rescripsit idem Innoc. III. ad Episcopum S. Andreae (6). Meritissimo hinc jure in concursu prasentationum, quas hinc verus patronus, hinc quasi possessor fecerint, praefertur praesentatio patroni, si ante institutionem plene constiterit ad ipsum, non ad quasi possessorem pertinere jus praesentandi. (XXXVIII.) Petitorio enim absorberi possessorium ore uno fatentur pragmatici; quoties petitorium erit clarum, et probatum *in continenti* (utar concepto verbo forensium cum Card. de Luca) (7), dum scilicet ante institutionem, et re integra plene constet de proprietate, et pertinentia, uti censuit Rota post Vivian. (8). Relinquendum esse boni judicis arbitrio tempus, intra quod fieri debeat probatio *in continenti*, scripsit Panormitanus post Innocentium (9). Addiditque (10), non requiri,

(1) *In l. naturaliter* 12. §. *un. D. de adquir. vel amit. posses.*
(2) *Cap. pastoralis* 5. *de caus. posses. et propr.* — (3) *Cap.* 1, *et* 10. *de rest. spoliat.* — (4) *In cap. licet* 9. *de probat.*
(5) *Cap.* 1. *de restit. spoliat.* — (6) *In cap. cum dilectus* 6. *de caus. possess., et propr.* — (7) Disc. 85. de jurep. n. 4. — (8) *Decis.* 42, Alphons. de Leone *de offic. Capellani qu.* 4 *prax.* 4, et alii. — (9) *In cap. veniens* 37. *de testibus num.* 11. — (10) *In cap. ex literis* 13. *de rest. spoliator. num.* 6.

quod habeat quis probationes secum in promptu, sed satis esse, quod petat dilationes congruas: dicitur enim probationem *in continenti* offerre, quum intra breve tempus easdem se offert exhibiturum.

XXXIX. Plena tamen, et clara probatio pertinentiae patronatus in continenti facta tunc dicitur, quum ea liqueat vel *per confessionem* partis; vel per *fundationis in testamentum* vel per rem *judicatam*, vel *per aequipollentem* probationem: quia petitorium plene probatum, et clarum absorbet, ac destruit omnino caussam possessionis, et possessor succumbens omni jure tenetur fructus, quos percepit post litem contestatam, restituere; ideoque facultatem praesentandi, veluti fructum jurispatronatus, dimittere (1). Quoniam vero semel *institutus* legitime privari non potest amplius beneficio, propter hanc impossibilitatem restituendi merito debet differri institutio, ut ratiocinatur Abbas (2). Hinc Clericis, vel Capellanis existentibus in possessione eligendi Episcopum Cumanum, exorta quaestione super jure eligendi, non valuit eorum vox, quum non constitisset id eis de jure competere, vel ex consuetudine jam praescripta, (3). Atque Innocentius III. nec confirmandam duxit, neque infirmandam electionem a Monachis factam, pendente controversia possessionis, et proprietatis quoad jus eligendi (4).

XL. Secus tamen, si non constiterit ex uno trium ejusmodi probationum genere petitorium; quia tunc praefertur quasi possidentis praesentatio, ex recepta DD. sententia (5), et proceditur ad institutionem, reservatis actori patrono juribus in petitorio judicio magis plenario, ne diutius differatur beneficii provisio. Nam quousque super petitorio illiquido, ac turbido accesserit res judicata, quae possessionem destruat, et absorbeat, possessor interea majorem habens assistentiam juris non debet commodo suae possessionis privari.

XLI. *Si de jurepatronatus quaestio emerserit inter aliquos, et cui competat intra quatuor menses non fuerit definitum,*

---

(1) Abbas *in cap. ex literis de jurepatronatus num.* 7. — (2) *In cap. ex literis de jurepatr. num.* 8, et glos. *ibid. ver. vel antequam.*—(3) *Cap. Cumana* 50. *de elect.* — (4) *Cap. cum venissent* 2. *de in integr. restitut.* — (5) Penes Vivianum *par.* 2. *de jurepatr. lib.* 5. *cap.* 2. *num.* 35, *et* 57, Fargna *de jurepatr. par.* 2. *can.* 26. *cas.* 1. *num.* 52, Carolum Antonium de Luca ad Gratian. *cap.* 557 *num.* 8.

ordinabit Episcopus ecclesiam, sicut melius eam secundum Deum viderit ordinandam constituit Concilium Lateranense (1), nec differat exinde Ecclesiam ipsam de persona idonea ordinare propter discordias laicorum, ex decretali Innoc. III. ad Conventren. Episcopum (2). Et Alexander III. rescripsit licere Ordinariis de persona idonea Ecclesiis illis providere, de quarum patronatu controversia fuerit inter ecclesiasticos patronos, si infra sex menses postquam vacaverint, non fuerit terminata (3).

XLII. Verum quotidiana fori experientia docet lites beneficiales super institutionibus fere protendi nimis ultra quatuor, et sex menses non tam litigantium voluntate, quam ex inolitis fori abusibus, et dilationibus et jure, et stylo Curiarum inevitabilibus: adeout Ordinarius loci, vel Episcopus post elapsum quadrimestrem, vel semestrem lite adhuc pendente inter praesentatos, vel praesentantes nequeant sine manifesto attentatorum, atque nullitatis vitio ad institutionem, vel collationem vacantis beneficii vel ecclesiae devenire, sed litis exitum, remque judicatam debet omnino expectare. Talem consuetudinem, ac praxim firmavit lex Concordatorum novissima an. 1741. (4), dum indulsit cuilibet personae etiam laicae, passivum jus habere ad vacans aliquod beneficium patronale praetendenti, facultatem petendi ab Ordinario suo *intra tempus congruum* (puta quatuor, vel sex menses) litteras testimoniales quoad scientiam, bonosque mores, et litem postea instituendi, ac prosequendi coram judice ecclesiastico contra clericos etiam contendentes de institutione, aut collatione beneficii, ut re judicata victor initiari possit prima clericali tonsura. Unde facile intellectu est legislatores Concordatorum praefatum *congrui temporis* spatium constituisse ad comparendum coram Ordinario, obtinendasque literas testimoniales, non ad litem beneficialem terminandam: proindeque derogasse obsoletis jam legibus decretalium in precedenti *num.* XLI. commemoratis. Vacantis interea beneficii fructus apud aliquam personam idoneam, seu Oeconomum sequestrantur hoc in Regno per subcollectores Camerae Apostolicae, seu Commissarios Nuntiaturae Pontificiae, et colliguntur persolvenda in favorem Camerae (*). Nec loci Ordinarius litigiosum

(1) *In cap. quoniam* 3. *de jurepatr.* — (2) *In cap. cum propter* 27. *eod. tit.* — (3) *Cap. cum te decet* 22. *eod. tit.*

(4) *Cap.* 4 *art.* 6.

(*) Concordatorum lege an. 1818 art. XVII. nonnulla constituta fuerunt, quae ad rem spectant.

et vacans beneficium amplius sequestrat apud aliquam personam idoneam, *quae plenam de ipso beneficio, ac debitam curam gerens id, quod de fructibus ipsius (debitis ejusdem supportatis oneribus) superesse contigerit, illi restituat, qui finalem in caussa victoriam obtinebit*, ut praescripserat Clementina (1). Sed Commissarius Apostolicus fert onus nedum exigendi fructus ad Cameram pertinentes, sed implendi etiam onera consueta, vigore novissimarum Sanctae Sedis constitutionum, quas exposui *in tract. de beneficiis cap*, XVIII.

XLIII. Dum turbida sit quasi possessio praesentandi, procul dubio differenda est institutio praesentati a patrono putativo usque ad rem judicatam super petitorio (2). Puta ubi coram uno, eodemque judice institutionis contra possessorem, seu putativum patronum petitor sententiam sibi favorabilem obtinuerit, quae transiverit in rem judicatam, quamque revocari in gradu restitutionis in integrum postulaverit possessor victus: vel ubi judicium petitorium in exitu proximae expeditionis, aut in ultima

---

Profecto in eo cautum: I. Administrationes Dioecesanas in qualibet utriusque Siciliae Regni Dioecesi constituendas esse, suppresso jam *Monte Frumentario*, seu Regia Procuratione spoliorum, et redditum mensarum Episcopalium, Abbatiarum, aliorumque beneficiorum.

II. Decretum: Administrationes istas duobus Canonicis constare, quos Capitulum Metropolitanae, aut Episcopalis Ecclesiae tertio quoque anno per suffragiorum pluralitatem eliget, necnon Regio Procuratore a Pientissimo Rege Nostro designando.

III. Sancitum cujuslibet Dioecesis Administrationi Episcopum, aut ejus generalem Vicarium praeesse: Sede vero vacante Vicarium Capitularem.

IV. Postremo constitutum quod fructus, qui ex beneficiis tempore vacationis percipiendi forent, in favorem Ecclesiarum, Hospitalium, Seminariorum aliosque pios usus erogari debeant: pars vero dimidia reddituum mensarum Episcopalium Pastoribus eligendis servanda.

Praeterea a Supremis Concordati Executoribus fuit declaratum Dioecesanae Administrationi etiam privati patronatus fructus tempore vacationis tribuendos esse. Heic conferre juvat quae in nostris additionibus persequi curavimus tom. 1. pag, 30.

(1) *Un. de sequestr. possess., et fruct.*

(2) Rota in Mediolanen. beneficii 1. Aprilis 1707. coram Ansaldo apud Piton. *alleg. 3. num. 24 in fin.*

instantia reperiatur: quoniam tunc possessor in mala fide esse videtur, et aequitas juris non fert fructum praesentationis percipere possessorem ejusmodi. Secus, si coram diversis judicibus penderent lites super institutione, et super proprietate, aut pertinentia patronatus: vel si longior fuerit expeditio petitorii turbidi, et altioris indaginis (1).

XLIV. Fundationis litera, et voluntas fundatoris primum detegit pertinentiam patronatus, et qualitatem. Deficientibus autem fundationis tabulis, observantia compatronorum in praesentando, et patronatum exercendo potissimum attendi debet, qua concludenter probari qualificatam patronatûs pertinentiam, pluries definivit Rota (2). Quotiescumque igitur neglecto herede bonorum retro praesentaverint personae alicujus gentis, vel familiae qualitatem hereditariam non habentes, vel una cum maribus foeminae unius ejusdemque familiae; juspatronatus ex observantia praesumitur gentilitium, et familiare, non hereditarium. Vel ubi exclusis foeminis masculi tantum praesentaverint, putabitur agnatitium. Quemadmodum quoque arguitur esse gentilitium, si admissi ad praesentandum fuerint pater, et filius, quum filius nequeat umquam ut heres patris viventis praesentare in patronatu hereditario (3).

XLV. Duplex autem est observantia, vel scilicet *interpretativa*, vel *praescriptiva*. Observantia *interpretativa* dicitur, quae fundatoris voluntatem ambiguam, incertamque declarat, et ostendit qualis ab initio fuerit, et utram ex duabus interpretationibus diversis in quaestione voluntatis hinc, et hinc probabili amplecti consueverint compatroni. *Quaedam porro sunt, in quibus res dubia est, sed ex post facto retroducitur, et apparet, quod actum est*, inquam cum Marciano jureconsulto (4). Et monente Callistrato *si de interpretatione legis quaereretur, in primis inspiciendum est, quo jure Civitas retro in ejusmodi casibus usa fuisset: optima enim est legum interpres consue-*

(1) Lambertinus *lib.* 2.*par.* 1. *quaest.* 3.*art.* 4 *num.* 3, *et* 4, Piton. *alleg.* 3.*num.* 22.

(2) Penes Farinacium dec. 251. dec. 152. n. 6. par. 13. rec. Vivian lib. 4. cap. 2. n. 51.

(3) Rota dec. 103. par. 13. rec. *cum concord.* Card. de Luca *in animadver.* ad cap. 251. Gratian. n. 8.

(4) In L. *Quaedam sunt* 15. D. *de rebus dubiis*.

tudo(1). (XLI.) Istaque observantia interpretativa majorem vim habet, si *proxima* fuerit vitae fundatoris, et aliorum, qui voluntatem fundatoris verisimiliter nosse valuerunt; quam si *remota*, et longo post intervallo introducta. Et fas judici non erit ab legitima observantia ejusmodi recedere. Namque electio tam contra statuti tenorem, quam etiam contra consuetudinem adprobatam, quae optima est legum interpres, minus canonice attentata, merito cassari debet, ex epistola Innoc. III. (2)

XLVII. *Praescriptiva* autem observantia locum habet, ubi voluntas fundatoris prorsus deficiat. Si enim per tempus longaevum, bona semper fide, actus univocos, et multiplicatos gesserint compatroni, pertinentiam patronatus sibi quaesitam jure arguunt, et comprobant; quod supra uberius expositum *cap*. VII. *de praescriptione*. Haec tamen observantia si requisitis legitimae praescriptionis careat, inanis erit, minimeque attendenda. In eoque isthaec differt ab interpretativa, quae conditiones ad praescribendum requisitas non exigit.

XLVIII. Consequitur ex dictis nullius omnino momenti esse observantiam contra claram, certamque fundatoris voluntatem, quae ubi appareat, omnes actus adversantes sibi destruit, ex rationibus, et auctoritatibus supra expensis *num*. XXXVII. *ad* XXXIX. Eamque ob rem nec centenariam quoque praescriptionem, seu observantiam parentum, majorumque officere, vel praejudicare successoribus de sanguine a fundatore vocatis in patronatu gentilitio, tenuit Pitonius (3).

CAP. XX.

DE PERSONIS NOMINANDIS, AC PRAESENTANDIS.

I. Qualitates praesentandorum vel a jure, vel ab homine requiruntur.
II. A jure eadem sunt, quae beneficiariorum.

---

(1) *L. si de interpretatione* 37. *D. de legibus*. — (2) *In cap. cum dilectus* 8. *de consuet*.

(3) *Alleg*. 66.*num*. 29.Rota *decis*. 220.*num*. 26.*par*. 11.*rec*., Rocca *disput. juris cap*. 7. *num*. 4, Ciarlin. *controvers*.107. *nu*. 62. *tom*. 1.

III. Ab homine sunt, quae fundatores praescripserint.
IV. Num actualiter, an habitualiter requirantur, disputandum.
V. Ad id quinque tempora sunt distinguenda.
VI. Si tempus vacationis, vel nominationis fundator designaverit, illud praeteriri non poterit.
VII. Provisionis verbum ad tempus institutionis refertur.
VIII. Si fundator nil caverit, tempore praesentationis fere debent verificari praescriptae qualitates.
IX. Earumque verificatio expectanda est usque ad ultimum quadrimestris diem.
X. Laicus intra quadrimestrem nominari potest sub conditione clericatus.
XI. Sique is alias idoneus sit, ad tonsuram clericalem arctatur.
XII. Eritque legitimus contradictor clericis ad idem beneficium praesentatis.
XIII. In meram nominationem resolvitur praesentatio laici.
XIV. Retrotrahitur clericatus assumptio ad diem nominationis.
XV. Clericum beneficia fere non cogunt ad ulteriores ordines, praeterquam sacerdotales praebendae, et canonicatus cathedralium.
XVI. Aliae ultra clericatum qualitates restringunt libertatem praesentandi.
XVII. Praesentans scienter indignum, puta infamem, criminosum, apostatam, inaniter agit, nec alterum poterit cumulare.
XVIII. Secus si bona fide non idoneum praesentaverit.
XIX. Distinguendus ab non idoneo indignus.
XX. Fas patrono est praesentare dignum, omisso digniori.
XXI. Quid in parochialibus, et curatis ecclesiis hac de re censuerit Benedictus XIV?
XXII. Seipsum patronus praesentare nequit.
XXIII. Verum supplicatio patroni pro seipso instituendo aequipollet praesentationi.
XXIV. Praesentatio isthaec deprecatoria frequens est in patronatu passivo.
XXV. Utrum donatarius valeat donantem praesentare?

I. Quoniam ex defectibus praesentatorum incapacium irrita fit nonnumquam praesentatio, par est eas qualitates nunc advertere, quae si coucurrerint, personam idoneam ostendunt; si defecerint, incapacem indignamque illam detegunt. Qualitatum istiusmodi aliae quidem *a jure*, aliae *ab homine* sunt. (II.) *A jure* in persona praesentanda, non aliter quam in persona beneficiarii, potissimum requiruntur clericatus, aetas canonica, et quod nullo vinculo censurae ecclesiasticae, aliove impedimento irretita sit, de quibus qualitatibus jam dixi *in tract. de beneficiis cap.* IX. *num.* 12, *et seq.* Eaeque hic repetitae habeantur. Quas enim qualitates personales beneficiarius liberae collationis habere jure cogente debet, easdem praesentatus ad beneficium de jure patronatus praeseferre tenetur.

III. Qualitates ab *homine*, puta ad libitum fundatorum, solent esse doctoratus, origo alicujus loci, vel sanguinis, ordo sacerdotalis, ceterae id genus.

IV. Utrum praesentandus sese utrisque qualitatibus praeditum actualiter ostendere debeat, an vero sufficiat easdem habere habitualiter, in quaestione potissimum esse contingit. (V) Cujus solvendae gratia quinque tempora juvat discernere cum Pitonio(1). Primum, vacationis beneficii: secundum, nominationis per instrumentum, vel per epistolam patroni: tertium, praesentationis rite faciendae coram loci Ordinario: quartum, institutionis ab Ordinario concedendae: quintum denique post institutionem.

VI. Si fundator aliquam personae praesentandae qualitatem praescripserit, vel expressis, vel aequipollentibus requiri in aliquo ex recensitis temporibus vel praeter, vel etiam contra jus commune; voluntas ejus adamussim est servanda(2). Itaque si fundator ex. gr. dixerit, eum in qualibet vacatione esse instituendum de tali gente, vel loco, qui reperietur clericus, sacerdos, doctor; talis tunc qualitas requisita videtur tempore vacationis juxta casum a Pitonio expeusum(3). Qualitas vero a fundatore adjecta verbo nominationis, vel electionis eodem nominationis, aut electionis tempore concurrere debet, nec sufficiet habitualis capacitas, aut spes eam post acquirendi (4). (VII). *Provisionis* tamen verbum non

(1) *De contr. patr. alleg.* 61. *num.* 26.
(2) *Ex superius dictis cap. VI. n:* 7*; et seq.*
(3) *Alleg.* 85. *num.* 6. — (4) Rocca *disput. jur. cap.* 190. *num.* 13. Piton. *alleg.* 33. *num.* 19.

refertur ad tempus nominationis, et praesentationis, sed institutionis: quoniam beneficii provisionem reapse facit Ordinarius instituendo, non patronus praesentando (1). Adeout, si fundator demandaverit beneficii provisionem fieri debere, in favorem alicujus laureati doctoris, vel theologi possit utique praesentari non laureatus, institutionem non obtenturus, nisi post adeptum gradum doctoralem.

VIII. Dum tamen fundator silentio praeteriverit circumstantiam temporis, quo requisitae qualitates in personis beneficium adepturis reapse debeant concurrere; ex regula generali tum easdem verificari satis est tempore praesentationis rite coram Ordinario perficiendae: nec adiguntur patroni ad nominandum personas actu eisdem qualitatibus praeditas tempore simplicis nominationis (2). (IX.) Et quoniam potest praesentatio differri usque ad ultimum quadrimestris vel semestris diem, secundum tradita in superiori *cap.* XVII.*num.* 23, interea expectari necesse est capacitatem, vel dispensationem nominatae personae superventuram, donec ipsa rite praesentabitur coram Ordinario (3).

X. Laicus propterea sub conditione clericatus assumendi intra terminum canonicum quadrimestris, vel semestris bene potest nominari (4) quatenus intra modo dictum spatium si clericus non fiat, nominatio irritetur, et evanescat (5). (XI.) Si tamen laicus a compatronis omnibus, vel saltem a majore parte eorum ipse nominatus sit; ad primam clericalem tonsuram arctatus esse dicitur, quatenus ad eum ordinandum Episcopus vel invitus cogi valeat, dummodo nominatus ipse fuerit idoneus, ceterisque omnibus requisitis praeditus, nulloque impedimento canonico irretitus; ne alias certa spe adipiscendi beneficii, et jure quaesito ad illud privetur per injuriam, et citra culpam. Compertum enim peritis sacrorum Canonum est fundatores, et patronos ecclesiarum habere jus offerendi Episcopo Dioecesano personas idoneas

---

(1) Rot. *decis.* 244. *num.* 35. *par.* 11. *rec.* Piton. *d. alleg.* 85. *num.* 8. (2) Rot. *decis.* 636. *num.* 4. *par.* 19. *rec. tom.* 2, Lotter. *lib.* 2. *qu.* 47. *num.* 94, Pirr. Corrad. *in prax. benefic. lib*, 11. *cap.* 6. *num.* 30.

(3) Piton. *alleg.* 4 *num.* 23, Card. de Luca *de jurep. disc.* 45. *num.* 7.— (4) Corrad. *in prax. lib.* 4 *cap.* 6. *num.* 31, *et* 32.— (5) Passerin. *de elect. cap.* 25. *num.* 340, Corrad. *loc. cit.*

in titulum vacantis ecclesiae, et beneficii ordinandas (1). *Rectores idoneos iidem ipsi (fundatores) offerant Episcopis ordinandos*, verba sunt *cit.* Concilii Toletani: *Si dignos denominant, denominatos ordinari*, ait Justinianus (2).

XII. Quia tamen ad unum idemque beneficium postulandum plures aliquando laicos concurrere contingit, ne clericorum numerus frustra multiplicetur, cautum est novissimis Concordatis (3), singulos laicos quoad scientiam, bonosque mores, aliaque requisita idoneos cum litteris testimonialibus Ordinarii sui testantibus eosdem nullo canonico impedimento ad primam tonsuram irretitos posse litem instituere, ac prosequi in foro ecclesiastico cum aliis praesentatis etiam clericis: ut is, quem instituendum esse ceteris posthabitis judex definiverit, clericali primum charactere signetur, tum in beneficio rite instituatur. Laicus itaque nominatus novo jure Concordatorum legitimus est contradictor clerico etiam ad unum idemque beneficium praesentato in caussa institutionis: abrogato antiquo jure, potius consuetudinario, quam scripto, quod laicum a limine judicii repellebat.

XIII. Inanis exinde videtur esse quaestio inter Doctores maxime controversa, utrum praesentatio laici sub conditione futuri clericatus facta coram Episcopo valeat, nec ne. Eam porro validam dixere cum multis Passerinus (4). E contrario post Lambertinum, Hojedam, Guttierez, Lotterium, Aloysium Riccium, Pitonius (5), aliique plures rectius eamdem non valere censuerunt; sed vix resolvi in simplicem nominationem, si laicus proxime clericandus postulasset institutionem beneficii praevia collatione clericalis ordinis concedendam. Et haec sententia maxime probatur modo laudata lege Concordatorum.

XIV. Nominatio laici sub conditione futuri clericatus utilitatem habet retrotractionis: assumptio enim clericatus, et dispensatio super defectu qualitatum intra quadrimestrem superveniens retro ad eumdem nominationis diem trahitur, tametsi talis con-

---

(1) *Can. decernimus* 32. *caus.* XVI. *qu.* 7. *ex Concil. Tolet.* IX, *Novel.* 57. *et Novel.* 123. *cap.* 18. — (2) *Dict. Nov.* 123.

(3) *Cap.* 4 *art.* 6. — (4) *Cap.* 25. *de elect. num.* 339, *et seqq.*, Ventriglia, *in prax. par.* 2. *annot.* 7. *num.* 12, Garzia *par.* 7, *cap.* 1, *et seqq.* et Episcopus Car. Maranta *part.* 5. *resp*, 85. *num.* 26. — (5) *Alleg.* 61. *num.* 15.

ditio suspendit actum praesentationis, quae non rite fit, nisi post clericatum (1). Quamobrem si patronus promiserit non variaturum nominationem laici, nec etiam cumulative aliam personam praesentaturum, et clericum postea praesentaverit; praedicta laici nominatio tunc potior erit. Secus dicendum, si post clausum juris terminum clericatus, vel dispensatio supervenerit.

XV. Clericus vero praesentatus, aut etiam institutus ad ulteriores ecclesiasticae hierarchiae ordines tam minores, quam sacros usque ad sacerdotium promoveri non cogitur (2), nisi beneficio adepto adnexus sit ordo sacer, vel presbyteratus. Puta, si praebenda, vel capellania sit sacerdotalis cum onere per fundatorem adjecto celebrandi missas *per seipsum* (3), aut si agatur de canonicatibus, personatibus, ac dignitatibus ecclesiarum cathedralium, vel de parochiis cum animarum cura, ad quos, quasve promoveri nemo potest, nisi vel constitutus in ordine ad id requisito, vel idoneus, qui tali ordine initietur intra annum, secundum regulas sacrorum canonum innovatas a Tridentino (4). Verumtamen Canonicos ecclesiarum Collegiatarum extra Cathedrales ad sacros ordines non cogit Synodus Tridentina, utpote quae tam *in cit. cap. XII. sess. XXIV*, quam *sess. XXII. cap.* 4 loquitur solummodo de canonicatibus, et beneficiis Cathedralium. Et jus commune clericos etiam inferiores habet idoneos ad obtinenda, retinendaque beneficia quaelibet ecclesiastica (5).

XVI. Ex dictis consequitur qualitates in personis praesentandis requisitas restringere patronis libertatem praesentandi, utpote qui coguntur inviti consanguineos non qualificatos posthabere, atque idoneos extranei sanguinis ad beneficia sua praesentare intra quadrimestre, vel derelinquere Ordinario collationem liberam.

XVII. Profecto si patroni personam incapacem scienter prae-

---

(1) Rota *decis.* 613. *num.* 10. *par.* 5 *rec. tom.* 2, Rota in Volaterrana beneficii 7. Decem. 1708. coram Crispo, Piton *alleg.* 1. *sub num.* 24, Fargna *de jurep. tom.* 1. *can.* 5. *cas.* 13. *n.* 26.—(2) *Cap. super inordinata*, ibique gl. *ver pueri de praebendis.*—(3) Videsis tract. Auctoris *de beneficiis* cap. IX. n. 22.

(4) *Sess.* 24 *de reform. cap.* 12. —(5) *Cap. super inordinata de praebend*, ibique gl. *ver. pueri*, Barbos. *de pot. Episc. alleg.* 60. *num.* 72, Piton. *alleg.* 45. *num.* 2.

sentaverint, inanis habebitur eorum praesentatio, eaque vice privantur jure postulandi institutionem talis personae sibi placitae. Hac tamen in re discrimen est inter patronatum ecclesiasticum, et laicalem. Nam ecclesiastici patroni praesentando scienter indignum, ipso jure privantur jure suo, nec alium poterunt etiam intra semestre praesentare, sed devolvitur ad Ordinarium collatorem provisio ex sanctione Lateranensis Concilii sub Alexandro III.(1), ibi: *Clerici sane, si contra formam istam quemquam elegerint, eligendi tunc potestate privatos noverint*. Cui consonat Innocentius III.(2), et Bonifacius III.(3). Nam patronis ecclesiasticis non datur facultas cumulandi, nec variandi. Laicos vero patronos scienter indignum praesentantes jure suo statim non privari, sed posse intra incoeptum quadrimestrem adhuc alterum praesentare, et nonnisi lapso quadrimestri ad Episcopum devolvi collationem, tenent multi DD. cum glossa(4) ob hanc praecipuam rationem, quia Alexander III. in eodem textu *cap. cum vos* ob praesentationem incapacium a laico factam rescripsit Cantuariensi Archiepiscopo, quod Oeconomum dumtaxat in vacanti beneficio poneret, non quod jure devoluto beneficium conferret: aliter nil prodesset patronis laicis facultas cumulandi. Quos subjicere poenae a Concilio Lateranensi inflictae in ecclesiasticos eligentes, repugnat regula odiosae legis non extendendae de casu ad casum. Alii contra cum Innocentio, Hostiensi, et Baldo sentiunt in eamdem poenam ipso facto incidere laicos, aeque atque ecclesiasticos scienter indignum praesentantes (5). Horumque sententia probabilior est. Nam Justinianus Imperator (6) perspicuis verbis remisit arbitrio Episcopi collationem, provisionemque patronalis Ecclesiae, si heredes fundatoris laici indignos nominaverint. *Si vero* (ait Imperator) *qui ab eis* (puta laicis heredibus fundatoris) *eliguntur, tamquam indignos prohibent sacrae regulae ordinari, tunc sanctissimus Episcopus quoscumque putaverint meliores, ordinari procuret*. Praetereaque idem Imperator (7) licentiam dedit Episcopis praeficiendi recto-

(1) *In cap. cum in cunctis* 7. §. *ult. de elect.*—
(2) *In cap. cum Wintoniensis* 25. *eod. tit.*—(3) *In cap. quamquam eod. tit. in VI.* — (4) *In cap. cum nos de offic. Ord.*—(5) Fagnan. *in d. cap. cum vos n.* 39. *de offic. Ordinarii.*—(6) *Nov.* 123. *cap.* 18. *si quis Oratorii domum.*
(7) *Nov.* 131. *cap.* 10. *si quis aedificationem.*

res idoneos oratoriorum, locorumque piorum, amotis inutilibus, quos patroni deputassent, ibi: *et si invenerint non utiles existentes rectores, licentiam habentibus Episcopis sine damno alios pro eis opportunos efficere.* His ita se habentibus falso asserit Hostiensis (1) non esse in jure scriptam poenam Concilii Lateranensis in patronos laicos, qui volentes, et scientes indignum praesentaverint, quam longe ante Patres Lateranenses induxerat lex civilis Justinianaea. Et licet vim obligatoriam non habeat in re ecclesiastica lex civilis, ex rationibus perpensis a Fagnano (2), negari tamen non potest laudatas Imperatoris Novellas minime adversari, sed potius consentaneas esse sacris canonibus, praesertim laudati Concilii Lateranensis: eamque ob rem sicuti leges non dedignantur sacros canones imitari, et sequi in quaestionibus jure civili non definitis, ita vicissim sacrorum statuta canonum Principum constitutionibus adjuvantur, et declarantur, ex Lucii III. axiomate (3). Praeterquam quod ad sententiam Imperialem firmandam accessit pontificia Pauli IV. constitutio XIV. incipiens: *postquam divina*; edita XIII. Kal. Aug. 1558, ubi cautum §. 7. *Si patroni alicujus beneficii ecclesiastici, sive sint laici, sive clerici, aliquem ex apostatis ad beneficium de eorum jurepatronatus existens tunc vacans praesentaverint, praesentationes hujusmodi sint eo ipso nullae, irritae, et inanes, ac viribus careant, et ipsi patroni jure praesentandi alios ad eadem beneficia pro ea vice tantum privati existant.* Igitur nedum civili, verum canonico etiam jure privatio facultatis cumulandi praesentationem sancita est in laicos indignum scienter praesentantes.

XVIII. Si autem bona fide indignum, et incapacem praesentaverint sive laici, sive ecclesiastici compatroni, ad alterum idoneum intra quadrimestre, vel semestre praesentandum admittuntur (4): ubi Innocentius III. Cantuariensi Archiepiscopo rescribens irritam quidem habuit electionem indigni a Vigoriensi Capitulo factam, sed poenam antedicti Concilii non inflixit eidem Capitulo, quod *improvide* illegitimum hominem elegerat, sed immo indulsit facultatem postulandi.

---

(1) *In cap. fin. de jurepatr. num.* 4. et cum eo Fagnanus *in dict. cap. cum vos num.* 48. — (2) *Loc. cit.* n. 53. (3) *In cap. un. de novi operis nunciat.*—(4) *Cap. innotuit* 20. *de elect.*

XIX. Ad bonam fidem a mala secernendam par est indignos ab non idoneis distinguere cum Lambertino (1). Indigni habentur notorie criminosi, homicidae, falsarii, simoniaci, infames, apostatae, prolapsi in haeresim; itidem illegitimi, et pueri, et qui litteras omnino ignorant. Non idonei putantur imperiti, ceterique habentes occulta impedimenta, vel obnoxii criminibus in judicium non delatis. In praesentatione non idoneorum bona fides praesumitur, secus in praesentatione indignorum.

XX. Dignos autem posthabitis dignioribus licito jure ad ecclesiastica beneficia praesentant patroni tam laici, quam ecclesiastici. Et quamvis Parochiales ecclesias, et curam animarum adnexam habentia beneficia dignioribus omnino, praevioque concursu conferre debeant Episcopi (2), si tamen de jurepatronatus *laicorum* fuerit Parochialis ecclesia, debet qui a patrono praesentatus erit, sine aliorum concursu ab examinatoribus synodalibus examinari, sique idoneus fuerit renunciatus, institui ab Episcopo (3).

XXI. At in beneficiis curatis de jurepatronatus ecclesiastico dignior inter concurrentes rite examinatos, approbatosque praesentandus est: Patres enim Tridentini *loc. cit.* ita caverunt: *Si vero jurispatronatus ecclesiastici erit, ac institutio ad Episcopum et non alium pertineat, is, quem patronus* digniorem *inter probatos ab examinatoribus judicabit, Episcopo presentare* teneatur, *ut ab eo instituatur*. Ad rem hanc tria dubia proposuit Archiepiscopus Florentinus sapientissimo Papae D. N. Benedicto XIV. Primum, an patronus ecclesiasticus teneatur in foro externo praesentare ad beneficium curatum eum, qui inter adprobatos ab examinatoribus magis idoneus, et magis dignus est? II. an Episcopus ad quem spectat dare institutionem, debeat sequi judicium patroni de magis idoneo, magisque digno, an potius inquirere, rectum ne sit patroni judicium, an secus? III. Si appellaverit, qui se digniorem esse putat, et posthabitus est; an appellatio interposita locum habeat in devolutivo tantum, an potius etiam in suspensivo? Maximus autem Ecclesiae magister sciscitanti Archiepiscopo decretalem elegantia, doctinaque insi-

(1) *Par.* 1. *lib.* 2. *qu.* 10 *princ. art.* 4 *num.* 15.

(2) Trid. *sess.* 24 *de reform. cap.* 18.— (3) *Ex cit. cap.* 18. Trid., quod exposuit Auctor *in tractat. de benefic. cap.* 10 *num.* 20, *et seqq.*

gnem dedit die IX. Aprilis 1746. vulgatam (1). Eaque rescripsit super primo dubio *teneri*. Super secundo distinxit casum adquiescientiae concurrentium magis dignorum a casu eorum appellationis ab irrationabili judicio patroni; docuitque in priori casu Episcopum sequi debere judicium patroni, nemine concurrentium reclamante: in posteriori, secus, quum assumere tunc Episcopus debeat partes judicis, inquisiturus an erraverit in eligendo digniore patronus. Super tertio tandem dubio censuit appellationem posthabiti concurrentis locum habere in devolutivo tantum, si patroni judicium Episcopus probaverit: si vero sententia Episcopi ab illa patroni discors fuerit, suspensivum quoque effectum appellatione produci usque ad exitum litis.

XXII. Seipsum patronus praesentare non potest nec etiam per medium procuratoris ad praesentandum, ut vitetur *ambitus* vitium legibus quoque civilibus exosum, utque differat praesentatus a praesentante (2), ubi Innocentius III. respondit Rothomagensi Archiepiscopo: *quod nullus se potest* ad personatum *alicujus Ecclesiae praesentare, quantumcumque idoneus sit, et quibuscumque studiis, et meritis adjuvetur*. Cum inter dantem, et recipientem inquit idem Pontifex (3) *debeat esse distinctio personarum. Et qui facit per alium, est perinde ac si faciat per seipsum* (4).

XXIII. Nihilo tamen minus in praxi admittuntur preces patroni pro seipso Ordinarium supplicantis, ut eum instituat, si unicus est in praesentando (5). Atque in concursu praesentantium in diversa vota scissorum is valet aliis ipsum praesentantibus adhaerere, adeout vox patroni pro seipso supplicantis connumeretur, et adscribatur ipsi patrono non aliter, quam si alius eum praesentasset.

XXIV. In patronatu autem passivo frequentior est praesentatio deprecatoria, qua vocatus vel mediate, vel immediate per fundatorem recte postulat sibimetipsi institutionem. Quod *in seq. cap.* XXI. *nu.* 6, *et seq.* opportunius enucleabitur.

---

(1) *In tom.* 2. *ejus Bullarii const.* 4. — (2) *Cap. per nostras* 26. *de jurepatr.* — (3) *In cap. fin. de instit.* — (4) *Cap. qui facit* 72. *de reg. jur. in* VI.

(5) Abb. *in d. cap. per nostras*, Rota *dec.* 430. *par.* 9. *rec. n.* 39, coram Celso *dec.* 20. *num.* 3, *dec.* 141. *num.* 5. *par.* 14 *rec.*, et passim.

*

XXV. Si quando patronus donaverit jus nominandi, ac praesentandi, haud frustra quaerunt DD. num donatarius valeat donantem nominare, ac praesentare? Quaestionem hanc dirimit distinctio communiter recepta. Nam ubi donatio juris nominandi pro una tantum vice concepta est, tunc non poterit donatarius donantem praesentare, quia donatio aequipollet mandato ad praesentandum, ut supra dictum est *cap.* XIV. *num.* 53: secus dicendum si patronus totum nominandi jus in perpetuum alicui donaverit, sibi etiam retento patronatu: hoc enim casu valebit praesentatio patroni donantis (1).

CAP. XXI.

DE PASSIVO IURE PRAESENTANDI.

I. Necessariam praesentationem inducit juspatronatus passivum.
II. Irrita enim fit praesentatio, aut institutio alterius, quam passive vocati.
III. Nullumque onus in fundatione non expressum is ferre cogitur invitus, et praesertim pensionem.
IV. Jus passivum vel directum, vel indirectum.
V. Directo jure vocati opus non habent activa praesentatione patronorum.
VI. Passive vocati seipsos praesentare solent per viam supplicationis.
VII. Eorumque si plures extiterint diversi gradus, proximior praefertur.
VIII. Indirecto, et obliquo jure vocatus praesentari debet ad activum patronatum habentibus.
IX. Qui possunt remotiorem quoque praeeligere.
X. Fundator passivo patronatu non ligatur.
XI. Passivum juspatronatus ab jure communi exorbitare opinantur ob imaginem successionis hereditariae.
XII. Quae tamen ratio non urget contra descendentes a san-

(1) Panormitan. *in cap. ex insinuatione causa* 7. *de jurep.* Joannes Andreas, Butrius, aliique interpretes ibidem, Roch. de Curte *verb. ipse, vel is num.*37, Barbos. *par.* 3. *de pot. Episcopi alleg.* 72. *num.*95, Corrad. *lib.* 4 *prax. benef. cap.* 21 *n.* 24.

guine fundatoris, quibus jura favent, sed contra extraneos.

XIII. Extraneis passive vocatis patronatus habetur odiosus, favorabilis vero pro consanguineis.

XIV. Verba facultatem sonantia sunt praeceptiva pro consanguineis, secus pro extraneis.

XV. Jure passivo deminuitur activum jus patronorum.

XVI. Passivum in dubio non praesumitur volitum, nisi illud expresse fundator demandaverit.

XVII. Nec extenditur de casu ad casum.

XVIII. Patronatus passivi qualitates in dubio conformes activo praesumuntur.

XIX. Qualitates per fundatorem volitae in passive vocatis requiruntur fere praesentationis tempore.

XX. Sed clericos si fundator directis verbis vocaverit, vacationis tempore clericatus requiritur.

XXI. Et ubi semel extiterint qualitates, non officiet post institutionem defectus earum.

XXII. Arctatos ad clericalem tonsuram facit juspatronatus passivum.

XXIII. Arctatio passive vocatorum potior est, quam nominatorum jure solum activo.

XXIV. Laicus prioris lineae vocatae praeferri debet clerico posterioris lineae.

XXV. Si autem nulla fuerit gradatio linearum, clericus laico praeferendus.

XXVI. Nec laico indulgenda est dispensatio aetatis, aliusve impedimenti, ne clerico idoneo quaesitum jus tollatur.

XXVII. Alternativa inter passive vocatos licito jure constituitur.

I. Juspatronatus passivum idem sonat, quod necessitas per fundatorem inducta praesentandi, vel instituendi personas certi generis, vel sanguinis, vel loci. Duplex proinde praesentatio est distinguenda, *voluntaria, et necessaria.* Dum patroni, et jus praesentandi habentes potiuntur omnimoda libertate praesentandi personas, quas ipsi maluerint, eorum praesentatio *voluntaria* tunc dicitur, de qua in praecedentibus capitulis usquemodo dissertum est. Quoties autem in fundationis instrumento cau-

tum sit inter personas praesentandas, vel instituendas praeferri debere aliquam fundatori praedilectam, puta ex ipsius fundatoris, vel patronorum cognatione, aut gente, patriave ortam, praesentatio tunc dicitur *necessaria*, de qua dicendum superest.

II. Istiusmodi necessitas efficit, ut si patroni minime praesentaverint, quem fundator praesentandum jussisset, possit irrequisitis, spretisque patronis coram Ordinario is comparere postulando semetipsum institui, tamquam praesentatum ab ipso fundatore: et Ordinarius jure compellatur ad eumdem in jure passivo vocatum instituendum, posthabitis, rejectisque iis, quos fortasse praesentaverint compatroni extra genus praedilectum, et passive vocatum (1). Quamobrem personas e genere per fundatorem designato cogitur omnino praesentare patronus, et deserere filium quandoque suum, aliumve sibi sanguine conjunctum, quod perpendit citatus de Luca (2).

III. Istumque praesentandum vi passivi jurispatronatus nequit patronus activus invitum gravare pensionis onere, aliove ultra fundationis legem, illum scilicet praesentando cum onere solvendae pensionis, si Papa assentietur: non enim mere voluntaria est talis praesentatio, sed necessaria, et coacta praecepto fundatoris in favorem dilecti sanguinis lato (3).

IV. Vim totam passivo patronatui dat sola voluntas fundatoris, exactissime adimplenda, quae multiformis est. In primis propterea advertendum est, utrum fundator *verbis directis*, puta sine medio, ac sine aliqua patronorum praesentatione, an verbis *obliquis*, atque *indirectis* jus passivum reservaverit. Namque diversos effectus producit jus *directum*, seu *immediatum* ab *indirecto*, seu *mediato*.

V. Quoties in fundatione cautum sit ex. gr. personam illius stirpis, familiaeve admittendam esse ad beneficium; vel quod

---

(1) Abbas *in cap. cum in cunctis de elect.* §. *inferior nu.* 10, *et seqq.*, Lambert. *lib.* 2. *par.* 1. *qu.* 8. *art.* 4 *num.* 11, Vivian. *par.* 2. *lib.* 2. *cap.* 9. Rota pluries laudata apud Card. de Luca *disc.* 18 *de jurep. num.* 3, Piton. *alleg.* 82. *num.* 10. — (2) *Discurs.* 29. *de jurepatr.*

(3) Piton. *alleg.* 56. *num.* 8.

Episcopus conferre deberet beneficium tali personae; aliove simili sermone ad judicem, non ad patronos active vocatos converso fundator demandaverit provisionem beneficii faciendam esse in favorem descendentium certae alicujus gentis, *directum*, seu *immediatum* jus passivum putatur: quod facit ut clericus de genere vocato tamquam ab ipso fundatore praesentatus in singulis vacationibus nullo medio patronorum, nullaque eorum praesentatione opus habeat ad beneficium obtinendum.

VI. Ex hactenus dictis patet cur in patronatu passivo patronus saepissime praesentet semetipsum per viam supplicationis, de qua dictum est in praecedenti *cap.* XX. *num.* 24. Cujusmodi praesentationi deprecativae aequivalet etiam oppositio, quam passive vocatus faciat contra praesentatos a patronis jus activum habentibus (1).

VII. Et isto casu, quo activa praesentatio non erit facienda, si plures ejusmodi personae disparis gradus, vel aetatis concurrerint simul, aliae scilicet fundatori, seu stipitibus praedilectis proximiores, aliae remotiores; proximus quisque primo loco videtur invitatus gradatim, juxta jurisconsultorum responsa pro fideicommisso familiae relicto data (2).

VIII. E contrario dum fundator jusserit, ut patroni praesentarent aliquem de certo genere, vocatio passiva tunc dicitur *mediata*, et *indirecta:* eoque casu passivum jus habentes sine mediis patronorum praesentationibus adipisci beneficium fere nequeunt. Fere inquam, quia si patroni personam extra genus passive vocatum praesentare attentaverint, nulla tunc ratio habebitur extraneae praesentationis: et passive vocatus verbis licet mediatis, et indirectis ad postulandam beneficii institutionem, et possessionem recte admittitur: ipso enim jure suppletur, et praesumitur impleta conditio praesentationis activae ubi per eum non steterit, quominus impleatur, ex vulgato jurisconsultorum axiomate (3).

---

(1) Rota coram Pamphilo *dec.* 99. *num.* 1, *et* 2, et coram Buratto *dec.* 737. *num.* 5, Garzia. *de benefic. par:* 4 *cap.* 3. *num.* 65, Piton, *alleg.* 85. *num.* 2.—(2) *In l. peto* 69. §. *fratre, et l. cum ita* 33. §. ult. D. de leg. et fideicom. 2. et 1. fin. C. de verb. sig. *ita* 33. §. *ult. D. de leg. et fideicomm.* 2, *et l. fin. Cod. de V. S.* — (3) *In l.* 6, 8, 14, 40. *D. de condit. et demonstr. l. si ita heres* 3. *D. de condit. inst. cap. cum non stat* 66. *de reg. jur. in* VI.

IX. Quo casu, patronus habens activam praesentandi facultatem obligatur quidem ad nominandam personam de illo genere, cui jus passivum fuerit reservatum: sed utique poterit inter plures ejusdem generis personas unam praeeligere etiam remotiorem, et juniorem, posthabitis proximioribus, secundum regulas a jure fideicommisssorum mutuatas (1).

X. Fundator tamen quoadusque superstes erit, numquam ligatur patronatu passivo, spretisque passive vocatis in limine fundationis poterit adhuc alios, quos maluerit, praesentare (2). Quo pertinent superius dicta *cap.* VI. *n.* 46. Si enim patrono laico permittitur unum, et alterum cumulative praesentare, cur non licebit superstiti fundatori alterum pro libito suo praesentare praeter illum, quem in limine fundationis vocatione passiva praeveniendo nominaverit? Tametsi post perfectam cum adsensu Dioecesani fundationem fundatori non licet amplius adimere patronatum passivum, nec tollere jus quaesitum personis passive vocatis (3).

XI. Utrum passivum juspatronatus sit odiosum, et a jure exorbitans, necne, dubitant Doctores. Qui affirmativam tenent sententiam, duabus potissimum rationibus innituntur ad naturam exorbitantem odiosamque patronatus passivi detegendam. Prima est imago successionis hereditariae, quam in beneficiis ecclesiasticis semper oderunt canones velut detestabilem (4): ubi Alexander III. Archiepiscopo Eboracensi rescripsit, non esse tolerandam ecclesiae concessionem tali tenore factam, quod post clericorum beneficiatorum obitum alii nominatim succederent: talemque concessionem iniquam, et sacris canonibus inimicam dixit. Et Innocentius III. (5) consentanee declaravit sanctuarium Dei non debere jure hereditario possideri, nec semper institui clericos certae originis tantum, sed undecumque ortos, dummodo sint idonei. Quo in textu Panormitanus *num.* 3. infert *quod certum beneficium non debet semper conferri hominibus alicu-*

(1) *In l. unum ex familia* 67, *et l. filius familias* 114. §. 15, *et* 17. *D. de legatis, et fideicom.* 2. — (2) Card. de Luca *de jurepatr. disc.* 90. *num.* 4, Piton. *tom.* 1. *discept. eccl.* 19. *num.* 9. — (3) Card. de Luca *disc.* 16. *de jurepatr. num.* 2. Rota *decis.* 37. *par.* 7. *rec. decis.* 118. *num.* 3, *et decis.* 220. *num.* 33. *par.* 11. *rec.*

(4) *Cap. accepimus* 5. *de pactis.* — (5) *In cap. ad decorem* 5. *de institut.*

jus cognationis, ne tale beneficium videatur debitum illi cagnationi.

XII. Istamque rationem militare quidem adsentior in passiva vocatione extraneorum a sanguine, familiaque fundatoris non descendentium. Secus in vocatione agnatorum, cognatorumque fundatoris. Tali enim passivo patronatui maxime favent canones ob retributionem aequitate juris debitam descendentibus de sanguine illorum, qui ecclesias fundaverint, ac dotaverint. *Quia*, inquit glossa (1), *potius sunt illi clerici instituendi, de quorum bonis fondata est ecclesia.* Quam sententiam amplexa est Rota (2), ubi haec habentur verba: *Sacri canones quemadmodum ad alliciendos Christifideles largiti sunt laicis fundatoribus juspatronatus in parte activa nominandi, ita multum inclinent ad praeferendum sanguinem, et descendentes ab eisdem fundatoribus in altera parte passiva.* Eam ob rem fundator cum consensu Ordinarii poterit extra limen fundationis addere patronatum passivum in favorem familiae, domusve suae, vel concivium, vel collegialium ecclesiae, quia talem conditionem non juri contrariam, sed consonam, licitamque pronunciavit Rota (3). Huc pertinent quae dicta sunt supra *in cap.* VI. *num.* 6.

XIII. Consequens hinc etiam est passivi patronatus reservationem favore extraneorum tamquam odiosam stricte intelligendam esse: at favore descendentium fundatoris amplieri significatione intelligendam. Quapropter diversam interpratationem sortiuntur verba facultativa, vel deprecatoria, qualia sunt si fundator dixerit: *Rogo, ut praesententur clerici illius familiae. Valeant,* vel *possint descendentes e sanguine meo nominari. Placeat heredibus meis nominare, ac praesentare aliquem de familia. Volo, ut consanguinei nominentur, si velint heredes mei etc.* Quandoquidem si agatur de favorabili vocatione consanguineorum fundatoris, verba, quae vel preces, aut simplex desiderium testatoris, vel arbitrariam facultatem heredis grammaticaliter sonant, resolvuntur in praeceptum (4). *Omne*

(1) *In can. neminem dist.* 70 *ver. possessionis.*

(2) *Dec.* 120. *num.* 10, *et decis.* 122. *num.* 11, *et* 12. *par.* 11. *rec.*, et coram Ansaldo *in Aretina beneficii* 21. *Jan.* 1701. *§ quia etiam.* — (3) *Cit. dec.* 120, *et dec.* 122. *par.* 11. *rec.* — (4) *L. omne verbum* 2. *C. communia de legatis.*

verbum (ait ibi Justinianus) *significans testatoris legitimam sententiam legare, vel fideicommittere volentis, utile, atque validum est, sive directis verbis, quale est jubeo*, sive precariis utatur, quale est *rogo*, etc. Quod speciatim in re nostra censuit Rota (1). At respectu extraneorum passive vocatorum verba fundationis sonantia facultatem, et arbitrium patroni activa praesentaturi non inducere necessitatem, ac praeceptum judicantur: Piton. *alleg.* 80 *num.* 23, ubi pluribus Rotae decisionibus comprobat.

XV. Ratio altera, qua exorbitare passivum juspatronatus tuentur, est deminutio patronatus activi, et juris praesentandi, quod ad heredes, ac successores fundatorum quoslibet etiam extraneos jure communi pertinet: quum passivum juspatronatus reservari soleat personis certae familiae, vel domus qualitatem hereditariam non praeferentibus (2). Quandoquidem in rebus dubiis favorabilior est heredis caussa: non enim onerandus est heres ultra quam expresserit testator, ex rescripto Pii Imperatoris ab Ulpiano laudati (3). Et heredibus succurrendum esse, ne cogerentur majora onera subire, respondit Papinianus (4).

XVI. Merito hinc jure passivus patronatus in ambiguis quaestionibus odiosam, strictamque fert interpretationem. Numquam sane praesumitur a fundatore volitus, nisi perspicuis verbis certum genus personarum, vel suae, vel alienae familiae, aut gentis ipse vocaverit, et praenominaverit, vel praeferri voluerit ad beneficium obtinendum (5). Quare ab activi patronatus reservatione in favorem alicujus familiae non praesumitur eidem reservatum jus passivum.

XVII. Eademque ratione passiva vocatio unius agnationis, familiae, domus, personae non extenditur ad aliam personam, domum, familiam, agnationem non expressam, neque de casu ad casum: sed tantam vim habebit, quantam patiuntur ver-

(1) *Decis.* 68. *num.* 4, *et seq. par.* 12. *recent.* Card. de Luca *de jurepatr. disc.* 29. *num.* 11, *et disc.* 50. *num.* 5.—(2) Card. de Luca, *disc.* 29. *de jurepatr. num.* 7. — (3) *In l. fideicommissa* 11. § *si quis alicui D. de legat.* 3.— (4) *In l. unum. ex familia* 67. § *si rem tuam* 8. *D. de leg. et fid.* 2.

(5) Amostaz *ib.* 3. *de causis piis cap.* 9. *num.* 37, Card. de Luca *dict. discurs.* 29. *de jurep. num.* 5, Piton. *alleg.* 83. *an.* 2.

ba fundatoris non latiori quidem notione accipienda, sed communi, et propria (1). Tametsi vocabula familiae, domus, descendentium, sanguinis, aliaque id genus complecti fere videantur quoscumque descendentes tam ex masculis, quam ex foeminis vocati generis, praesertim ad excludendos extraneos ex presumpta fundatorum mente, quae non censetur voluisse extraneum praeferre descendentibus sanguinis praedilecti (2).

XVIII. Etsi natura patronatus activi, qui hereditarius fere est, discordet a passivo regulariter familiari, et gentilitio; quoties tamen certa sit existentia patronatus passivi, sed ambigua ejusdem qualitas, vel pertinentia; tunc verba fundatoris ita sunt fere interpretanda, ut, quoad fieri possit, passivus ab activo non discordet, et praesumatur fundator idem in passivo tacite voluisse, quod in activo aperte mandaverit (3).

XIX. Qualitates tamen a fundatore prescriptas non possunt habentes tam passivum, quam activum juspatronatus negligere tempore praesentationis regulariter, ob rationes expensas in superiori *cap.* xx. *num.* 8.

XX. Si quando autem verbis directis a fundatore clerici passive vocati sint ad beneficii adeptionem tempore vacationis, tunc qualitas clericatus requisita praesumitur: secus, si verbis indirectis atque mediatis (4). (XXI.) Easdem qualitates sat est usque ad tempus institutionis perseverare. Si enim postea defecerint, non infirmabitur institutio irrevocabilis: quapropter qui ob proximitatem sanguinis, vel paupertatem a fundatore volitam institutus semel erit, nequibit amplius beneficio privari, etiamsi postea supervenerit alius proximior, aut defecerit paupertas instituti ad meliorem fortunam evecti (5). Nam *factum legitime retractari non debet, licet casus postea eveniat, a quo non potuit inchoari,* inquam cum Bonifacio VIII. (6).

XXII. Alius ex praecipuis effectibus patronatus passivi est ar-

---

(1) Rota. in Aquilana Capellaniae coram Folconerio *tom.* 2. *tit.* 19. *decis.* 56, Piton. *alleg.* 75. *num.* 11, *et alleg.* 83. *n.* 2.—(2) Rota impressa post *alleg.* 75. Pitonii *num.* 26.—(3) Rota pluries apud Piton. *alleg.* 83. *num.* 10.

(4) Card. de Luca *disc.* 45. *de jurepatr. num.* 7, *et* 8, Piton. *alleg.* 85. *n.* 7.—(5) Rota *decis.* 717. *n.* 4, *et seq. par.* 4. *rec. tom.* 3. Pitonius *alleg.* 1. *sub n.* 20, *et alleg.* 24. *n.* 3. —(6) *In cap. factum* 73. *D. de reg. jur.*

ctatio ad ordines ecclesiasticos, et praesertim ad primam clericalem Tonsuram. Si enim quis laicus passive vocatus sit ad beneficium ecclesiasticum, cujus annui redditus medietatem patrimonii clericalis juxta taxam synodalem saltem attingant, ei tamquam arctato Episcopus conferre cogitur primam Tonsuram, etiamsi tres annos Ecclesiae minime inserviverit, nec habitum detulerit clericalem (1).

XXIII. At Laicus sine jure passivo a patronis nominatus, si triennale servitium ecclesiae cum delatione vestis clericalis non perfecerit, minime arctatur ad clericalem characterem activis patronorum nominationibus ex recepta interpretatione praefati articuli Concordatorum: tametsi ejusmodi novissimae legis ambigua verba videantur inter arctatos complecti etiam nominatos a patronis, et passive non vocatos. Si tamen laicus expleto famulatus ecclesiae triennio, gestoque interea clericali habitu, et nullo ad ordines ecclesiasticos impedimento detentus nominetur ab omnibus compatronis, vel saltem a majore parte illorum; ei quidem nequibit dioecesanus Episcopus Tonsuram clericalem citra injuriam denegare velut arctato: licet libertas caeteroqui Episcopo sit admittendi ad militiam clericalem, ab eaque eliminandi quos sibi libuerit. Potior hinc, et efficacior esse intelligitur arctatio passive vocatorum, quam active nominatorum.

XXIV. Dum fundator jusserit praesentandos primum descendentes de sanguine unius lineae, iisque deficientibus gradatim alios de alia linea: si nominetur laicus e priori linea descendens, eodemque tempore praesentetur clericus de posteriori linea in subsidium vocata: Episcopus institutor ante debet laicum clericali tonsura initiare, idoneumque facere ad praesentationem canonicam intra quatuor, vel sex menses rite perficiendam, posthabito clerico: nisi laico isti aliquod obstiterit canonicum impedimentum, cujus dispensationem intra eosdem menses neglexerit impetrare (2).

XXV. Ceterum ubi nulla sit volita praelatio linearum, clericus tempore vacationis existens de sanguine passive vocato, et natu major praeferri debet laico, quamvis idoneo ad clerica-

---

(1) *Cap.* IV. *Concordatorum* an. 1741. *art.* V.

(2) Card. Ant. de Luca *de linea legali lib.* 1. *disc.* 22, Piton. *alleg.* 68. *num.* 26, *et* 27, ubi laudat Rotam *in Tridentina Capellaniae* 5. *Aprilis* 1715. §. *fin.* coram Cerro.

tum intra quadrimestre, vel semestre assumendum, praesertim si fundator sacerdotium habitualiter requisiverit in nominandis et praesentandis (1). Aequitas quippe juris non patitur differri institutionem clerici actu capacis, et idonei, ut expectetur alterius incapacis habilitas, vel dispensatio: et sufficit unum de genere vocato deligi, ubi plures jure promiscuo concurrant ex supradictis *num.* IX.

XXVI. Quinimmo dispensationem aetatis, aliusve qualitatis non esse indulgendam personis inhabilibus intra spatium quadrimestris in praejudicium personae jam capacis, et idoneae, pluries definivit S. Congregatio Concilii, et Rota Romana apud Pitonium (2). Nam gratia nemini officere debet, nec jus alicui quaesitum tollere, aut deminuere. Porro Princeps non debet, neque in dubio intendit juri alterius derogare, dum gratiam alicui largitur (3). Et sapientissimus Papa Benedictus XIV. vestigiis praedecessorum suorum inhaerendo (4), *decrevit, et declaravit suae intentionis fore, quod deinceps per quamcumque signaturam, seu concessionem, aut gratiam vel litteras apostolicas pro commissionibus, seu mandatis, aut declarationibus, etiamsi motu proprio, et ex certa scientia, ac etiam ante motam litem a Sanctitate Sua emanaverint, vel de ejus mandato faciendas, nulli jus sibi quaesitum quomodolibet tollatur* (5).

XXVII. Ad eliminandas discordias inter plures passive vocatos in limine fundationis, poterunt ii inter sese constituere alternativam, sive turnariam provisionem, quemadmodum patronis in jure activo eam pacisci sine adsensu Ordinarii, indulsit Clementina *plures de jurep.* Nil sane obstat, cur in passivo patronatu non liceat, quod in activo permissum est: et cur nequeant singuli passive vocati per concordiam alternativae sese a litigando abstinere, et institutionem beneficii dimittere uni ipsorum, quod sine tali concordia utique possunt, quoties casus vacationis obtigerit. Huic vero sententiae minime refragatur Rota (6):

---

(1) Rota *decis.* 241. *num.* 2.*par.* 15.*rec.* Garz. *par.* 7.*cap.*1. *num.* 73, Piton. *alleg.* 85. *num.* 13. — (2) *Dict. Alleg.* 85. *nu.* 12. — (3) *Cap. super eo* 15.*de offic. deleg. cap. licet* 12.*de offic. ordin.* — (4) *in reg.* XVIII. *Cancell. de non tollendo jus quaesitum.*

(5) Jo. Bapt. Rigant. *tom.* 2.*in eamd. reg.* — (6) Coram Duran. *decis.* 56.*num.* 3, et coram Omanna *in Salernitana jurispatr.* 23. *Junii* 1704 §. *haud relevante.*

ubi definitum est dispositinem Clementinae *plures* quoad facultatem compatronis concessam dividendi amicabiliter pactione turni, seu alternativae exercitium juris praesentandi, non extendi ad passivum patronatum; nec ideo alternativam in passivo valere sine adsensu Ordinarii. Nam istae rotales decisiones spectant specialem circumstantiam casus, quo patronatum passivum a fundatore non ordinatum patroni jus activum habentes constituerant sine auctoritate Ordinarii, et alternativam inter singulas eorumdem patronorum stirpes, quod sagaciter observavit Pitonius (1). Id enim non licere liquet ex supradictis *cap.* VI. *num.* 48.

CAP. XXII.

DE INSTITUTIONIBUS.

I. Pro libera collatione accipitur quandoque institutio.

II. Sed magis proprie usurpatur pro significanda concessione beneficii patronalis ad praesentationem patronorum.

III. Ordinationis vox olim pro institutione adhibebatur.

IV. Cujacius institutionem pro missione in possessionem perperam sumit.

V. Quod ad Episcopum institutio est necessaria, collatio autem arbitraria.

VI. Si alteri, quam a patronis praesentato, beneficium concesserit Episcopus, concessio irritanda est, sed non irrita ipso jure habetur.

VII. Institutio irrevocabilis est, postquam legitime facta sit, praevia edictorum affixione.

VIII. Sine auctoritate Episcopi in beneficiis etiam regiae praesentationis, vel sine praesentatione patronorum institutio non est legitima.

IX. Vicarii generales Episcoporum de jure possunt instituere praesentatos, non autem conferre beneficia libera.

X. Et in gradu appellationis etiam Metropolitani, et Rota Romana instituunt.

XI. At judices delegati post latam sententiam in judicio in-

(1) *Alleg.* 100. *num.* 52, *et* 53.

stitutionis ad Ordinarium collatorem remittunt personam instituendam.

XII. Tam ad Episcopos, quam inferiores locorum Ordinarios pertinet facultas instituendi.

XIII. Etiamsi apud Sedem vacaverint beneficia jurispatronatus, ad Ordinarios, non ad Papam spectat institutio.

XIV. Quum nulla reservatio afficiat beneficia de jurepatronatus laicali.

XV. Secus de ecclesiastico patronatu, nisi aliter cautum sit in fundatione.

XVI. In multis tamen casibus beneficia patronatus laicalis a Sede Apostolica conceduntur.

XVII. Caussae beneficiales tam inter praesentatos, quam inter patronos etiam laicos in foro ecclesiastico Dioecesani dijudicantur.

XVIII. Praeterquam de patronatu regio, vel baronali, vel universitati bonorum adnexo.

XIX. Dissentientibus in praesentando patronis, praesentatus a majori parte illorum debet institui, si fuerit idoneus.

XX. Si autem major pars indignum scienter praesentaverint, praesentatus a minori tunc recte instituitur.

XXI. Ob ignoratam vero indignitatem praesentati, ad novam praesentationem expectantur patroni intra quatuor, vel sex menses.

XXII. Major pars putatur inspecto numero personarum.

XXIII. In electionibus canonicis non solum major, sed sanior pars attenditur.

XXIV. In beneficiis non curatis major pars praesumitur ipso jure sanior: secus in curatis.

XXV. In paritate vocum datur locus gratificationi.

XXVI. Gratificaturus autem Episcopus praeferat Compatronum, et consanguineum fundatoris extraneo.

XXVII. Neglecta consanguinitate praesentantium a fundatoris sanguine non descendentium.

XXVIII. Praeferat quoque praesentatum privative praesentato cumulative.

XXIX. Eumque, cui data sit vox pinguior.

XXX. Rigantii doctrina explicatur super pinguiore voce heredis pro majore quota hereditatis.

XXXI. An praesentatus a vero patrono praeferri debeat praesentato per quasi possessorem?
XXXII. Cives praeponantur exteris.
XXXIII. Servientes ecclesiae.
XXXIV. Alumni etiam Seminariorum.
XXXV. Docti, et literati.
XXXVI. Majores in ordine, gradu, aetate.
XXXVII. Clerici laicis.
XXXVIII. Nobiles, et pauperes ignobilibus, et divitibus.
XXXIX. Qualitates ejusmodi recensentur in Reg. XVII. *regnantis Pontificis.*
XL. Melior inter praesentatos dijudicandus non simpliciter, sed ex circumstantiis.
XLI. Pensionem uni, et beneficium alteri contendentium praesentatorum potest Episcopus concedere.
XLII. Lite post quatuor, vel sex menses indecisa Episcopus hodie conferre nequit.
XLIII. Ad instituendos praesentatos a patronis nullum spatium Episcopo praefixum est.
XLIV. Patronis autem negligentibus praesentare si Episcopi intra sex menses non conferant, devolvitur collatio ad superiorem.
XLV. Episcopi non jure devoluto, sed ordinario conferunt ob negligentiam patronorum.
XLVI. Rex etiam possidet nonnulla beneficia regii patronatus per collationem, non per institutionem.

I. Generatim, et large si accipiatur vocabulum institutionis, eodem quaevis concessio beneficii sive liberae collationis, sive de jurepatronatus significabitur: quo sensu Bonifacius VIII. (1) *beneficium*, ait, *ecclesiasticum non potest licite sine institutione canonica obtineri. Sicque accipiturpassim* (2).

II. Verum notione stricta significat peculiariter confirmationem, atque admissionem praesentati, vel electi ad beneficium jurispatronatus per canonicas bullas Episcopi, vel Summi Pontificis continentes mandatum capiendae possessionis. Hinc eleganter Bonifacius VIII. (3) collationem ab institutione distinxit,

(1) *In cap.* 1. *de reg. jur. in* VI.—(2) *In tit.* 7. *lib.*3 *decretalium de institutionibus.* — (3) *In cap.* 1. *de instit. in* VI.

inquiens: *Etsi Capitulum Sede vacante beneficia, quae ad collationem Episcopi pertinent, conferre non possit: praesentatos tamen a patronis potest admittere, si sint idonei, et eos instituere in beneficiis, ad quae fuerint praesentati: licet ad Episcopum, si superesset, admissio, et institutio hujusmodi pertineret.* Originem fortasse habuit in re nostra notio institutionis aevo Justiniani Imperatoris, qui (1) ad Mennam Constantinopolitanum Archiepiscopum, et Patriarcham rescripsit aedificatoribus ecclesiae, vel dotatoribus volentibus aliquos clericos in ea *statuere*, potestatem non esse quos volunt, *deducere* Archiepiscopo ad ordinandos, sed ad examinandum, qui opportuni, et Dei ministerio digni videbuntur. Olim Episcopus nominatum a fundatoribus *consecrare* manuum impositione, et *ordinare* dicebatur Χειροτονεῖσθαι, in Novellis praesertim Justinianaeis, quem nunc *instituere* dicitur. Nam jure antiquo titulus ecclesiae, et concessio praebendae una cum ecclesiasticis ordinibus dabatur.

III. Itaque vox institutionis non continebit solum, ut Cujacio visum est, missionem in possessionem: quem fortasse movit auctoritas Innocentii III. (2) rescribentis, quod *institutio corporalis tam super beneficiis, quam etiam dignitatibus ad Archidiaconum ipsum debeat pertinere,* nimirum installatio, seu collocatio, et positio in sede, ut idem Pontifex expressit (3). Quod fieri quotidie conspicimus per altaris osculum, campanarum pulsationem, januae contactum, et aperturam, per deambulationem in ecclesia, genuflexionem, et brevem orationem, per oculorum inspectionem, per acceptionem annuli, caeterasque similes functiones, quae in ecclesia corporaliter fiunt vel per ipsum provisum principalem, vel per ejus procuratorem specialem.

IV. Haec enim *corporalis* institutio maxime differt ab institutione *simplici*, et *canonica*, quae non possessionem facti, seu corporis in ecclesia praesentati, sed jus quidem accipiendae possessionis in beneficio remoto tribuit: non aliter quam *investitura*, quo nomine appellata etiam est ab Innocentio III. (4). *Ipso vero die investiturae* (ait) *possessionem praebendae habuit, ita quod recepit stipendia, et in officio ministravit.* Itemque

(1) Nov. LVII. *cap.* 2.

(2) *In cap. ad haec* 7. *de off. Arch.*—(3) *In sequ. cap. ut nostrum* 9. *eod. tit.*—(4) *Lib.* 2. *ep. ad Abbatem S. Eucarii.*

a Johanne Papa (1), qui rescripsit: *ut amodo ecclesiae monachis traditae per suos sacerdotes instituantur, divinae enim leges habent et saeculares, ut cujus est possessio, ejus fiat institutio: et si in dando, quod majus est, facilis fuit charitas; sit facilior in concedendo, quod minus est sancta largitas. Majus enim fuit possessionem dare, quam sit investituram concedere . . . . deinceps omnibus monachis licentiam dedit suarum ecclesiarum investitores fieri.*

V. Institutio igitur non ab Ordinarii collatoris voluntate, quemadmodum collatio pendet, sed necessario facienda est ad favorem illius, qui praesentationem habuerit ab omnibus, vel majori parte compatronorum, dummodo indignus, et incapax non sit obtinendi ecclesiastica beneficia ob aliquod canonicum impedimentum, ut expositum est supra *in cap.* v. *de nominat. et praesentat.*

VI Quare si quis institutus sine praesentatione patronorum fuerit, ejus secundum rigorem juris est institutio irritanda, ut Alexander III. rescripsit Vintoniensi Episcopo (2). *Irritanda* quidem, *non irrita* ipso jure, quemadmodum placuerat olim Concilio Toletano IX. (3), ibi: quod si spretis (vel superstitibus, ut legunt alii) *eisdem fundatoribus rectores praesumpserit. Episcopus ordinare, et ordinationem suam irritam noverit esse, et ad verecundiam suam alios in eorum loco* (quos iidem ipsi fundatores condignos elegerint) *ordinari.* Quod jus mutatum in recentiori disciplina, propterea quod adsensus patroni subsequi potest post episcopalem Ecclesiae concessionem pro eadem sustinenda, quatenus posteriori praeferatur institutioni (4).

VII. Sane postquam legitime facta sit institutio, revocari amplius non potest (5), etiamsi ea novis patronis succedentibus, vel etiam Episcopis minime placuerit. Nam Alexandro III. absurdum omnino visum est: *ut ad singulas patronorum secundum humanam conditionem mutationes, ecclesiarum ordinationes mutentur: et vicissitudines ecclesiarum ab advocatis, vel a-*

(1) *In epist. ad Siracusanum Episcopum in can. visis litteris* XVI. *qu.* 2.

(2) *In cap. illud praetereundum* 8. *de jurepatr.*

(3) *In can. decernimus* 32. XVI. *qu.* 7.—(4) *Cap. suggestum* 20 *de jure patr.*, Rigant. *ad reg.* 42. *Cancell. num.* 58. *tom.* 3.—(5) *cap. Consultationibus cum concor. de jurepatr.*

liis praesumantur (1). Quod firmatur etiam ratione superius tradita *cap.* XXI *num.* 21. Legitima autem institutio requirit praeviam edictorum affixionem, qua citentur omnes interesse habentes (2). Qua expleta citatione, non poterunt absentes, aut negligentes patroni post lapsum terminum infirmare institutionem; secus si eos citatos non fuisse constiterit, sed contemptos, infirmanda erit institutio, nisi consenserint in eam ob bonum pacis (3).

VIII. Eorum itaque institutio stare debet ceu canonica, et irrevocabilis, qui auctoritate proprii Episcopi post legitimam praesentationem patronorum sint instituti: non enim licet laicis patronis clericos in ecclesiis praesumptione propria ordinare (4). Neminique licet possessionem ecclesiae, vel beneficii ingredi auctoritate propria vigore cujusvis praesentationis, aut privilegii, sed eam auctoritate Episcopi accipiat: etiamsi ad regiam pertineat nominationem, ex supradictis *cap.* III. *num.* 13. Nec etiam viris religiosis, quibus a Sede Apostolica fuerit indultum, ut ecclesias suas in proprios usus convertere possent, decedentibus earum personis, seu beneficiariis: nam rescripsit Alexander III: *quod nisi forte in indulgentia, puta privilegio Summi Pontificis id contineatur expressum, suo Episcopo inconsulto, in possessionem ipsarum eis non est licitum introire: quia per indulgentiam hujusmodi Episcopali juri non credidit derogari* (5). Et qui monitus non dimiserit, vel resignaverit beneficium sine concessione Episcopali occupatum sola patronorum voluntate, ab officio simul, et beneficio removendus est (6). Quoties autem duae institutiones acciderint, prior, *si cum adsensu patroni, et auctoritate Dioecesani Episcopi facta est, posteriori concessioni praefertur*: *alioquin illa debet praeferri, quamvis posterior, quae consensu patroni, et Episcopi auctoritate fulcitur* (7).

IX. Hinc sine consensu Episcopi Dioecesis, vel officialium suorum (qui hoc de jure possunt) clerici beneficia recipere, et

(1) *Cap. querimoniam* 9. *de jurep.* — (2) Rot. post *alleg.* 40. Pitonii *de contr. patr. num.* 27, juxta formam supra expositam cap. XVII. *num.* 22.

(3) *Cap. quod sicut* 28. *de elect.*—(4) *Cap. cum laici* 10. eod. 21. — (5) *Cap. pastoralis* 19. *de privilegiis.*— (6) *Cap. relatum tit. de jurep.*—(7) *Cap. suggestum* 20. *eod. tit.*

occupare non possunt (1). Officiales autem dicuntur Vicarii generales, quibus Episcopi committunt vices suas, qui possunt instituere vice Episcoporum, ut ibidem notat Glossa, et servatur in praxi: tametsi non possunt beneficia liberae collationis providere sine speciali mandato Episcopi sui. Eoque magis institutio fieri valet per Vicarium Capitularem Sede vacante (2).

X. Et ubi lis inter praesentatos de institutione contendentes ad Metropolitanum, vel Romanam Curiam, Rotamque speciatim devolveretur, institutio tam a judice Metropolitano, quam a Rotae Auditorio fit, quae succedit in locum Ordinarii (3).

XI. Judices tamen Commissarii, seu Delegati ad definiendam inter praesentatos litem super institutione, haud possunt instituere, sed post latam sententiam remittere debent ad Ordinarium institutorem eos, qui sunt instituendi (4).

XII. Quamvis vero in casu fundationis, aut dotationis hujusmodi institutio Episcopo, et non alteri inferiori reservari debet juxta decretum Tridentinum (5): nihilo tamen minus ad inferiores etiam Praelatos eam pertinere posse compertum est ex eodem Tridentino (6). Quapropter in praxi Abbates, aliique Praelati ordinariam habentes jurisdictionem beneficia ecclesiastica nedum per institutionem, sed per collationem quoque liberam provident. Eademque facultate instituendi potitur magnus Magister Militiae SS. Mauritii, et Lazari, vigore privilegiorum ei indultorum a S. Pio V, Gregorio VIII, Clemente VIII, et tandem a Benedicto XIV. (7)

XIII. Institutio quidem ad beneficia patronatus, tam laicalis simpliciter, quam mixti ex qualitatibus ecclesiastica, et laicali, etiamsi apud Sedem Apostolicam, et in Curia intra duas dietas, aut in mensibus Apostolicis vacaverint, per obitum eorum, quorum beneficia Sedi Apostolicae reservata sint, vel jure communi, vel extravagantibus Constitutionibus, vel Regulis Cancellariae, eorum institutio non ad Papam utique, sed ad

(1) *Cap. ex frequentibus* 3. *de instit.* — (2) *Ex cap.* 1. *de institutionibus in* VI. —(3) Clem. *Auditor de rescriptis*, Piton. *alleg.* 22. *num.* 34. —(4) *Cap. super eo de offic. delegat.* Mantic. *dec.* 211. *num.* 3.—(5) *Sess.* 14. *de reform. cap.* 12.— (6) *Sess.* 25. *cap.* 9. *de refor.* —

(7) Per literas in forma Brevis datas x. Kal. Sept. 1744, et vulgatas *tom.* 1. *Bullarii constit.* 104.

Ordinarios spectat, ex receptissima sententia, quam usu vigere tradit Rigante (1).

XIV. Sunt enim beneficia patronalia laicorum exempta a quibusvis reservationibus non modo Regularum Cancellariae, sed etiam clausis in corpore juris (2).

XV. Beneficia tamen de jurepatronatus ecclesiastico maxime obnoxia sunt reservationibus Apostolicis etiam Regularum Cancellariae, ut patebit ex infra dicendis *cap.* XXIII. Tametsi Papali. Sede vacante patroni etiam ecclesiastici possunt praesentare, suoque patronatus jure uti in mensibus etiam apostolicis, non obstantibus Cancellariae regulis, quod arguit Rigante (3). Quia reservationes discontinuae cessant ob mortem Pontificis (4).

XVI. In multis tamen casibus beneficia patronatus laicalis a Sede Apostolica conferuntur, de quibus in *sequ. cap.* XXIII. opportunius dicam.

XVII. Ex hactenus dictis facile intelligitur caussas beneficiales super institutione praesentatorum ad ecclesias, et beneficia de jurepatronatus etiam laicali ad forum privative ecclesiasticum illius Dioecesani Episcopi, vel Ordinarii pertinere, cujus est potestas spiritualis instituendi, tam si praesentati solummodo contendant de institutione, quam si patroni etiam de pertinentia, aut existentia patronatus litigent. Exploratissima enim est regula juris, quod judex competens in caussa principali omnes incidentes in ea quaestiones cognoscere, et definire debeat (5). Quaestionesque super jure praesentandi ita conjunctae sunt caussae institutionis ad beneficium ecclesiasticum mere spiritualis, quod nonnisi ecclesiastico judicio debeant definiri (6).

XVIII. Scitissimum est juspatronatus quidem non esse quid

---

(1) *Tom.* 1. *in reg.* 1. *Cancell.* §. 1. *num.* 328, *et* 329, ubi citat. Coccinum *dec.* 1343. *num.* 6, *et* 7, Lotter. *lib.* 2. *qu.* 8. *num.* 8, Pirhing. *in jus can. tit. de praeben. num.* 324, et Covarr: *pract. qu. cap.* 36. *nu.* 5. —

(2) Card. de Luca *de jurep. disc.* 55. *num.* 24, Molin. *tom.* 2. *dec.* 542. *num.* 20, gl. *in cap.* 2. *de praeb. in* 6 *ver. collatio.*

(3) Ex *cap. si apostolicae* 36 *de praeb. in* VI. *Proem. ad comm. Reg. Cancell. tom.* 1. *num.* 68.—(4) *Tract. de beneficiis cap.* V. *num.* 38, *et* 39. (5) *L. quoties* 3. *Cod. de judic. l. ult. Cod. ubi, et apud quem cognitio.* — (6) *Cap. quanto* 3. *de judic. cap. praeterea de transact. et cap. de jure vero* 16. *de jurepatr.*

spirituale, quippe quod laici quasi possident, et exercent, donant, legant, ac transferunt in heredes, ac successores cum universitate bonorum, aliisque titulis tam inter vivos, quam caussa mortis. Sed canones, leges, et mores qua communes, qua municipales ob connexionem patronatus temporalis cum institutione spirituali remiserunt ecclesiastico judicio controversias quoque patronorum praeambulas institutionibus beneficiariorum: exceptis solummodo caussis patronatuum regiorum, vel adnexorum feudis, et universitati bonorum (1).

XIX. Definiturus itaque loci Ordinarius quaestiones beneficiarias, quoties patronorum suffragia in pluribus, ac diversis personis praesentandis divisa cognoverit, instituere debet praesentatum a majori parte compatronorum, juxta regulam Concilii Lateranensis sub Alexandro III.(2) commemoratam in superiori *cap.* XV *num.* 22. Igitur, ut cecinit Prudentius (3).

Servemus leges patrias, infirma minoris,
Vox cedat numeri, parvaque in parte silescat.

Nec interest, utrum duo solum praesententur, an plures: nec utrum major pars praesentantium concordium respondeat uni tantum parti minori, an singulis minoribus partibus, quae minores simul junctae unam majorem excedant. Si enim ex decem compatronis non collegialiter, sed singulariter praesentantibus quatuor primum, tres secundum reliqui tres tertium praesentaverint, primus erit instituendus, quoniam quatuor pro eodem vota ternis secundi, ac tertii praesentati suffragiis separatim majora sunt, licet minora conjunctim (4). Secus tamen dicendum de praesentationibus plurimum collegialium. Gregorius enim IX. Capitulo Cumano rescribens (5), utramque electionem Archipresbyteri et Archidiaconi in Episcopum Cumanum irritavit, propterea quod neutram comperiit ad majorem totius Capituli partem pervenisse. Nam major pars personarum totius collegii spectanda est contempta omnino parte minore: adeo ut, si rite congregato collegio decem collegiales interfuerint, sex eorum concordes constituant partem majorem, et praesentationem

(1) Ex lege Concordatorum ann. 1741. *cap.* 6. *art.* 4, superius allegata *cap.* 2. *num.* 4, et 5.—(2) *In cap. quoniam de jurepatr.*
(3) *Lib.* 1. *contra Symmachum.*
(4) Gonzal. *in dict. cap. quoniam num.* 2, et Fagnan. *ibid. n.* 15. — (5) *In cap. Cumana Ecclesia* 50. *de elect.*

expleant; etiamsi reliquorum sex collegialium quatuor alium praesentarent (1).

XX. Verum si Episcopus eum, cui major patronorum numerus suffragatur, uti indignum respuerit, institutionem deberi praesentato a minori parte idoneo, generatim adfirmant Doctores. Quandoquidem Gregorius IX. (2) rescripsit Cantorem Nivernensis Ecclesiae electum Episcopum a minori parte Capituli confirmandum esse, dummodo repertus fuisset idoneus, excluso Decano per majorem Capituli partem electo, utpote indigno. Idemque mandavit Innocentius III (3). Haec nihilominus sententia vix locum obtinebit, dum scienter indignum nominaverint patroni, quos eo casu excidere jure suo aequum est (4).

XXI. Quoties vero indignitatem presentati penitus ignoraverint patroni majorem partem constituentes, admittere eos debet Episcopus ad alium idoneum praesentandum, praesertim si laici sint (5). Nam fere sine scandalo sortiri nequit effectum suum institutio praesentati a parte minori: eamque ob rem Antistes ecclesiam ordinabit, institutionemque faciet, sicut melius eam secundum Deum viderit ordinandam, ex consilio laudatae Lateranensis Synodi sub Alexandro III. *in d.cap.quoniam*, hoc est patronorum novam expectabit praesentationem personae idoneae intra quatuor menses: et etiam post eosdem lapsos, ubi patroni protestationem praemiserint contra cursum temporis. Quinetiam ecclesiastici ad novam praesentationem admittentur, dummodo semestre non effluxerit (6): ubi ratam habuit constitutionem Synodi dioecesanae Pampilonensis definientem non praesentato quidem a minori parte patronorum institutionem dari, sed novam expectari praesentationem omnium patronorum, qui indignum nominaverint.

---

(1) Lambertin. *lib.2. de jurepatr. par. 3.qu.4 art. 4*, Gonzal. et Fagnan. *ibid.* — (2) *In cap. congregato* 54. *de elect. Episcopo Silvanecten.*—(3) *Decretali ad Episcopum Praenestinum in cap. dudum 22. eod. tit.*—

(4) Ex dictis in superiori *cap. 20. num. 17, et seq.*—(5) Vallen. *ad tit. de jurep.* §.5, Barbos. *in cap. cum autem n.5 de jurep.* et textus Inn. III laudatus supra *in cap.* 20.*n.*18.—(6) Pirhing. *ad tit. de jurepatr. num.*104, et Bened. XIV *lib. 7. de Syn. dioec. cap.*70. *num.*6. qui haec firmavit auctoritate Rotae Romanae *dec.* 125, *et* 1105 *coram Coccino.*

XXII. Ceterum in nominationibus, et praesentationibus beneficiorum ad ecclesias etiam curatas, ubi major pars patronorum laicorum praesentaverit idoneum, major ejusmodi pars attenditur, inspecto dumtaxat numero personarum ex rationibus jam adductis (1). *Facilius namque invenitur, quod a pluribus senioribus quaeritur* (2).

XXIII. In electionibus autem ecclesiasticis secundum canones copulative requiritur et major, et sanior pars eligentium, quatenus dignior praesentetur, et instituatur, etiamsi major pars praesentantium non consenserit in eum, quae tunc inferior, et quae minor respectu judicii putatur ex supra expositis *dict. cap. xv num.* 24. Quemadmodum qui major est in honore, justior non est, sed qui justior est, major est, ex divo Chrysostomo (3): *Cum igitur in cunctis ecclesiis, quod pluribus et sanioribus fratribus visum fuerit, incunctanter debeat observari*, Concilium Lateranense III. sub Alexandro III. (4) decrevit: *ut nisi a paucioribus, et inferioribus aliquid rationabiliter objectum fuerit, et ostensum, appellatione remota praevaleat semper, quod a majuri, et saniori parte Capituli fuerit constitutum.* Pariter Concilium Lateranense IV. sub Innocentio III. praescribens formam canonicarum electionum mandavit, *ut is collatione habita eligatur, in quem omnes, vel major, et sanior pars Capituli consentit. Itaque in ordinatione Praepositi ille constituatur, quem sibi omnes concors Congregatio secundum timorem Dei, sive etiam pars Congregationis (quamvis parva) saniori consilio elegerit* (5). Quem canonem Paleae inscriptum, atque in vetustioribus Gratiani codicibus desideratum, Romani Correctores notant esse desumptum *ex cap.* LXIV. *regulae divi Benedicti.*

XXIV. Quoniam vero lex ista praeponendi saniorem, licet minorem Collegii partem in electionibus quotidiana dissidia caussabatur, ut liquet ex voluminibus decretalium *sub tit. de electionibus*, ob publicationem suffragiorum coram tribus scrutatoribus, et collationem meriti ad meritum inter electos, et zeli ad zelum inter electores fieri solitum temporibus Concilii Lateranensis, ut censet Gonzalez (6), usus deinde invaluit emittendi suffra-

(1) *In cap. xv. num.* 22, 26, *et* 27. — (2) *can. de quibus caussis dist.* 20. — (3) *In can. multi* 12. *dist.* 40. — (4) *In cap.* 1. *de his quae fiunt a majori parte Capituli.* — (5) *Ex can.* 14. *dist.* 16. — (6) *In cap.* 57. *de elect. num.* 7.

gia secreta per schedulas; praesertim post Tridentinum Concilium, quod districte praecepit electiones per vota fieri debere, ita ut eligentium nomina numquam publicarentur (1). Exinde factum est, ut exoleta publicatione suffragiorum, et collatione meriti, atque zeli, sanior ipso jure praesumatur hodie pars numero major tam eligentium, quam praesentantium ecclesiasticorum, ubi persona idonea eligatur, vel praesentetur ad beneficium sine cura animarum; nullusque reclamandi locus detur minori parti eligentium patronorum, etiamsi digniorem praesentaverint. Quidquid aliter sit de beneficiis patronalibus cum animarum cura, ad quae digniorem praeeligere debent patroni ecclesiastici, ex supradictis *cap. xx. num.* 21.

XXV. Singuli praesentatorum si aequalia patronorum vota sortiantur, datur Episcopo facultas gratificandi, puta instituendi ex pluribus praesentatis aeque idoneis eum, quem ipse maluerit. *Nam illud durum est dicere, si, quum duobus beneficium conferre non possit Episcopus, elegit alteri conferre, electione injuriam alteri intulisse:* quemadmodum Ulpianus censuit nullum crimen electione servum contraxisse, qui uni dominorum auxilio fuit, quum ambobus in vitae discrimine positis auxilium ferre non potuit (2). Qua ex lege regulam juris deduxere Doctores, *in re pari locum esse gratificationi.* Eodemque jure si duos patronus laicus praesentando cumulaverit, quis eorum alteri praeferatur, *judicio* Episcopi credidit relinquendum Lucius III. (3). Quia in paritate vocum neuter praesentatorum jus quaesitum habet ad institutionem (4).

XXVI. Aequitatem juris nihilominus sequi debet in gratificando Episcopus, suoque arbitrio uti, non abuti tamquam aequus, et bonus vir. Ut enim S. Leo ad Anastasium Thessalonicensem Episcopum scripsit: *si forte vota eligentium in duas se diviserint partes, Metropolitani judicio is alteri praeferatur, qui majoribus et studiis juvatur, et meritis* (5). Proinde *grave nimis est, et absurdum, quod quidam ecclesiarum Praelati quum possint viros idoneos ad ecclesiastica beneficia promovere, assumere non verentur indignos, quibus nec morum*

(1) *Sess.* 25. *de regular. cap.* 6. (2) *L. si quis in gravi* 3. §. *si cum omnes* 4. *D. Silanianum. ad* —(3) *In cap. cum autem* 24. *de jurepatr.*— (4) Piton. *alleg.* 52. *num.* 15, le Roye *ad cap.* 24. *de jurep.* — (5) *Can. si forte ult. dist.* 63. —

honestas, *nec litterarum scientia suffragatur*, ex sanctione Concilii Lateranensis sub Innocentio III (1). Qua de re merito conquestus est divus Hieronymus praelatum ecclesiae aliquando constitui non consilio Dei, sed secundum pravum cor nostrum (2). Et S. Gregorius Nazianzenus, vulgo Theologus in apologetico: *heri sacrorum direptores* (ait), *hodie Sacerdotes: heri a sacris alieni, hodie sacrorum Principes: veterani militia, tyrones pietate, beneficio humanae gratiae, non spiritus.*

Compatronum, et consanguineum fundatoris proinde praeferat extraneo Episcopus gratificaturus, (3) ob remunerationem sanguini eorum, qui fundaverint Ecclesias, debitam, expositamque supra (4). Atque inter plures consanguineos proximiorem anteponat remotiori, ex auctoritatibus adductis (5). Itemque conjunctum ex utroque latere paterno, et materno unius lateris consanguineo (6).

XXVII. At vero consanguineus patroni praesentantis titulo officii, aut dignitatis, non jure familiae, vel hereditatis, aut descendentiae fundatoris nullum jus habet ad postulandam gratificationem (7). Quemadmodum nec aliquis compatronorum de Universitate, ad quam medietas patronatus pertineat, sine qualitate praedilecti sanguinis fundatorum (8). Quam exceptionem firmasse videtur Innocentius III. (9) dum suspectam habere dixit petitionem laicorum, si consanguinitate, vel affinitate conjungerentur personae instituendae. Atque divus Hieronymus (exemplo Moysis, qui propriam dignitatem filiis, et posteris suis non reliquit, sed extraneum de alia tribu elegit, ut sciremus non sanguini deferendum esse, sed vitae) conqueritur non eos ad ecclesiasticas dignitates promoveri *quos plus cognoscant ecclesiae prodesse*, *sed quos vel ipsi amant*, *vel quorum sunt obsequiis deliniti*, *vel pro quibus majorum quispiam rogaverit*.

XXVIII Praesentatus etiam privative ab uno patrono, qui alios non cumulaturum juraverit, praeferri debet praesentato

---

(1) *In cap. grave nimis* 29. *de praeb.*
(2) *Can. audacter* 18. C. VIII *qu.* 1 — (3) DD. apud Piton. *Alleg.* 52.*num.* 13.—(4) *In cap.*21.*num.* 12— (5) *Cap.* 2. *num.* 7—(6) Rigant. *Tom.* 2. *in reg.* XVII. *Cancellar. num.* 214—(7) Rigant. *Ibid. num.* 216—(8) *Id.num.*210—(9) *In cap. tuam* 10. *de aetat, et qualit.*

cumulative: quia privativa praesentatio pinguiorem habet vocem, quam cumulativa (1).

XXIX. Eademque ratione vocis pinguioris praesentatum ab eo, qui fundavit simul, ac dotavit beneficium, anteponendum esse praesentato per constructorem: itemque praesentatum ab herede in majori parte hereditatis instituto, advertit ibidem Rigantius *num.* 205, *et* 206.

XXX. Haec tamen Rigantii doctrina vix locum habebit in patronatu mere familiari, aut gentilitio, in quo in capita praesentant patroni: ideoque voces duorum fundatoris heredum inaequaliter institutorum aequales habentur de rigore juris, tametsi altera pinguior respectu majoris quotae hereditariae locum dare possit gratificationi. Secus autem se res habet in patronatu hereditario, vel mixto, in quo patronorum vota computari in stirpes secundum quotas hereditatis, jam ostendi superius (2), adeo ut heres majorem quotam sortitus praesentando det non equalem coheredi quotae minoris vocem, sed majorem, quae gratificationem excludit, et necessitatem Episcopo infert instituendi praesentatum ab illo.

XXXI. Ubi ad institutionem postulandam duo concurrerint, alter a patrono vero, alter a putativo, et quasi possessore patronatus, uter eorum esset praeferendus, opportune dictum est supra (3).

XXXII. Ceteras qualitates personales in paritate vocum gratificationem moderantes persequi nunc operae pretium est. Rationabili aequitati, et sacrorum canonum institutis consentaneum est, ut cives exteris, et indigenae alienigenis in beneficiorum collatione praeferantur. Curent igitur Episcopi, ut quoad vitae testimonium, et meritorum ratio patitur, semper ad beneficia ejusdem Civitatis, aut Dioecesis respective clerici assumantur, ex decreto Synodi Provincialis Neapolitanae ab Cardinali Cantelmo celebratae (4).

XXXIII. Itidem inservientes Ecclesiae anteferri debent aliis, qui nullam in ea famulatum praestiterint ob debitam laboris

---

(1) Rigant. *loc. cit. num.* 207.—(2) *In cap.* x. *num.* 4, *et cap.* xv. *num.* 35:

(3) *In cap.* xix. *num.* 37, *et seq.* (4) ann. 1699. *tit.* 9. *cap.* 1. *num.* 35.

remunerationem (1). Quum denario fraudari non debeant in vinea Domini operantes (2). *Habeat,* juxta epistolam divi Gregorii M. (3), *unusquisque fructum suae militiae in ecclesia, in qua suam transegit aetatem: in aliena stipendia minime alter obrepat, nec alii debitam alter sibi vindicare audeat mercedem.* Tametsi institutionem, et gratificationem extranei tunc non esse irritam animadvertit Glossa (4).

XXXIV. Educatos in Seminario, qui morum studiorumque laude commendentur, ceteris paribus praeferendos esse ad beneficia, officia, et dignitates, constitutum est in Synodo Neapolitana Cardinalis Pignatelli (5). Hos enim pueros in Collegio a teneris annis ad pietatem, et religionem informatos, ex Tridentini Concilii decreto (6), Episcopi juxta eorum aetatem, et progressum in disciplina ecclesiastica, partim ecclesiarum ministerio addicere debent, partim collegio erudiendos retinere, ut collegium hoc Dei ministrorum perpetuum Seminarium sit.

XXXV. Viros itidem literatos ob utilitatem ecclesiae universalis extollendos esse ad praebendas, canonicatus, dignitates, cautum est sacris canonibus. Nam Concilium generale sub Innocentio III. damnat Ecclesiae Praelatos, qui *ad ecclesiastica beneficia promovent illos, quibus nec morum honestas, nec litterarum scientia suffragatur* (7). Praetereaque sublimes, et litteratas personas majoribus esse beneficiis honorandas statuit (8). *Insuper cum docti in Dei ecclesia velut splendor fulgeant firmamenti, ex quibus postmodum copia possit haberi doctorum, qui velut stellae in perpetuas aeternitates mansuri, ad justitiam valeant plurimos erudire: quibus proprii proventus ecclesiastici non sufficiunt, ad necessaria subministranda Praelatos teneri* rescripsit Honorius III. (9).

XXXVI. Constitutos etiam in majori ordine, vel clericalis militiae gradu potiores inferioribus in adeptione beneficiorum

---

(1) *Can. miramur* 5. *dist.* 61, Lára *de anniversar., et Capellan. lib.* 2. *cap.* 3. *num.* 19. Garz. *de benefic. par.* 7. *cap.* 9. *num.* 8.—(2) *Cap. fin. de magistris.*—(3) *In can. nullus invitis* 13. *dist* 61.—(4) Ibidem *Ver. Civitatis, et in cap. ne pro defectu* 41. *de elect. ver. ipsius.*

(5) *Tit. de Seminario* §. 13.—(6) *Sess.* 22. *cap.* 18.—(7) *Cap. grave nimis* 29. *de praebendis.*—(8) *In cap. de multa* 28. *eod. tit.*—(9) *In cap. super specula* 5. *de magistris.*

et praebendarum, puta presbyterum diacono, hunc subdiacono et sic deinceps fore habendos rescripsit Gregorius IX (1). Ut is gradu ceteros antecedat, quem stipendia meliora, vel labor prolixior fecerit anteire, quemadmodum de ordine militiae saecularis servando jusserunt Imperatores Valentinus, Theodosius,et Arcadius (2). Qua ratione seniorem juniori praeferendum, scirpsit Fargna (3).

XXXVII. Quemadmodum et Clericum laico ceterisque opus habentibus dispensatione ad clericatum, vel beneficium obtinendum (4).

XXXVIII. Nobilem ignobili (5). Pauperem, et inopem, eo que magis nobilem depauperatum diviti. Nam *grandis culpa, si sciente te fidelis egeat; si scias eum sine sumptu esse, fame laborare, aerumnam perpeti, qui praesertim egere erubescat*, inquit divus Ambrosius (6).

XXXIX. Has, ceterasque id genus qualitates dignum gratificatione ceteris paribus indicantes recenset sapientissimus Papa D. N. Benedictus XIV. (7).

XL. Multum nihilominus praevalet hac in re judicium Episcopi prudentis, qui personae meliori non simpliciter, sed inspectis circumstantiis gratificationem dispensabit. Nam juxta monitum divi Ambrosii (8): *perfecta liberalitas fide, caussa, loco, tempore commendatur*. Et S. Thomas (9): *Contingit quandoque* (ait) *aliquem esse meliorem simpliciter, qui tamen non esmelior quantum ad hoc, quod beneficium percipiat: quia aliquis forte potest ecclesiam magis juvare vel per consilium sapientiae, vel per auxilium potentiae, vel quia servivit in ecclesia. Non ergo Episcopus tenetur semper dare meliori simpliciter, sed tenetur dare meliori quoad hoc. Non enim potest esse, quod Episcopus unum praeferat alteri, nisi propter aliquam caussam. Quae si quidem pertineat ad honorem Dei, et utilitatem ecclesiae, jam quantum ad hoc ille est me-*

---

(1) *In cap. statuimus 15. de majoritate et obed.*—(2) *In l. nemo agentium 2. Cod. de officio magistri officior.*—(3) *Par. 2. can. 9, et seq. cap. 12.*—(4) *Vivian. par. 2. lib. 12. cap. 9. num. 29.*—(5) Lambertin *par. 3. lib. 2. qu. 3. art. 2.*—(6) *Lib. 1. de officiis in can. non satis 14. dist. 86.*—(7) *In sua Cancellariae Reg.* XVII.—(8) *In cit. can. non satis dist. 86.*

(9) *Quodlib. 6. qu. 5. art. 3.*

lior: si autem illa caussa ad hoc non pertinet, erit acceptio personarum, quae tanto est gravior, quanto in rebus divinis committitur.

XLI. Quandoque pro bono pacis inter plures praesentatos conciliandae potest Episcopus auctoritate ordinaria beneficium alteri concedere, alteri pensionem annuam reservare persolvendam a beneficiario instituto, quoadusque vixerit, non a successoribus beneficiariis (1). Ubi Alexander III. adprobavit, quod judices commissarii ex arbitraria ipsorum potestate, non ex pactione partium confirmassent unum ex duobus electis ad Prioratum cum obligatione quotannis solvendi viginti libras de redditibus, et quadraginta de proventibus Prioratus in beneficium alterius electi, hoc solum adhibito moderamine, ut non dignitas Prioratus, sed persona Prioris maneret ad eam praestationem onerata, et Priore defuncto successor ipsius ad eamdem nullatenus teneretur. Hoc excepto casu non potest Episcopus beneficiarium instituendo pensione onerare, ex regula rubricae Decretalium, *ut beneficia sine deminutione conferantur*. Sed solum Romani Pontifices reservant pensiones.

XLII. Ceterum lite pendente inter praesentatos, tam si adhaeserint, nec ne praesentantes, quae ultra quadrimestre perduraverit, non permittitur Episcopo beneficium libere conferre (2). Ubi laudatur Synodus Oxoniensis (3), quae cavit, ut, lite indecisa post quatuor menses, *Episcopus nulli ecclesiam illam conferat pro hac vice, nisi de utriusque patroni consensu, ne saltem aliquod praejudicium alteri patronorum videatur generari, si postmodum evicerit juspatronatus*. Idque optimo jure nititur: lis enim protracta impedit, quominus alterum cumulando praesentent patroni, quibus propterea impeditis currere non debet terminus ad praesentandum, ex supradictis. (4) Hinc intelligere licet in desuetudinem abiisse, vel contraria consuetudine abrogatas constitutiones Alexandri III. (5), quibus Episcopo data erat facultas ordinandi personam idoneam in ecclesia, si quaestio patronatus intra quatuor, vel sex menses non definita fuisset. Ad horum textuum explicationem

---

(1) *Cap. non essent 21. de praebendis.*—

(2) Wan-Espen *par. 2. tit. 25. cap 5. num. 46.*—(3) ann. 1222. *can.* 5.—(4) *Cap.* XVII. *num.* 13. *et seq.*—(5) *In cap. quoniam*, 3, *et cap. eam te decet 22. de jurepatr.*—

videantur, quae dixi (1). Consuetudinem istam probasse videntur novissima Concordata *an.* 1741. *cap.* IV. *art.* 6. Nam inibi cantum legitur tam praesentatos clericos, quam laicos simpliciter nominatos intra quadrimestre sese coram Ordinario sistere debere: idque satis esse laico nominato ad litem prosequendam super institutione nonnisi post finitam caussam concedenda victori. Quanto autem tempore lis definienda foret, nihil dictum in Concordatis.

XLIII. E re nata si quaeres, an Ordinariis praescriptum sit spatium temporis ad instituendos praesentatos sub poena devolutionis? Respondeo negative juxta receptam conclusionem Abbatis (2). Quoties enim patroni intra legitima tempora rite presentaverint, Episcopus, et quilibet ordinarius collator nullo jure arctatur ad explendam institutionem intra aliquot menses, eamque si distulerit diutissime ultra sex etiam menses, non devolvitur ad Metropolitanum, neque ad Papam facultas instituendi (3). Praesentatus enim non debet ob alienam negligentiam sine culpa sua privari jure quaesito ad obtinendam Episcopalem institutionem, nec subire onus adeundi Sedem Apostolicam cum dispendio haud modico.

XLIV. Dum vero patroni praesentare intra tempus jure praefixum neglexerint, Episcopus liberam beneficii collationem faciet intra sex menses ex decreto Concilii Lateranensis sub Alexandro III. (4). Quibus elapsis, facultas conferendi ipso jure devolvitur ad Metropolitanum, et gradatim ad Papam (5).

XLV. Ob negligentiam itaque patronorum intra legitima tempora non praesentantium Episcopus confert *non jure* quidem *devoluto*, sed *ordinario*: dici enim non potest ad Episcopum devolvi a patronis negligentibus facultatem instituendi vel con-

---

(1) *In cit. cap.* XVII. *num.* 3, *et seq.*

(2) *In cap.* 2. *de concess. praeb. et cons.* 28. *num.* 2. *part.* 2. —(3) Rot. *dec.* 316. *num.* 9. coram Ubaldo, *et dec.* 365. *num.* 10. coram Lancetta, Barbos. *de potest. Episc. alleg.* 72. *num.* 191, Piton. *alleg.* 87. *num.* 14, et Rigant. *ad reg.* 42. *Cancell. nu.* 12. *tom.* 3.—(4) *In cap. nulla* 2. §. *cum vero de concess. praeb. cap.* 41, *et ult. de elect. et cap. quamquam de elect. in* VI. (5) *Cap. licet* 3. *de supplen. neglig. praelator. et cap. quia diversitatem de concess. praeb.* Quod expositum fuit *in tract. de beneficiis cap.* VIII. *num.* 7.

ferendi, quam ii non habebant umquam : sed solummodo eximitur a servitute, vinculoque praesentationis provisio Episcopi ordinaria (1). Ab inferiore autem Collatore ad superiorem recte datur gradalis devolutio, de qua *in seq. cap.* XXIV.

XLVI. Collationi beneficiorum de jurepatronatus privatorum locum dat sola negligentia patronorum, sed in patronatibus regiis sine aliqua Principum negligentia saepe usuvenit collatio pro institutione. Plura enim beneficia, quae ad regiam pertinet collationem, Rex D. N. jure plenario confert, vel ex privilegio Sedis Apostolicae, vel ex immemorabili consuetudine, quemadmodum et aliorum Regnorum Principes. De quo plura dicta sunt *in tract. de beneficiis cap.* VII. *num.* 5, *et seq.*, atque in hocce *tract. cap.* III. *num.* 13. Talia beneficia regiae collationis profana potius, et saecularia, quam spiritualia, et ecclesiastica esse putavit Molinaeus (2). Sed illum jure merito refellit Ludovicus Thomassinus (3), et Wan-Espenius (4). Qui rectius opinantur eadem patronatuum regiorum beneficia primitus fuisse temporalia officia, et ministeria in Oratoriis Principum arbitrio ipsorum sine auctoritate episcopali fundata, et clericis ad nutum amovibilibus plerumque concessa: sed labente tempore sensim transivisse in beneficia vere ecclesiastica, et perpetua, salvo iisdem Principibus primaevo jure collationis liberae.

CAP. XXIII.

DE DEROGATIONIBUS PATRONATUS, ET PROVISIONIBUS PONTIFICIIS.

I. Derogari patronatui idem significat, quod deminuere jura patronorum.
II. Derogatio aut specialis, aut generalis est.
III. Derogationem quamlibet vetuit Synodus Tridentina.
IV. Ob id Episcopi omnino destituuntur facultate derogandi.

---

(1) Le Roye *in prologomenis cap.* 28, et Van-Espen. *par.* 2. *tit.* 25. *cap.* 5. *num.* 25, quidquid aliter scripserit Rigantius *ad reg.* 42. *Cancellar. num.* 13. *tom.* 3. — (2) *Ad reg. de infirm. resignant. nu.* 186. — (3) *Par.* 4. *lib.* 2. *cap.* 22. *nu.* 12. — (4) *Par.* 2. *tit* 25. *cap.* 9. *num.* 11.

V. At Summus Pontifex tam generali constitutione, quam speciali provisione potest juribus patronorum derogare.

VI. Pontificiae derogationes, et reservationes in ecclesiasticis patronatibus usuveniunt.

VII. Nisi aliter in fundatione cautum sit.

VIII. Laicorum vero patronatus Sedis Apostolicae derogationibus ut plurimum non subjacent.

IX. Idem dicendum est de patronatu mixto, aut ex privilegio oneroso.

X. Medietati patronorum Papa passim derogat.

XI. Et haec derogatio non subjacet Regulae de verisimili notitia.

XII. Quia hujus derogationis gratiam obtinuerit, debet intra quatuor, vel sex menses exhibere nominationes medietatis patronorum.

XIII. Eorum scilicet, qui fuerint in quasi possessione praesentandi, sine respectu ad litigantes super pertinentia patronatus.

XIV. Effluxo tempore ad praesentandum Papa etiam confert beneficia patronalia.

XV. Quandoque item derogat majori parti compatronorum favore compatroni.

XVI. Pariter vacantia apud S. Sedem, vel in Curia per obitum libere confert.

XVII. Aut per promotionem ad Episcopatum.

XVIII. Aut per decretum cum clausula irritanti in provisione beneficii incompatibilis.

XIX. Solus enim Papa indulget retentionem beneficiorum incompatibilium.

XX. Litigiosa quoque beneficia conferuntur a Summo Pontifice cum derogatione patronatus.

XXI. Ab eoque solum adprobantur resignationes in favorem certae personae cum consensu patronorum.

XXII. Aut cum reservatione pensionis.

XXIII. Etiamsi resignentur beneficia regii patronatus.

XXIV. Quid si ea permutentur?

XXV. Collationes pontificiae beneficiorum cum derogatione patronatus, consentientibus patronis exequutioni demandantur.

XXVI. Pariter derogationes qualitatibus sacerdotii, aliisque a fundatore volitis.

XXVII. Pontificiae constitutiones quae solummodo res spirituales, vel personas beneficiariorum tangunt, maxime observantur.

I. *Derogatio* legis apud Jureconsultos idem plerumque sonat, quod aliquam legis partem detrahere, vel minuere: *abrogatio* vero totam legem tollere, et enervare. Id ex illis Tullii verbis (1) intelligimus: *Indignum est* (ait) *de lege aliquid derogari, vel legem abrogari.* Similiter in re beneficiaria derogatio patronatus nil aliud est, nisi per pontificiam constitutionem generalem vel provisionem particularem jura patronorum deminuere, et infringere.

II. Quae duplex est, *specialis* nimirum, et *generalis*. Derogatione *speciali* confertur beneficium de jurepatronatus sine patronorum vel omnium, vel partis eorum consensu pro illa vice dumtaxat, facultatem nominandi, et praesentandi eis pro futuris vacationibus reservatur, vel etiam alicui destituto qualitatibus, aut ordinibus per fundatorem in persona beneficiarii requisitis. *Generalis* autem derogatio dicitur, et continetur in extravagantibus constitutionibus Pontificiis, et decretis, et regulis Cancellariae, quae juribus patronorum adversantur contra juris communis, vel consuetudinarii regulas.

III. *Sicuti legitima patronorum jura tollere, piasque fidelium voluntates in eorum constitutione violare non est aequum*, juxta Tridentinum (2), *sic ratio postulat, ut quando ex beneficiorum quorumcumque erectione seu fundatione, aut aliis constitutionibus, qualitates aliquae requiruntur, seu certa illis onera sunt injuncta, in beneficiorum collatione, seu in quacumque alia dispositione eis non derogetur; sed id quidem observetur, ut eorum qualitatibus, vel ordinibus, nihil in ulla provisione detrahatur, et aliter facta provisio subreptitia censeatur*, ex eodem Tridentino (3)

IV. Ordinariis locorum idcirco nulla omnino potestas dero-

(1) *Lib. 2. de Inventione.*
(2) *Sess. 25. de reform. cap.* 9.—(3) *Dict. sess. 25. cap.* 5 *de reform.* —

gandi competit juri praesentandi, aliisque in fundatione constitutis legibus, vel qualitatibus, nec tollendi umquam jus alicui quaesitum. Quod enim jure publico statutum est, privatorum arbitrio derogari minime potest (1), nec generale canonum constitutionem valet inferiorum auctoritas immutare (2). Collationes ideo, et provisiones Episcoporum, aliorumque Praelatorum, spretis patronis, per superiorem revocandae sunt (3). Nisi factae sint jure devoluto ob lapsum temporis, vel ob incapacitatem indigni praesentati, vel ob deficientem existentiae, vel pertinentiae patronatus probationem.

V. De Summo tamen Pontifice secus dicendum, qui absolutam, supremamque potestatem habens dispensandi sacris disciplinae canonibus, etiam Conciliorum generalium, potest profecto juribus tam titulo gratuito, quam oneroso quaesitis fundatorum, et patronorum, sive illi ecclesiastici sint, sive laici derogare, juxta sententiam in Romana Curia receptam: quin ea etiam abrogare, et prorsus revocare in totum; qua potestate usos fuisse in veteri disciplina per modum legis communis Gelasium I, et divum Gregorium M. compertum est ex superius dictis (4). Tum in nova disciplina plures patronatuum concessiones etiam generales revocarunt Bonifacius IX, aliique tempore schismatis Pontifices, post Innocentius VIII, et Hadrianus VI, et Tridentinum (5), ut supra commemoratum est (6). Tandem singuli Summorum Pontificum in suis Cancellariae Regulis eadem derogandi facultate generali maxime utuntur. Praetereaque speciatim, invitis etiam, spretisque patronis beneficia de jurepatronatus, quoties vacaverint, libere conferri posse ab Sede Apostolica, fatentur Doctores.

VI. In praxi tamen conclusio ista plures accipit limitationes, ex nostris praesertim moribus, legibus, rebusque judicatis. Vix enim in patronatu *ecclesiastico* ea locum obtinet generatim. Nam ecclesiasticum juspatronatus apostolicis reservationibus, et affectionibus subjacens non modo clausis in corpore juris, verum etiam inductis per regulas Cancellariae, derogationes pon-

---

(1) *Cap. si diligenti* 12. *de for. competenti.* — (2) *Cap. requisisti* 15. *de testamentis.* — (3) *Cap. decernimus* XVI. *qu.* 7 *et cap. ex insinuatione* 14. *de jurepatronatus.*

(4) *Cap.* I. *num.* 15, *et* 19. — (5) *Sess.* 25. *de reform. cap.* 9.
(6) *Cap.* VIII. *num.* 13, *et seqq.* —

tificias passim patitur tam expressas, quam tacitas atque implicitas; adeo ut per collationem, in qua Papa nullam faciat patronatus mentionem, censeatur implicite, ac simpliciter ei derogatum (1). Quoniam Pontifex tamquam supremus dominus, et administrator bonorum, et jurium ecclesiasticorum nemini facere injuriam, nec jus quaesitum tollere videtur praeveniendo, et supplendo vices patronorum ecclesiasticorum sibi subditorum illis in rebus, quas e munificentia, et benignitate Sanctae Sedis obtinuerint. Quas ob res Innocentius III. probavit reservationem ecclesiae de jurepatronatus ecclesiastico factam a Legato Sedis Apostolicae, cujus jurisdictioni laicos patronos non subesse innuit (2).

VII. Verum si fundator in limine fundationis exemptum a reservationibus, et affectionibus apostolicis maluerit expresse patronatum ecclesiasticum: tam si ab initio cum qualitate ecclesiastica [illegible] servatus sit, quam si primum cum qualitate laicali perso[illegible] quibusdam laicis reservatus, deinde in casu deficientium laicorum ad juspatronatus vocatorum ad ecclesiasticos transferri jusserit: tunc voluntas fundatoris proculdubio servanda est ad excludendas reservationes, et affectiones, ut Rota definivit (3), idemque Pitonius pluribus comprobavit (4). Qui nihilominus rectissime subdit expressa tantum voluntate fundatoris, non autem tacita id constitui posse. Ideoque si patronatu laicali primum reservato hac lege, ut patroni in omnibus, et singulis vacationibus, vel toties quoties beneficium vacare contigerit, nominare deberent ac praesentare, postquam extincta patronorum laicorum linea ad ecclesiasticos devolvatur jus praesentandi, assumpta qualitate ecclesiastica; exclusio reservationum locum amplius non habebit, neque extendenda ad patronatum ecclesiasticum, quia praesumitur fundator sese conformasse regulis juris communis,

---

(1) Rota coram Cavalerio *dec.* 268, *et* 547, Gregorio *dec.* 48, Buratto *dec.* 103, Gonzalez *ad regul.* 8. *Cancell.*, *glossa* 18. *num.* 6, *et* 7. de Luca *disc.* 65. *de jurepatr. num.* 18, *et disc.* 69. *nu.* 9, Wan-Espen *par.* 2. *tit.* 25. *cap.* 2. *num.* 25.—(2) *In cap. cum dilectus* 28. *de jurepatr. et cap. dilectus* 4 *de offic. legat.*

(3) *In Parmens. beneficii coram Scotto* impressa apud Piton. *discept. eccl.* 25. *num.* 47. *et seq.* — (4) *Ead. discept. num.* 21, *et sba. et alleg.* 69. *num.* 3, *et* 4.

patronatum laicalem efficientis ecclesiasticum ob transitum illius ad ecclesiasticos, ex pluribus Rotae decisionibus laudatis (1).

VIII. At juspatronatus laicale, quod ex fundatione, vel dotatione, et jure communi competat, ab omnibus Apostolicae Sedis reservationibus eximitur clausis etiam in corpore juris (2): eoque vel maxime regulis Cancellariae (3). Quamobrem prudentissimi Pontifices antedicta potestate derogandi patronatibus laicorum uti non consueverunt, nisi urgens necessitas, et ratio aliter suasisset. Exploratum porro est usque ab aevo Gregorii IX. praxim viguisse in Curia Romana, et usquemodò vigere non conferendi ibidem beneficia de jurepatronatus laicorum sine consensu, et praesentatione patronorum (4).

IX. Itaque ad *speciales* quod attinet derogationes, patronatui laicali neque in *totum*, neque *majori* patronorum praesentantium *parti* in praxi derogatur.

X. De mixto patronatu idem dicendùm est, quod de laicali simpliciter. Patronatui mixto ex qualitate ecclesiastica, et laicali in totum derogari, scribit Pitonius (5). Qui tamen subdit (6), abstinere nihilominus Papam à totali derogatione patronatus mixti. Sane quod ad derogationem odiosam, et juri communi adversantem praevalere debet in mixto patronatu qualitas laicalis tamquam favorabilior, ex superius traditis *cap.* III. *num.* 10, etiamsi majori ex parte ad ecclesiasticos, minori ad ecclesiasticos pertineat, et etiamsi patroni laici consenserint, derogari non posse patronatum mixtum tenent Cabassutius, et Rigantius (7). Et haec ratio extenditur ad patronatum quaesitum etiam ex privilegio indulto ob caussam onerosam praepollentem, qui tunc aequiparatur patronatui justitiae, ex supradictis *cap.* VIII *num.* 8; ideoque exemptus habetur a reservationibus, et derogationibus Pontificiis (8).

XI. Frequentissima tamen est, et quotidie in Regno exequu-

---

(1) *In dict. alleg.* 62. *num.* 14. — (2) Glossa *in cap.* 2. *de praebendis in* VI. Rota *decis.*268. *par.*10. *rec.* Lapus *alleg.* 76.

(3) Videsis *tractat. de beneficiis tit. de reservat; et affection.*

(4) Rigant. *tom.* 3. *pag.* 267. *num.* 54. *in reg.* 42. *Cancellar:*

(5) *Discept.* 3. *num.* 3. — (6) *Ibid. num.* 8.

(7) *In Reg.* 42. *Cancell. num.*301. *ad* 304. — (8) Rot. *dec.*29. *num.* 12. *par.* 6. *rec. dec.* 492. *num.* 6, *et* 7 *par.* 13, *et alibi*, Card. de Luc. *de jurepatr disc.* 5. *num.* 8, *et disc.* 10 *num.* 3, *et* 4 —

tioni demandatur cum placito regio derogatio *medietati vocum* patronorum, quae praeseferre videtur Pontificiam gratificationem alterutri ex compraesentatis, quotiescumque in diversa vota praesentantes abeunt. Etenim plures inter nominatos aequale jus habentes quis eorum alteri praeferatur, judicio Episcopi relictum a sacris canonibus est (1). Et quoties dubitatur quis eorumdem potior sit in jure ad institutionem obtinendam, locus datur gratificationi episcopali, de qua jam dixi in praecedenti *cap.* XXII. *num.* 25; consequens est id eo magis Pontifici tamquam Ordinariorum Ordinario licere. Dum vero ad Universitatem pertinet patronatus, gratiam medietati derogatoriam non concedit Sedes Apostolica, nec suffragari solet de stylo Curiae, si obtenta fuerit (2) ea ratione, quia una vox Collegii unius, quorum collegiales, ut universi, non ut singuli praesentant, scindi non potest duas in partes: et praesentatus a sola medietate collegialium, quae actum Collegii non explet, a nemine praesentatus putatur.

XII. Isthaec autem derogatio medietati vocum usque adeo favorabilis est, ut nequaquam irritetur per Regulam Cancellariae *de verosimili notitia:* rata enim erit collatio Sedis Apostolicae cum tali derogatione, etiamsi ante verosimilem vacationis notitiam, dummodo post obitum beneficiati reapse sequutum, concessa fuerit; quum cuivis postulanti detur nullo habito respectu ad majora, vel minora merita (3).

XIII. Provisus tamen apostolicus cum gratia derogationis debet intra spatium temporis patronis concessum exhibere coram Ordinario nominationes, et consensus medietatis patronorum (4), vel saltem penes acta Camerae Apostolicae (5). Nam in parte assertiva Bullarum de stylo adponitur clausula *asserenti te intra legitima tempora praesentatum a majori parte, vel saltem medietate compatronorum.*

XIV. Atque ad justificandam ejusmodi gratiam derogationis

---

(1) *Cap. cum. autem* 24. *de jurepatr.*

(2) Rigant. *tom.* 3. *in dict. reg.* 42. *nu.* 168, *cum Parisio, Rosa, Pitonio, et Rota ibid. citatis.* (3) Card. de Luca *disc.* 71. *de jurepatr.* Rigant. *in reg.* 30. *Cancell. num.* 45, *et* 46, quam regulam paucis exposuit Auctor *in tract. de benefic. nu.* 8. — (4) Piton. *alleg.* 74. *num.* 11. — (5) Rota *dec.* 352. *num.* 15. *par.* 16. *rec.*

medietati compatronorum attenditur sola quasi possessio praesentandi juxta ultimum statum, quatenus in computandis suffragiis vox veri etiam patroni non existentis in quasi possessione neutiquam computetur, ut passim Rota definivit. (1)

Nec debebit lis super pertinentia patronatus augere, vel minuere numerum patronorum: quoniam post expeditas derogationis litteras apostolicas res non est integra, sed censetur jam *perfecta institutio*, non obstante conditione verificandi exposita, praesertim vero medietatem vocum. Cujusmodi conditio suspendit quidem gratiae exequtionem, quoadusque verificantur exposita coram exequutore apostolico seu *mero*, qualis est, ubi nemine interesse habentium comparente, procedatur judicio exequutivo ad bullas exequendas: seu *mixto*, qualis est dum legitimus adsit contradictor ad impediendum proviso apostolico exequutionem gratiae, quae nonnisi caussa rite cognita post rem judicatam sortitur effectum, ex traditis *in tract. de beneficiis in cap.* XIV *num.* 4, *et seqq.* Post factam vero talem verificationem eadem gratia retrotrahitur ad diem concessionis, ut *in eod. tract. de benef. cap.* X. *num.* 9. dictum est, ideoque potior erit posterioribus collationibus, vel institutionibus, atque irrevocabilis secundum naturam institutionis expositam in superiori *cap.* XXII. *num.* 7.

XV. In casu devolutionis ob negligentiam patronorum intra legitima tempora non praesentantium, Papa libere confert, juxta *Reg.* 42. *Cancellariae*, his verbis conceptam a regnante Summo Pontifice apud Rigantium *tom.* 3. *Item voluit, quod super quovis beneficio ecclesiastico de jurepatronatus laicorum non expediantur litterae, nisi ponatur expresse, quod tale beneficium tanto tempore vacavit, quod ejus collatio apud Sedem Apostolicam legitime est devoluta, vel quia tempus patronis laicis ad praesentandum a jure praefixum lapsum existat, aut ad id patronorum ipsorum accedat adsensus. Et si per ipsum juripatronatus hujusmodi derogari contigerit, jurispatronatus hujusmodi mentio dispositive, ac specifice, et determinate, non autem conditionaliter fiat, si illud ad aliquem Regem, Ducem, Marchionem, vel alium Principem pertineat. Et si de hoc in litteris provisionis, vel mandato*

(1) Coram Ludovisio *dec.* 77, *dec.* 293. *par.* 10. *rec. num.* 7, Rosa *de execut. litterar. apostol. cap.* 4. *num.* 131.

de providendo de dicto beneficio similis mentio facta non fuerit, non censeatur quomodolibet derogatum. Gratiaproinde collationis beneficii de jurepatronatus tamquam devoluti non suffragatur, nisi probato lapsu quadrimestris a die cognitae vacationis (1).

XVI. AEquitati consentanea videtur itidem esse derogatio ad *compatroni* favorem majori etiam parti compatronorum, qui eo posthabito extraneum praesentare voluerint. Quum enim facultate praesentandi ferme tunc abuti putantur, qui non concurrunt suffragiis suis ad compatronum praeeligendum, jure merito Pontifex eorum vocibus pro illa vice solet facile derogationis bullas largiri, ut idoneus patronus, licet coaequales voces, vel aequipollentia jura non habeat, beneficium adipiscatur (2).

XVII. Consuevit etiam in beneficiis vacantibus per obitum apud S. Sedem Papa derogare in totum patronatui laicorum: secus in vacantibus ibidem aliter, quam per obitum, tradit Staphilaeus (3). Verum beneficia, quae in Curia de jurepatronatus Regis Hispaniarum vacant per promotionem beneficiati ad Ecclesias Episcopales, et Abbatiales vigore Extravagantis *ad regimen de praebendis* et primae Regulae Cancellariae regnantis Pontificis Benedicti XIV, solet Papa conferre personis per Regem nominatis, licet in litteris apostolicis nulla regiae nominationis mentio fiat, et illae expediantur cum simplici narrativa vacationis in Curia per promotionem (4). Rigantius subdit (5). (XVIII.) extra regna Hispaniarum conferri ad liberam Pontificis dispositionem beneficia patronalia apud Sedem vacantia, praesertim vero per promotionem ad Episcopatus ex stylo antiquissimo Romanae Curiae cum derogatione jurispatronatus pro illa vice tantum.

Et ubi contigerit provisionem beneficii patronalis ad Sedem Apostolicam pertinere, vel in casibus resignationum ad favorem, vel affectionum Sedi Apostolicae, vel praeventionis,

---

(1) Piton: *alleg.* 96. *num.* — (2) Paris. *de resignat. lib.* 2. *qu.* 4. *num.* 57, Card. de Luca *dict. disc.* 65. *num.* 36, Rigant. *tom.* 3. *pag.* 290. *num.* 292. — (3) *In tract. de litt. gratiae tit. de modo, et forma impetrandi cap. sequitur circa fin.* — (4) Barbosa *lib.* 2. *vot. decis.* 38, *et* 43. *num.* 21, Fras *de jurep. Indiar. cap.* 30. *num.* 8, Rigant, *in eamdem Reg.* 1. §. 7 *num.* 106. — (5) *ibidem, et in* §. 1 *ejusdem Reg.* 1. *num.* 332.

vel vigore decreti in litteris apostolicis adpositi; Papa non confert, nisi patronorum accedat adsensus, vel omnium, vel saltem medietatis eorum (1).

XIX. Decretum quoque solitum adponi in Pontificiis provisionibus beneficii incompatibilis cum altero jurispatronatus, *quod nemo alius praeter Pontificem de eo disponere possit*: reservat quidem Apostolicae Sedi expeditionem bullarum, dempta Ordinariis facultate instituendi, sed minime tollit patronis facultatem praesentandi coram Pontifice futurum beneficiarium per epistolam, aliudve instrumentum in Dataria exhibendum, quorum consensus omnino requiritur in tali collatione Pontificia exequenda, tametsi praecedere illam, et subsequi potest, quod cum Parisio, Lambertino, aliisque tradit Rigautius (2).

XX. Dispensatio autem retinendi plura beneficia incompatibilia a solo Romano Pontifice indulgetur (3). Quorum si quod jurispatronatus fuerit, novus patronorum consensus non requiritur (4) quoad septimam reservationem (5), ubi derogari solitum ait idem Rigantius patronatui retentione beneficiorum indulta promotis ad Episcopatum. Istaque dispensatio specialem patronatus expressionem praeseferre debet; alias decretum retentionis concessae promoto ad Episcopatum, aliasve dignitates incompatibiles tacite non complecteretur beneficia patronalia juxta sententiam in Curia Romae vigentem (6).

XXI. Litigiosa item beneficia solet Summus Pontifex conferre cum derogatione patronatus pro ea vice (7). Dummodo alteri collitigantium non fuerit jus quaesitum, ut praenotavi (8), et isto casu receptam in pluribus Italiae regnis derogationem Pontificiam ostendunt Cassadorus (9), Crescentius (10), Verallus (11). Et exempla pro hoc speciatim regno Neapolitano commemorat Rigautius (12).

XXII. Resignationes conditionales beneficiorum patronali-

---

(1) Rigant. *in Reg.* 42 *num.* 71. *tom.* 3.—(2) *In dict. reg.* 42. *num.* 64, *et seqq.*—(3) *Ex traditis in tract. de beneficiis cap.* 22. *de pluralitate, et incompatibilitate num.* 16.—(4) Rigantius *in reg.* 1. *Cancell.*—(5) *num.* 39. *tom.* 1, et Paris. *lib.* 2. *qu.* 4 *num.* 58.

(6) *ibid. num.* 182. — (7) *in cit. reg.* 42. *num.* 169.— (8) *in cap.* XVII. hujusce tractatus *num.* 36, *et seq.*—(9) Dec. 3.—(10) De *jurep.* dec. 8.—(11) Dec. 125. par. 2.— (12) Ibid. n. 219.

um favore certarum personarum, nonnisi apud Sedem Apostolicam fieri possunt cum consensu patronorum necessario ad validitatem gratiae (1).

XXIII. Simplices item renunciationes beneficiorum, si fiant in manibus compatronorum cum reservatione pensionis, vel in vacantibus quomodocumque beneficiis de jurepatronatus, voluerint patroni futurum beneficiarium onere pensionis gravare; provisio tunc non Ordinarii, sed tantum Sedis Apostolicae auctoritate fieri potest, ex rationibus expensis in superiori *cap.* XXII. *num.* 41.

XXIV. Idque locum obtinet in patronatibus, nedum privatorum, sed etiam regiis, seu ad praesentationem regiam pertinentibus. Nam exempla Bullarum Sedis Apostolicae expeditarum pro beneficiis regiis in favorem resignatis cum regio placito extant in archivio regiae Jurisdictionis apud B. Chioccarell (2).

XXV. Permutationes pariter beneficiorum de jurepatronatus nonnisi cum consensu patronorum fieri possunt (3). Exolevit sane antiqua praxis derogandi patronatui laicorum in permutationibus, et resignationibus beneficiorum usque a temporibus Clementis X. (4).

Si quando tamen Sedes Apostolica beneficia de jurepatronatus contulerit cum gratia derogationis ultra medietatem vocum, ob supremam, absolutamque illius potestatem. validae quidem sunt litterae apostolicae ex supradictis *num.* V.

XXVI. Qualitatibus praesentandorum a fundatore praescriptis passim quoque derogat Sedes Apostolica accedente consensu compatronorum; et citra praejudicium juris alicui quaesiti: utpote quae potestatem habet dispensandi decreto Synodi Tridentinae (5) prohibentis derogationem ejusmodi qualitatum. Praesertim vero sacerdotii qualitati in beneficiario solet Dataria derogare (6). Ideoque vocatum in jure passivo, qui praevia

(1) Rota in *Firmana canonicatus* 24. Martii 1710. coram Priolo, et Rigant. *ibid. num.* 141, de quibus *in tract. de beneficiis cap.* 20. *num.* 10.

(2) *Tom.* 6. *num.* 113.—(3) Videsis. *tract. de benefic. cap.* 21. *de permutat. num.* 11. — (4) Piton. *discep.* 29. *n.* 5, et Rigant. *loc. cit. num.* 279. et *seq.* — (5) *Sess.* 25. *de reform. cap.* 5. —

(6) Rebuff. *in prax. benefic. par.* 3 *signat. ver. necnon jurepatr. num.* 72, Piton. *alleg.* 17. *num.* 15.—

Pontificis dispensatione fieri valeat faciliter capax obtinendi beneficii sacerdotalis in gradu inferiori clericatus, repellere nequit Episcopus a prima clericali tonsura absque rationabili caussa (1). Nec solet Dataria expectare, quod compareat qualificatus, et actu idoneus ad postulandum beneficium sacerdotale: sed sine mora petendi dispensationem indulget, quum vigilantibus jura subveniant. Atque ubi non qualificato Papa contulerit beneficium, praesumitur, vel non existere qualificatum, vel eum, si existat, jure suo uti nolle (2).

XXVII. Hactenus de *speciali* derogatione dictum est: ordo nunc postulat, ut de *generali* etiam pauca disserantur. Extant enim plures constitutiones Pontificum, et Conciliorum decreta recentiora, quae vim obligatoriam habent super beneficiis nedum liberae collationis, sed patronatus etiam laicalis: puta quae non laicos patronos, nec fructus beneficiorum temporales a laicis fundatoribus obvenientes percutiunt: sed solummodo spectant personas ecclesiasticas beneficiariorum, aut res beneficii spirituales, nullamque injuriam, vel praejudicium patronis laicis, aut bonis temporalibus ecclesiarum irrogent. Tale est decretum Tridentini (3) praescribens aetatem quatuordecim annorum iis, qui beneficia simplicia obtinere velint. Pariter constitutio Julii III. prohibens, ne quis absque litteris pontificiis capiat possessionem beneficii a S. Sede collati. Insuper constitutio Johannis XXII. (4) vetans retentionem plurium beneficiorum incompatibilium, puta residentialium, et curatorum. Sanctiones itidem, quae poenam privationis beneficiorum infligunt in criminosos (5). Ceterae id genus, quae indistincte in praxi observantur quoad beneficia etiam patronalia laicorum (6).

---

(1) Lotter. *lib.* 1 *qu.* 40. *num.* 167.—(2) Piton. *alleg.* 100. *num.* 44, *et* 45.—(3) *Sess.* 23. *de reform. cap.* 6.—(4) *In Extrav. execrabilis un. de praebendis.*—(5) *In tract. de benefic. cap. ult.* (6) Card. de Luca *disc.* 65. *de jurepatr. num.* 31.

CAP. XXIV.

QUEMADMODUM PATRONATUS AMITTATUR.

I. Ob crimen, aut culpam, et sine crimine amittitur patronatus.
II. Sine crimine jacturam innoxiam patronatus praescriptio causatur.
III. Qui transfertur quandoque de una in aliam personam, vel familiam.
IV. Extinctio item linearum, et deficientia heredum.
V. Mutatio ecclesiae simplicis in Cathedralem, vel Monasterium.
VI. Unio quoque beneficiorum, quae sine consensu patronorum fieri nequit.
VII. Destructio ecclesiae, et amissio dotis.
VIII. Dummodo fructus beneficiales non suppetant ad ecclesiam reaedificandam.
IX. Ex privilegio quaesitum jus patronatus tollitur auctoritate Pontificia, secus ex oneroso titulo ortum.
X. Criminosam patronatus jacturam infert simonia.
XI. Intrusio item in perceptione, vel administratione fructuum ecclesiae.
XII. Usurpatio bonorum, aut jurium beneficii.
XIII. Occisio, vel mutilatio beneficiarii, aut Episcopi.
XIV. Haeresis, et schisma.
XV. Proditio patriae.
XVI. Laesa majestas.
XVII. Crimen quodlibet confiscatione coercendum.
XVIII. Ob crimen ecclesiasticum patrono damnato ecclesia fit libera, nisi alii adsint innoxii compatroni.
XIX. Ob crimen profanum publicatis bonis laici patroni filius ad patronatum succedit.

I. Quoniam res omnes principium, statum, et finem sortiuntur, atque hactenus de initio adquirendi patronatus, deque statu exercendi, et quasi possidendi dictum est, superest ut de illius amissione pauca dicamus. Patronatus quidem amittitur vel ob *crimen*, vel sine *crimine*.

II. *Sine crimine* in primis amittitur juspatronatus praescriptione quadragenaria scientibus, et patientibus patronis inducta cum omnibus requisitis, quae per leges ad rite praescribendum exiguntur. Eoque magis per centenariam, et immemorabilem, qua titulus de mundo melior adquiritur (1). Tametsi contra negligentes tantum compatronos gentilitios, vel famliares, et etiam contra heredes admittatur fere praescriptio; non autem contra successores jure proprio venientes. Nam explorati est juris praescriptionem non currere illi, qui agere non valet (2). Heic loci repetantur, quae supra exposuimus (3): nam unus dum adquirit praescribendo, alter vicissim amittit non utendo: servitus quippe realis jure civili extinguitur remissione tam expressa, quam tacita (4), et quilibet quum rei suae sit moderator, et arbiter, potest utique jus suum remittere servitutis sive integrum, sive pro parte (5).

III. Pertinentia quoque patronatus amittitur toties, quoties de una in aliam personam transfertur vel titulo universali, vel particulari (6), quemadmodum in superiori *cap.* IX (7) expositum est: Isthaec vero amissionis species ad libertatem ecclesiae nihil conducit, perdurante patronatus existentia in succedentibus et novis patronis.

IV. Ob extinctionem linearum, et descendentium fundatoris compatronorum gentilitios, et familiares patronatus cum taxativa clausula reservatos, aut ex privilegio gratioso quaesitos, extingui, jam superius dictum est (8). Sed deficientibus omnino heredibus patroni cum hereditate universa ad Fiscum devoluta, patronatum hereditarium quoque devolvi, dictum supra (9).

V. Mutatione status ecclesiae in Cathedralem, vel Monasterium, quae fiat cum consensu patroni, amittitur jus patronatus quoad praesentationem Praelati, quae sine speciali Apostolicae Sedis concessione in Conventuali ecclesia competere non potest (10).

---

(1) Card. de Luca *discur.* 56. *de jurepatron. num.* 21, *et seq.* — (2) *L. fin. Cod. de annali praescript.* — (3) Cap. III. *de adquirendo patronatu per praescriptionem.* — (4) *L.* 8 *D. quemad. servit. amitt.*

(5) *L.* 34 *D. de servit. rustic. praed.* — (6) *Cap. un. de jurep. in* VI. — (7) *De successione patronor. et seqq. cap.* — (8). *Cap.* XI. *num.* 23, *et* 33. — (9) *In cap.* X. *num.* 22. — (10) *Cap. nobis fuit* 25. *de jurepatr.* —

Sed salvum remanet quoad jura honorifica, et praerogativas: et insuper quoad jus praesentandi Canonicos, et beneficiatos, vel praebendarios, quibus antiqui redditus ecclesiae patronalis addicantur cum solo Episcopi adsensu, et reservatione (1). Si ecclesia de jurepatronatus laicorum erigatur in Collegiatam, patronum jus praesentandi ad primam dignitatem amittere, licet illud retineat pro aliis beneficiis Collegii, docet Rigantius (2).

VI. Idemque dicendum, si patronus ecclesiam suam uniri alteri ecclesiae liberae collationis sine aliqua patronatus reservatione consenserit, cum Lambertino scribit Vivianus (3). Quapropter necessarius est patronorum consensus in unionibus beneficiorum, etiamsi fiant favore Seminarii. Praeterea Synodus Tridentina (4) commisit Episcopis liberam facultatem incorporandi, et applicandi Seminariis adolescentum fructus beneficiorum etiam de jurepatronatus laicorum.

VII. Per desolationem fabricae, et jacturam omnimodam dotis, quoties patronus collapsam ecclesiam, vel indotatam noluerit reficere, vel redotare, amittitur juspatronatus ex rationibus supra jam allegatis (5). Nam perempta caussa patronatus perimi effectum, arguunt Paulus de Cittadinis (6), Lambertinus (7), ceterique DD. communiter. Ecclesia enim a fundamentis diruta cum omnimoda destructione altaris, vel cum enormi fractura mensae altaris principalis tantum, execrata indiget nova consecratione, ut Vigilius Papa rescripsit ad Eleutherium (8), quam epistolam superius interpretatus sum (9). Innoc. III (10). Eamque ob rem qui patronatum quaesiverit aedificatione ecclesiae, illum amittit aedificio destructo, juxta sententiam Bernardi, Hostiensis, Johannis Andreae, et ceterorum, quam sequutus est Fagnanus (11), et Vivianus (12), Rota coram Ludovisio, qui fuit Gregorius XV (13). Huic tamen sententiae officit tam ratio individui

---

(1) Card. de Luca *in sum. jurispatr. num.* 136.

(2) *Ad reg.* 4.*cancell.* § 2.*num.* 30, argum. *cap. nobis* 25.*de jurep.*—(3) *Cit. cap.*1. *num.* 13.—(4) *Sess.* 23. *cap.*18. *de reform.* — (5) *In cap.* 2. *num.* 11.—(6) *Par.* 3. *in prima caussa adquir. qu.* 16. — (7) *Lib.* 3. *qu.* 7.*art.*1. —(8) *In can. de fabrica* 24. *de consecr. dist.*1.

(9) *In cap.* 5. *num.*42. (10) *in cap. ligneis* 6. *de consecr.eccl. vel alt.*—(11) *In cap. quoniam* 3. *de jurepatr. num.* 56.— (12) *Par.* 3.*lib.* 15. *cap.* 1. *num.* 2. —(13) *Dec.* 405. *num.* 1.

patronatus inter dotatorem una et aedificatorem, areaeque dominum, superius expensa *cap.* v. hujusce tractatus *num.* 34, quam obligatio beneficiariorum ad impendendos fructus beneficii in refectionem ecclesiae.

VIII. Rectores enim regulariter tenentur ad ecclesiae etiam parochialis refectionem, si fructus suppetant (1). Et generatim quoslibet beneficia obtinentes ad ecclesias restaurandas, et emendandas quoque teneri sanxit Concilium Moguntinum (2). Ea praesertim ratione, quia partem fabricae ipsimet accipiunt (3). Igitur jacturam patronatus, destructa Ecclesia vix faciet patronus quum fructus ipsius ecclesiae non suppetant ad reaedificationem, et ipse requisitus noluerit expensas novi aedificii contribuere. Qui vero dotatione patronatum quaesiverit, ob destructionem aedificii eum non amittere jus suum, docuit Fagnanus (4).

IX. Pontificia suppressione, vel revocatione totali patronatum extingui, utpote provenientem ex gratia, et liberalitate Ecclesiae, cum Lambertino, et Felino tenet Vivianus (5). At horum sententia minime tuta est ex novae disciplinae axiomatibus. Laici enim si semel titulo fundationis vel dotationis, vel praescriptionis patronatum quaesiverint, illum titulo justitiae, non gratiae ad sese pertinere contendunt (6). Quidquid aliter sit de patronatu ex privilegio mere gratioso, ex rationibus expensis supra (7).

X. Criminosam amissionem in primis causatur simonia. Qui enim advocatias ecclesiarum, seu patronatum comparant pretio temporali, vel quocumque modo illicito adquirunt, eosdem appellatione postposita spoliandos patronatu rescripsit Alexander III. (8). Nam ceu spirituali adnexus vendi nequit (9), nec ullimode per contractus alienari, nisi adnexus fuerit alicui fundo, vel hereditati, et universitati bonorum, ut supra dixi (10). *Juspatronatus igitur nec venditionis, nec alio quocumque titulo in alios contra canonicas sanctiones transferre praesumant pa-*

---

(1) *Cap. de his* 4. *de eccles. aedificandis.* — (2) *In cap.* 1. *de ecclesiis aedificandis, vel reparand.* — (3) *Can. unio nostrae* 3. *caus.* 1. *qu.* 3. — (4) *Ibid. num.* 60.

(5) *Cit. cap.* 1. *lib.* 15. *num.* 7. — (6) Ex supra dictis *cap.* 5. *n.* 5. — (7) *In cap.* 8. *num.* 35. *et* 36. — (8) *In cap. quia clerici* 6. *de jurepatr.* — (9) *Cap. de jure* 16. *eod tit.* — (10) *In cap.* 14. *de alien. ac translat patronatus num.* 7.

troni: si enim secus fecerint, excommunicationis, et interdicti poenis subjiciantur; et dicto jurepatronatus ipso jure privati existant ex decreto Tridentini (1). Et merito, quia in quo aliquis delinquit, in eo feriri debet ex Nicolai Papae sententia (2), de quo superius dictum *est* (3). *Nulla itaque prece, aut pretio interveniente, nec ullius muneris etiam sponte oblati intuitu ecelesiastica beneficia distribuantur, sed electio, praesentatio, institutio, et quidquid ad eorumdem collationem, resignationem, cessionem pertinet, juxta sacros canones gratis fiat, exceptis ministrorum emolumentis, juxta taxam Innocentianam. et non amplius tribuendis* (4).

XI. *Patroni beneficiorum cujuscumqae ordinis, et dignitatis, etiamsi Communitates, Universitates, Collegia qaaecumque clericorum, vel laicorum existant, in perceptione fructuum, proventuum, obventionum quorumcumque beneficiorum, etiamsi vere de jurepatronatus ipsorum ex fundatione vel dotatione essent, nullatenus se ingerant, sed illos libere Rectori, seu beneficiato, non obstante etiam quacumque consuetudine, distribuendos dimittant sub eisdem poenis a Tridentino inflictis ibidem.* Quod ante caverat Concilium Toletanum IV (5) supra laudatum (6), et Concilium generale Lateranense IV. sub Innocentio III. (7). Limitatur nihilominus ista regula, ubi fundator curam exigendi, vel administrandi bona temporalia, et fructus a se collatos in dotationem beneficii commiserit sibi, et successoribus patronis, aut etiam extraneis: quod licere jam dixi (8).

XII. Qui alicujus Ecclesiae, locive pii jurisdictiones, bona, census, ac jura etiam feudalia, et emphiteutica, fructus, emolumenta, seu quascumque obventiones, quae in ministrorum, et pauperum necessitates converti debent, per se, vel alios usurpare praesumpserit, seu impedire, ne ab iis, ad quos jure pertinent, percipiantur, si ejusdem ecclesiae patronus fuerit, ultra

(1) *Sess.* 25. *de reformat. cap.* 9. —
(2) *In can. de viro* 17. XII. *qu.* 2. — (3) *Cap.* XV. *num.* 6. — (4) Synod. Card. Cantelm. ann. 1699. *tit.* 9. *cap.* 1. *num.* 2. — (5) *In can. noverint* X. *qu.* 1. — (6) *In cap.* 1. *hujus tract. num.* 25. — (7) *In cap. quibusdam* 12. *de poenis.* — (8) *In cap.* II. *n.* 13.

censuram anathematis Summo Pontifici reservatam, etiam jurepatronatus eo ipso privatus existit ex Tridentino (1).

XIII. Concilium Lateranense IV. sub Innocentio III. (2) jurepatronatus patronos spoliavit, qui beneficiarios interemissent, vel mutilassent (3). Eadem poena extenditur ad interfectores Episcoporum (4), qui speciatim inibi privantur feudis, et beneficiis.

XIV. Haereticos, eorumque fautores, et schismaticos ipso facto amittere patronatum definivit textus (5).

XV. Itidem patriae proditores (6).

XVI. Pariter reos laesae majestatis (7).

XVII. Ceteros item reos criminum, in quibus infligenda est poena publicationis bonorum: nam amissioni bonorum omnium adnecti jacturam patronatus tenet Abbas (8).

XVIII. Sed cui adplicabitur perpetuo amissum juspatronatus? e re nata quaeras. Glossa (9) duplicem obtrudit sententiam: primo scilicet Ecclesiam fieri liberam, eidemque ecclesiae adjudicari debere patronatum, cui facta est per crimen injuria (10). Et secundo patronatum remanere penes venditorem licet simoniacum, propterea quod Alexander Pontifex emptorem solummodo spoliandum rescripserit. Usu tamen receptum est patronatum hereditarium extingui, et ecclesiam pertinere ad liberam Episcopi collationem, dummodo unicus fuerit patronus hereditarius, qui simoniam patraverit, vel bona Ecclesiae, aut administrationem usurpaverit, ex auctoritatibus adductis supra (11). Quemadmodum jure civili amittitur servitus realis confusione dominii, si dominium praedii servientis consolidetur, et pertineat ad dominium praedii dominantis: quoniam res sua nemini servit (12). Secus vero, si alii adsint compatroni hereditarii, qui participes minime fuerint in crimine: vel si juspatronatus non hereditarium, sed familiare, aut gentilitium fuerit: tunc

---

(1) *Sess.* 22. *de reform. cap.* XI. — (2) Ann. 1215. *can.* 14. — (3) *Cap. in quibusdam* 12. *de poenis.* — (4) Arg. *cap. ad aures* 10. *eod. tit.* — (5) *In Cap. cum secundum de haereticis in* VI. — — (6) In Clem. *ne in agro* §. *quia vero de stat. monachor.* (7) Abbas *in cap. cum laici de jurepatr.*

(8) *In cap. quia diligenti de jurepatr.* (9) *In dicto cap. quia clerici* 6. *de jurepatr. ver. spoliando.* — (10) Arg. *cap. de hoc autem de simonia, et can. si quis in atrio* XVII. *qu.* 4. — (11) *In cap.* 10. *n.* 24. — (12) *L.* 1, *et* 15. *D. quemadmodum servit. amitt.*

enim delinquens a jure suo cadit, minime vero innocentes compatroni, quibus per jus non decrescendi totum consolidatur juspatronatus. Porro *non debet alteri per alterum iniqua conditio inferri*, ait Papinianus (1). Nec debere alienam culpam alicui esse detrimento, pluribus ostendi supra *cap.* XVII. *num.* 16.

XIX. Ceterum si ob alia crimina profana laici publicatione bonorum omnium, et confiscatione coerceantur patroni, regulariter Ecclesia non fit libera; sed cum jure sanguinis ad filium patroni sic damnati transit patronatus juxta sententiam, quam sequuta est Rota Romana superius laudata (2).

Hactenus fuit, quod de patronatu tradere volui e sacris canonibus, moribusque nostris excerptum, et praxi hujus Regni accommodatum sub censura S. Sedis Apostolicae, cui me ipsum, omnesque meas qualescumque sententias obsequentissimo animo submitto.

---

(1) *In l. non debet* 74 *D. de reg. jur.* — (2) *Dict. cap.* 10 *n.* 23. *et* 24.

FINIS TOMI II.

INDEX

CAPITUM TOMI II.

